

T.C

**MUSTAFA KEMAL ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
KAMU YÖNETİMİ ANABİLİM DALI**

**BÜYÜKŞEHİR BELEDİYE MECLİSLERİNDE
TEMSİL VE KATILIMDA ADALET: HATAY
ÖRNEĞİ**

Yüksek Lisans Tezi

Hazırlayan

PINAR NARCIKARA

Tez Danışmanı

Prof. Dr. Yakup BULUT

Hatay-2016

T.C

**MUSTAFA KEMAL ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
KAMU YÖNETİMİ ANABİLİM DALI**

**BÜYÜKŞEHİR BELEDİYE MECLİSLERİNDE
TEMSİL VE KATILIMDA ADALET: HATAY
ÖRNEĞİ**

Yüksek Lisans Tezi

**Hazırlayan
PINAR NARCIKARA**

**Tez Danışmanı
Prof. Dr. Yakup BULUT**

Hatay-2016

ONAY

PINAR NARCIKARA tarafından hazırlanan “**BÜYÜKŞEHİR BELEDİYE MECLİSLERİNDE TEMSİL VE KATILIMDA ADALET: HATAY ÖRNEĞİ**” adlı bu çalışma jüri tarafından lisansüstü öğretim yönetmeliğinin ilgili maddelerine göre değerlendirilip oybirliği/oyçokluğu ile **KAMU YÖNETİMİ ANABİLİM DALINDA YÜKSEK LİSANS TEZİ** olarak kabul edilmiştir.

06/ 01 /2016

Jüri Üyeleri	İmza
Prof. Dr. Yakup BULUT (Tez Danışmanı - Başkan)	
Doç. Dr. Şafak KAYPAK (Üye)	
Yrd. Doç. Dr. Mehmet DURUEL (Üye)	

Pınar Narcıkara Tarafından Hazırlanan “**Büyükşehir Belediye Meclislerinde Temsil ve Katılımda Adalet: Hatay Örneği**” adlı tez çalışmasının yukarıda imzaları bulunana jüri üyelerince kabul edildiğini **onaylarım**.

PROF.DR. Ali ACARAVCI

Enstitü Müdürü

ÖNSÖZ

Ülke nüfusunun önemli bölümünün yaşadığı büyükşehirler, ekonomik, siyasi, kültürel ve sosyal hayatın merkezi konumundadır. Bu nedenle büyükşehirlerin yönetimi ülke için hayati öneme sahiptir. Yerel yönetim birimleri içerisinde ölçek ve nüfus bakımından en geniş alana hitap eden ve küreselleşme olgusundan en hızlı ve en çok etkilenen büyükşehir belediyeleridir. İyi bir yönetim, demokrasinin gelişimi ve yerleşmesi, kaliteli hizmet sunumunun artması, toplumsal ihtiyaçların eşit bir şekilde karşılanabilmesi, vatandaşın yönetimde daha fazla söz sahibi olmasının yanı sıra yerel halkın beklentileri doğrultusunda daha hızlı bir ulaşım, daha iyi bir altyapı gibi amaçlara ulaşmada en büyük görev büyükşehir belediye yönetimlerine düşmektedir. Büyükşehir belediye yönetimlerinin karar organı olan yerel meclisler, yerel halkın yönetsel sürece dâhil olup etkide bulunabilmesi ve etkin bir şekilde temsil edilmesi açısından oldukça önemlidir.

Bu düşünceler doğrultusunda gerçekleştirilen, “Büyükşehir Belediye Meclislerinde Temsil ve Katılımda Adalet: Hatay Örneği” adlı yüksek lisans tezimin hazırlanmasında katkılarını hiçbir zaman esirgemeyen, özellikle lisans ve yüksek lisans eğitimim boyunca öğrencisi olmaktan mutluluk duyduğum ve akademik hayatta örnek alacağım sayın danışman hocam Prof. Dr. Yakup Bulut’a teşekkürü bir borç bilirim.

Ayrıca ankete katılarak çalışmama yardımcı olan Hatay Büyükşehir Belediyesi Meclis Üyelerine de katkılarından dolayı teşekkür ederim.

Son olarak, hayatımın her aşamasında maddi ve manevi hiçbir desteği benden esirgemeyen, her zaman beni motive eden, anlayan ve destek olan değerli eğitimci babam Hasan Narcıkara’ya ve sevgili annem ile biricik kardeşime varlıklarından dolayı çok teşekkür ederim.

Pınar NARCIKARA

HATAY 2015

BÜYÜKŞEHİR BELEDİYE MECLİSLERİNDE TEMSİL VE KATILIMDA ADALET: HATAY ÖRNEĞİ

PINAR NARCIKARA

Kamu Yönetimi Anabilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi, 2015

Danışman: Prof. Dr. Yakup BULUT

ÖZET

Demokrasinin okulu olarak da değerlendirilen yerel yönetimler, halka en yakın idari kuruluşlardır. Bu açıdan, yerel ihtiyaçlara en uygun cevabı verebilmesi ile halkın katılımını daha fazla açıklamaktadır. Tarihsel süreçte farklı ad ya da oluşumlar olarak var olan yerel yönetimler, Cumhuriyet ile beraber kendine özgü yasal düzenlemelere konu olmuştur. Temsil ve katılım kavramlarının da tarihsel bir gelişimi vardır. Galata-Beyoğlu uygulaması (kısmi temsil) istisna tutulursa Cumhuriyetle birlikte bu kavramlarda çok konuşulmuştur. Özellikle 90'lı yıllarla birlikte bu kavramlar özel sektörde, sivil toplum örgütlerinde ve kamuda öne çıkmaya başlamıştır. Son yıllarda yapılan demokratikleşme uygulamaları ile bu alanda yapılan reformlar, etkin bir yerel yönetim açısından daha fazla önemli hale gelmiştir.

Bugün büyükşehir yönetimlerinin çok daha fazla önemli olduğu hatta 6360 sayılı yasa ile ayrı bir boyut kazandığı dikkate alınırse temsil ve katılım olgusunun büyük ölçekli yerleşim alanlarında da dikkatle üzerinde durulmasını gerektirmektedir. Çünkü Büyükşehir belediyeleri hizmetlerin planlı, programlı, etkin ve uyum içinde yürütülmesi ve yerel halkın ihtiyaçlarını karşılaması açısından önemli bir konumdadır. Belediyelerin karar organı olan belediye meclislerindeki üyeler, halkın yerel müşterek ihtiyaçlarını karşılama konusunda önemlidir. Özellikle 6360 sayılı yasanın oluşturduğu yeni durum dikkate alınarak oluşan yeni ölçeğin, 2014 seçilmeleri sonrası yerel meclislerin temsil yeteneği üzerinde ne gibi etki yapacağını araştırılmasına ihtiyaç vardır. Meclis üyeleri kendilerini seçen halkı meclislerde ne düzeyde temsil ettiği, halkın meclise ve yönetime katılımının ne düzeyde olduğu ve katılımı adaletin sağlanıp sağlanmadığı ortaya konulmaya çalışılmıştır. Bu çalışma ile belediye yönetimlerine ilişkin düzenlemelerin hem genel

hem de Hatay ili özelinde etkileri değerlendirilmeye çalışılmakla birlikte özellikle Büyükşehir yönetimlerine ilişkin yapılan yeni düzenlemeyi de dikkate alarak, ölçeğin büyüklüğü veya küçüklüğünün, yerel meclislerde temsilin işlevselliğine nasıl etki edeceği, temsilde adalet ve katılımcılığa etkisinin ne yönde olacağı üzerine çalışılmıştır. Bu bağlamda Büyükşehir belediye meclislerinin oluşumu, ilçelerin nüfus büyüklüğü, meclis üyelerinin profilleri, ölçek büyüdükçe meclis üyelerinin etki alanının ne olacağı, meclis üye sayısının artışı ve niteliği, il sınırı düşünülerek hangi temsilcinin kentin hangi alanını ve ne kadar temsil edeceği ve gerçek bir temsilin ve katılımın sağlanıp sağlanamayacağı gibi konular irdelenmiştir.

Bu bağlamda, üç bölümden oluşan tezin **Birinci Bölümü** büyükşehir yönetimlerini dikkate alarak kavramsal, kuramsal çerçeve ve temsil ve katılıma ilişkin süreç üzerinde durmaktadır.

İkinci bölümde, öncelikle Büyükşehir Yasası çerçevesinde temsil ve katılım açısından büyükşehir belediyelerinin yapısı, gelişimi ve işleyişi, daha sonra ise kalkınma planları ve çeşitli raporlarda temsil ve katılım konularının nasıl yer aldığı üzerinde durulmuştur.

Üçüncü Bölümde, büyükşehir belediyelerinin yeniden düzenlenmesi bağlamında değerlendirilen ve büyükşehir yönetimlerine ilişkin yeni düzenlemeyi dikkate alarak Hatay Büyükşehir Belediye Meclis üyelerine bir anket uygulaması yapılarak, onların görüş ve düşünceleri alınmıştır. Anket çalışmasından elde edilen veriler SPSS frekans ve regresyon yöntemleriyle değerlendirilmiştir.

Sonuçta ise hem teorik hem de uygulamada elde edilen bilgi ve veriler birlikte değerlendirilmiş ve bazı önerilerde bulunulmuştur.

ANAHTAR KELİMELELER

Büyükşehir Belediyesi, Belediye Meclisi, Temsil, Katılım, Hatay

JUSTICE OF REPRESENTATION AND PARTICIPATION IN METROPOLITAN MUNICIPALITIES: HATAY EXAMPLE

Pınar NARCIKARA

Department of Public Administration, Master Thesis, 2015

Adviser: Prof. Dr. Yakup BULUT

ABSTRACT

Local administrations which are also considered as school of democracy are the closest administrative institutions to the public. In this respect, civil participation is explained more clearly as it satisfies the local needs more adequately. Changing their forms and names throughout the history, local administrations, with the republican regime, become the subject of specific legal regulations. The terms, representation and participation have also their historical developments. Excluding Galata-Beyoğlu example (Partial Representation) these terms were also preoccupied intensely. Especially in the 90's, these terms came to the forefront in public sector, non-governmental organizations and public. Reforms In this field with the democratization processes in the recent years become more important for a more efficient local administration.

Today considering that the importance of the metropolitan municipalities has grown immensely, and in fact, with the law number 6360 it has gained a new dimension, the phenomena of representation and participation must be a point of emphasis in the large scale residential areas, because they are critical for the metropolitan municipalities to undertake their services in a planned, systematic, efficient and compatible way and meet the necessities of the local people. City council members who are the decision making body of the municipalities, are important due to providing services for people's local needs. It is necessary to study how the new scale, generated by considering the new situation which is formed by the law number 6360, especially affect the ability to represent of the city councils elected by the 2014 local elections. In what level the city council members represent their electorates in their council, the level of people's participation in council and administration, and ensuring the justice in participation problems are tried to be

revealed. With this work, not only the effects of the regulations relating to municipality administrations in both general and specific to Hatay Province are evaluated, but also how the magnitude of the scale affects the functionality of representations in city councils, how it will react upon justice and participation in representation are assessed. In this regard, formation of metropolitan city councils, magnitude of populations in counties, profiles of council members, how the increase in scale would affect influence areas of members, increase in number of council members and their qualities, considering the borders of provinces which representative will represent which are of the city and the level of representation and probability of achievement of genuine way of representation and participation are studied.

Concordantly, the first part of the tripartite thesis emphasizes on the process regarding conceptual, theoretic framework and representation and participation.

Second part primarily focuses on structures, development and functionality of metropolitan municipalities in terms of representation and participation within the Metropolitan Law framework and then development plans and how the subjects of representation and participation are addressed.

Third part, in accordance with the reformation of metropolitan administrations and regarding the new regulations of metropolitan municipalities, a questionnaire was applied to the members of the city council in Hatay Province Metropolitan Municipality in order to receive their thoughts and opinions. The data from the questionnaire study is evaluated in accordance with SPSS frequency and regression procedures. As a result, the information and data, both theoretic and recollected from the application, are evaluated together and various suggestions are offered.

KEY WORDS

Metropolitan Municipality, City Council, Representation, Participation, Hatay

İÇİNDEKİLER

	<u>Sayfa</u>
ÖNSÖZ	I
ÖZET VE ANAHTAR KELİMELEER	II
ABSTRACT AND KEYWORDS	IV
İÇİNDEKİLER	VI
TABLULAR LİSTESİ	IX

GİRİŞ	1
-------	---

BİRİNCİ BÖLÜM

1. KAVRAMSAL VE KURAMSAL ÇERÇEVE	5
1.1. Yerel Yönetimlerde Temsil ve Katılım Kavramları	5
1.2. Yerel Temsil ve Katılıma İlişkin Kuramlar	10
1.3. Yerel Yönetimlerde Meclislerin İşlevleri ve Önemi	17
2. TEMSİL VE KATILIMA İLİŞKİN TARİHSEL SÜREÇ	20
2.1. Batı'da Temsil ve Katılımın Tarihsel Gelişimi	21
2.2. Türkiye'de Temsil ve Katılımın Tarihsel Gelişimi	25
2.2.1. Osmanlı Devleti Döneminde Temsil ve Katılım	25
2.1.1.2. Tanzimat Öncesi Dönemde Temsil ve Katılım	26
2.2.1.2. Tanzimat Döneminde Temsil ve Katılım	30
2.2.2. Cumhuriyet Döneminde Temsil ve Katılım	34
2.2.3. Cumhuriyet Sonrası Belediye Meclisleri	44

İKİNCİ BÖLÜM

1. TEMSİL VE KATILIM AÇISINDAN YAPI VE İŞLEYİŞ	50
1.1. Büyükşehir Belediyelerinin Yapısı	50
1.1.1. Büyükşehir Belediyesinin Kuruluşu ve Mevzuattaki Gelişmeler	52
1.1.1.1. 3030 Sayılı Yasaya Göre Büyükşehir Belediyeleri	53
1.1.1.2. 5216 Sayılı Yasaya Göre Büyükşehir Belediyeleri	55
1.1.1.3. 6360 Sayılı Yasaya Göre Büyükşehir Belediyeleri	57
1.1.2. Büyükşehir Belediyesinin Organları	60
1.1.2.1. Büyükşehir Belediye Başkanı	61
1.1.2.2. Büyükşehir Belediye Meclisi	63

1.1.2.3. Büyükşehir Belediye Encümeni	65
1.1.3. Büyükşehir Belediyesinin Görev ve Yetkileri	66
1.1.3.1. Altyapı ve Ulaşım İle İlgili Görevleri	68
1.1.3.2. İmar ve Şehircilik İle İlgili Görevleri	70
1.1.3.3. Çevre ve Sağlık İle İlgili Görevleri	71
1.1.3.4. Kültürel ve Sosyal Görevler	72
2. KALKINMA PLANLARINDA TEMSİL VE KATILIM	73
2.1. Çeşitli Raporlarda Temsil ve Katılım	82
2.1.1. MEHTAP Raporu	85
2.1.2. KAYA Raporu	86
2.1.3. TÜSAİD Raporları	88

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

1. HATAY BÜYÜKŞEHİR BELEDİYE MECLİSİ'NDE TEMSİL VE KATILIMDA ADALET ÜZERİNE YAPILAN BİR ALAN ARAŞTIRMASINDAN ELDE EDİLEN VERİLERİN ANALİZİ	90
1.1. Araştırmanın Amacı ve Önemi, Kapsamı ve Sınırlılıkları, Yöntemi ve Araştırma Verilerinin Toplanması	90
1.1.1. Araştırmanın Amacı ve Önemi	90
1.1.2. Araştırmanın Kapsamı ve Sınırlılıkları	91
1.1.3. Araştırmanın Yöntemi ve Araştırma Verilerinin Toplanması	91
1.2. Ankete Katılan Meclis Üyeleri Hakkında Bilgiler	91
1.2.1. Meclis Üyelerinin STK Üyelikleri	95
1.2.2. Meclis Üyelerinin Mensup Oldukları Siyasi Partiler ve Meclis Üyeliği Dönemleri	95
1.2.3. Meclis Üyeleri Ailelerinin Siyaset İle İlişkileri	96
1.2.4. Meclisin Siyasi Yapısı ve İşlevselliği	97
1.3. Katılma İlişkin Değerlendirmeler	99
1.3.1. Bir Karar Organı Olarak Meclis	101
1.3.2. Halkın İlgi Düzeyi	103
1.3.3. STK ve Mahalle Yönetimlerinin İlgi Düzeyi	105
1.3.4. Halkın Talep ve Beklentileri	116
1.3.5. Meclis Kararlarının Etkilenmesi	107
1.3.6. Kent Konseyi	109

1.4. Temsile İlişkin Değerlendirmeler	110
1.4.1. İlçe ve İlçe Nüfuslarının Temsili	111
1.4.2. Büyükşehir Belediyesinin Kararlarına Etki Edenler	113
1.4.3. İlin Tamamındaki Sorunlardan Haberdar Olma Yolları	117
SONUÇ VE ÖNERİLER	119
KAYNAKÇA	122
EK.1. ANKET FORMU	134

TABLOLAR LİSTESİ

Sayfa

Tablo 1: Ankete Katılan Meclis Üyelerinin Yaş, Cinsiyet, Doğum Yeri, Öğrenim Durumu ve Mesleklerinin Belirlenmesi.....	92
Tablo 2: Ankete Katılanların STK Üyelikleri.....	95
Tablo 3: Ankete Katılanların Mensup Oldukları Siyasi Partiler.....	95
Tablo 4: Meclis Üyeliği Dönemleri.....	96
Tablo 5: Meclis Üyeleri Ailelerinin Siyasetle İlişkileri.....	96
Tablo 6: Meclis Üyeleri Ailelerinde Farklı Siyasi Grubun Desteklenmesi.....	97
Tablo 7: Mevcut Meclisin Siyasi Yapısındaki Memnuniyet Düzeyi.....	97
Tablo 8: Meclisin İşlevsel Olmamasının Nedenleri.....	98
Tablo 9: Model Özeti ve Katsayıları 1.....	99
Tablo 10: Meclisin Gerçek Bir Karar Organı Olması	100
Tablo 11: 6360 Sayılı Düzenlemenin Getirdiği Yenilikler.....	101
Tablo 12: Halkın Meclis Toplantılarına İlgisi.....	102
Tablo 13: STK ve Mahalle Yönetiminin Toplantılara İlgisi.....	103
Tablo 14: STK'ların Kent Hizmetleri Yapım Sürecine Dâhil Edilmesi.....	104
Tablo 15: Görüş Alma ve Katılım Sağlamada Öncelikli Faktör.....	105
Tablo 16: Talep ve Beklentilerin İletilmesi.....	106
Tablo 17: Yapılacak Hizmet Konusunda Başvurulan Görüşler.....	107
Tablo 18: Karar Alma Sürecine Etki Eden Görüşler.....	108
Tablo 19: Hatay Büyükşehir Belediyesi Kent Konseyi.....	109
Tablo 20: Merkez İlçe Dâhil Tüm Hatay'ın Temsili.....	111
Tablo 21: Model Özeti ve Katsayıları 2.....	112
Tablo 22: Model Özeti ve Katsayıları 3.....	113
Tablo 23: Meclis Üyeleri Kimleri Temsil Ediyor?.....	114
Tablo 24: Temsilden Ziyade Rant.....	114
Tablo 25: Büyükşehir Belediyesinin Kararlarını En Çok Etkileyenler.....	115
Tablo 26: İl Sorunlarını Öğrenme Yolları.....	117

BÜYÜKŞEHİR BELEDİYE MECLİSLERİNDE TEMSİL VE KATILIMDA ADALET: HATAY ÖRNEĞİ

GİRİŞ

Sosyal bir varlık olan insan, başkaları ile bir arada yaşama ihtiyacı içerisinde olduğundan dolayı karşılaştığı ve tek başına çözemediği sorunları, güçlükleri ve imkânsızlıkları başkalarının yardımı ile çözüme kavuşturmak ve ortadan kaldırmak isteği ile topluluklar halinde yaşamaya yönelmiştir. Bu yöneliş yeni ihtiyaçları beraberinde getirdiğinden insanların bir arada, belirli bir düzen içerisinde yaşama ihtiyacı da yerleşim yeri kavramını meydana getirmiştir, bu kavramın somut şekli ise kentlerdir.

Kentler insanların yoğun bir biçimde yaşamaya başladıkları, kendi aralarında ekonomik, sosyal ve kültürel ilişkiler kurabildikleri mekânlar olarak değişen dünyanın artan ihtiyaçlarına cevap verebilmek için bir araya gelinebilecek bir ortam oluşturmaktadır. Bugünkü büyükşehirler düşünüldüğünde bu ortamların oluşturulması oldukça önemlidir. Nitekim büyük kent alanlarının oluşması, ihtiyaçların değişmesi ve çeşitlenmesi, hizmet alanlarının genişlemesi ile hizmet sunulan insan sayısının artması kentleri değişime uğratmıştır. Bu kapsamda özellikle büyükşehir kent yönetimleri etkin bir yönetime kavuşabilmek, halkın taleplerine karşı daha duyarlı davranabilmek, katılımcı bir yönetim yapısına sahip olabilmek, yönetim ile halk arasında daha samimi bir iletişim kurabilmek, alınan kararlara halkı ve sivil toplum kuruluşlarını dâhil edebilmek amacıyla katılımcı bir yönetim modelini benimsemeye çalışmaktadırlar.

Büyükşehir kent yönetimlerinin işlevsellik kazanmasında, kentteki çeşitli kesimlerinin kaynaşmasında, kentlilik bilincinin geliştirilmesinde, siyasal duyarlılığın artırılmasında ve siyasal bilincin kazandırılmasında, katılımcı yönetim önemli bir rol oynamaktadır. Çünkü yönetime katılmak ve yönetimde söz sahibi olmak vatandaş kimliğinin gerçek anlamını vurgulamaktadır. Bu yönetim anlayışı ile büyükşehir belediyeleri daha çözüm odaklı hale gelmektedir. Diğer bir ifade ile yerel halkın talep, beklenti ve ihtiyaçlarını tespit etmek ve belirlenen ihtiyaçların yerine getirilmesi hızlanmakta ve yönetimi daha etkin kılmaktadır.

Günümüzde tartışılan konuların başında etkinlik, verimlilik, şeffaflık, yerelleşme, yönetime katılma, temsil gibi kavramlar gelmektedir. Bu kavramların yoğun olarak tartışıldığı noktada ise yerel yönetimler bulunmaktadır. Yerel yönetim kuruluşları denildiğinde ilk akla gelen kuruluş, belediyedir. Bu durum onun en önemli yerel yönetim kuruluşu olmasından ileri gelmektedir. Belediyeler, kamu hizmetlerinin büyük bir kısmını üstlenen ve yerine getiren birimler olmanın yanı sıra demokratik değerlerin hayata geçirilmesi adına da önemli görevleri üstlenen kuruluşlardır. Diğer bir ifade ile belediyeler, yerel halkın ihtiyaçlarını etkili ve verimli bir biçimde karşılamalarının yanında halkın yönetime katılması, fikir beyan etmesi, karar alması ve kendi adlarına yapılan işlemler hakkında itiraz etmesinin yollarını açık tutarak demokratikleşmeye önemli katkıları olan örgütlenmelerdir. Bu örgütlenme içerisinde yer alan ve belediyelerin karar organı olan belediye meclisleri, halkın katılım ve temsili için çok önemli bir konumdadır. Diğer bir yaklaşımla bu meclisler, yönetimin halk ile buluştuğu demokrasi adına oldukça önem taşıyan bir yapılanmayı ifade etmektedir.

Katılım olgusunun işlevselliğinin sağlanabilmesi için gerekli olan kurumsal düzenlemeler yapılmakla birlikte toplumun alt kesimlerinin meclislerde yeterince temsil edilmemesi veya yetersizliği, yerel yönetimlerin ruhuna zarar vermekte ve yerel yönetim anlayışından beklenen katılımcı, paylaşımcı ve sürdürülebilir yönetim anlayışı hayata geçememektedir. Bununla birlikte toplumun yalnızca örgütlü kesimlerinin siyasal sürece katılabildiği ve temsil edilebildiği düşüncesi sivil toplum kuruluşlarını gündeme taşımaktadır. Sivil toplum kuruluşlarının halk adına halk tarafından oluşturulmuş örgütlenmeler olarak bürokratik yapılanmadan uzak ve masrafsız birer temsil aracı kimliğine sahip oldukları biçiminde değerlendirilmeleri, doğru bir yaklaşım tarzı olacaktır. Yerel yönetimlerin işleyişinde bireysel katılım açısından karşılaşılan mevcut sorunların giderilmesi örgütlü katılım yaklaşımı ve uygulaması ile aşılmaya çalışılmaktadır. Örgütlü katılım kavramı da sivil toplum kuruluşlarının varlığı ile anlamlı olmaktadır.

Bugün büyüyen kent alanlarının etkin yönetimi için yasal düzenlemeler ile farklı modeller geliştirilmeye çalışılmıştır. Bu alanların yönetimi içinde büyükşehir olarak adlandırılan geniş ölçekli kentsel alanlar için normal belediyelerden farklı bir yönetim modeli oluşturulma çabaları hep sürmüştür.

Türkiye’de büyükşehir belediyelerinin temeli 1982 Anayasası ile atılmış ve bu anlamda ilk yasal düzenleme, 1984 yılında 195 Sayılı Kanun Hükmünde Kararname ile yapılmış ve 3030 sayılı Büyükşehir Yasası çıkarılmıştır. Ancak 2005 yılında yürürlüğe giren 5216 sayılı Büyükşehir Belediyesi Yasası, büyükşehir belediyelerinin kurulmasını zorlaştırıcı bir etkiye sahiptir. Buna çözüm getirmek üzere 2012 yılında düzenlenen ve 2014 yılında yürürlüğe giren 6360 sayılı yasa, büyükşehir belediye sınırlarını ilin mülki sınırlarına ulaştırmıştır. 2014’te uygulamaya geçen bu yasanın, büyükşehir uygulamalarına katkı sağlayacağı beklentilerinin yansımaları artık günümüzde yavaş yavaş görülmektedir. Bu bağlamda yeni yasa ile kurulan büyükşehir belediyelerinin politikaları ve işleyişlerinin incelenmesi önem arz etmektedir.

6360 sayılı yasa kapsamında büyükşehir belediyesi kurulan 14 ilden birisi de Hatay’dır. Özellikle Hatay sosyo-ekonomik yapısı itibariyle ayrı bir örnek teşkil etmektedir. Alan araştırmasının, Hatay ili özeline inilerek yapılması; tarım, sanayi, tarihsel ve kültürel bakımından zengin olması, 1939’dan beri büyük bir gelişme sergilese de istenilen seviyeye çıkamaması, kentsel alandaki belde belediyeleri sorunu, büyükşehir belediyesi ve yeni ilçelerin kurulması ile yönetsel yapısının değişmiş olmasıdır. 6360 sayılı yasa kapsamında, Antakya kentsel alanının büyükşehir statüsüne kavuşturulması ile Antakya Belediyesi’nin belde belediyeleri ve köyler ile çevrelenip sıkıştırılmış olması sorunu çözülmüştür.

Bu çalışma, yerel temsil ve katılım bağlamında belediye meclislerini Hatay Büyükşehir Belediye Meclisi örneğinde ele almaktadır. Yerel temsil ve katılıma ilişkin kavramsal çerçeve verildikten sonra, belediyelerin yapısı, temsil organları ve karar alma sürecine katılım kanalları ve yasal düzenlemelerdeki yeri anlatılmakta ve belediye meclis üyelerinin temsil ediciliği tartışılmaktadır. Bu çalışmanın temel amacı, kent halkının siyasal katılımının ve belediye meclislerinde temsil edilebilirliklerinin gerçekliğinin ve olabirliğinin incelenmesidir. Kent halkının iradesinin hangi ölçüde temsil edildiği çalışmada önemli bir yer tutmaktadır. Dolayısıyla, belediye meclislerinde iradenin temsil edilmesi gerekliliği önemli bir sorunsalı da ortaya çıkartmaktadır. Bununla beraber yerel yönetimlerde temsilin içeriği ve belediyeler açısından gelişimine değinilerek; Hatay Büyükşehir Belediye meclis üyelerinin temsile ilişkin nitelikleri araştırılmıştır.

Üç bölümden oluşan çalışmanın birinci bölümünde, büyükşehir yönetimleri dikkate alınarak kavramsal, kuramsal çerçeve ve temsil ve katılıma ilişkin süreç üzerinde durmaktadır.

İkinci bölümde, öncelikle Büyükşehir Yasası çerçevesinde temsil ve katılım açısından büyükşehir belediyelerinin yapısı, gelişimi ve işleyişi, daha sonra ise kalkınma planları ve çeşitli raporlarda temsil ve katılım konularının nasıl yer aldığı üzerinde durulmaktadır.

Üçüncü Bölümde, büyükşehir belediyelerinin yeniden düzenlenmesi bağlamında değerlendirilen ve büyükşehir yönetimlerine ilişkin yeni düzenlemeyi dikkate alarak Hatay Büyükşehir Belediye Meclis üyelerine bir anket uygulaması yapılarak, onların görüş ve düşünceleri alınmıştır. Anket çalışmasından elde edilen veriler SPSS frekans ve regresyon yöntemleriyle değerlendirilmiştir.

Sonuçta ise, hem teorik hem de uygulamada elde edilen bilgi ve veriler birlikte değerlendirilmiş ve bazı önerilerde bulunulmuştur.

BİRİNCİ BÖLÜM

1. KAVRAMSAL VE KURAMSAL ÇERÇEVE

Yerel yönetimlerde daha kolay gerçekleşebilen temsil ve katılım kavramlarının önemini vurgulamak için, bu kavramların yerele ne düzeyde yansıdığını, kuramlarını ve yerel meclislerin işlevlerini incelemek gerekmektedir.

1.1. Yerel Yönetimlerde Temsil Ve Katılım Kavramları

Temsil kavramı yaygın olarak, temsil edilen anlaşmaya uygun olarak çeşitli eylemleri gerçekleştirmek için temsilcinin yetkili tutulması ile temsilci ve temsil edilen gibi iki kişi ya da grup arasındaki bir ilişkiyi ifade etmektedir. Farklı şekillerde tanımlamak mümkün olmakla beraber, temsil, gerçek kişilerin yetkilerini gerçek olmayan kişilere aktarması olarak değerlendirilmektedir. Ancak sorun, temsilin tanımlanmasından ziyade işlevsel olup olmadığı ile ilgilidir. Özellikle temsil edenin temsil edileni unuttuğu (Çitçi, 1989) ya da görmezden gelerek farklılaşan bir boyuta taşıdığı dikkate alınırsa o zaman, öngörülen çözüm de bir anlam ifade edebilir. Bu açıdan temsili, sadece seçim dönemlerinde temsilci seçmek ya da belirlenen adayı onaylama anlamında değerlendirmek eksik olur. Temsili, “örgütlü bir temsil” olarak düşünmek ve halkın dernek, vakıf, oda gibi sivil toplum örgütleri aracılığı ile yönetim birimlerinde söz sahibi olması anlamında değerlendirmek gerekir (Bulut ve Tanıyıcı, 2008: 172).

Yerel yönetimler, halka en yakın yönetim birimleri olarak görüldüklerinden demokrasinin, dolayısıyla da temsil işlevinin bu yönetim birimlerinde daha kolay gerçekleşebileceğini belirten pek çok düşünür bulunduğu ileri sürülmektedir. Bu nedenle yerel yönetimler demokratik potansiyel olarak diğer yönetim birimlerinden daha üstündürler; çünkü bireyin kendi kendine yönetime katılabileceği en uygun ortam yerel düzeyde olmalıdır (Ulusoy ve Akdemir, 2010: 30). Diğer taraftan, yerel yönetimlerin bu durumundan dolayı yerel seçilmişler üzerinde seçmenlerin denetimin daha kolay olacağı düşünülmektedir. Seçimle işbaşına gelen yöneticiler, siyasi sorumluluk taşıdıklarından, aldıkları kararlarda ve yürüttükleri hizmetlerde bu sorumluluğu yansıtırlar. Çünkü siyasi yöneticilerin iktidarda kalmaları, halkın onları tasvibine bağlıdır. Aksi durumda bir daha seçilmeleri mümkün olmayabilir.

Dolayısıyla halk mahalli idare seçimlerinde adayları tanıdığı için daha rasyonel seçim yapma olanağına sahiptir. Halk yanlış tercih yapsa bile bu yanılma bir defa olur, ikinci defa olmaz veya süreklilik taşımaz. Bu nedenle yerel yönetimler yönetim-denetim süreci açısından ayrı bir öneme sahiptir (Eryılmaz, 2007: 133).

Görüldüğü gibi yerel yönetimlerin halkın kendi kendini yönetmesine olanak veren kurumlar olması nedeniyle demokratik kurumların en önde gelenlerinden biri olarak nitelendirilir. Halk kendi kendini yönetme sürecini kendi eliyle seçmiş olduğu organlar aracılığı ile yapar. Ancak, bu durum yerel yönetimlere demokratik nitelik kazandırmaya yetmez. Biçimsel koşulların bir adım daha ötesine gidilerek, toplumdaki çeşitli kesimlerin yönetime katılım yollarını açarak, gerçek bir halk katılımını da sağlamak gerektiği belirtilir (Keleş, 2009: 63).

Bu bağlamda katılım konusu önem arz etmektedir. Katılım kavramı, "bir kararın hazırlanması, olgunlaştırılması, alınması ve uygulanması aşamalarından birine, bir kaçına veya bütününe o kararlardan doğrudan ya da dolaylı olarak etkilenecek kişilerin güçleri oranında katkıda bulunması" (Demir-Acar, 2002: 237) olarak tanımlanmaktadır. Her toplumda net bir biçimde şekillenen ve yasal düzenlemelerle meşrulaştırılan; otoriteyi kullanan ve otoriteye uymak zorunda olanlar ayrımı yapılmaktadır. Bu ilişki biçimi toplumun tüm kesimlerini içermektedir. Otoriteyi kullananlar ile otoriteye uymak zorunda olanlar arasındaki ilişkiye tarihin her döneminde rastlamak mümkündür. Yöneten-yönetilen ilişkisinde somut anlamdaki gelişmeler, yönetilenlerin bazı siyasal haklar ile donatılmaları, tebaa konumundan sıyrılıp vatandaş konumuna gelmeleri, demokratik hak ve özgürlükleri elde etmeye ve siyasal katılma haklarını kullanmaya başlamaları ile sağlanmıştır (Öner, 2000: 4).

Demokrasinin belirleyici unsurlarından biri olarak görülen yönetime katılma, bireylerin kendileri veya yaşadıkları toplumla ilgili konularda alınacak olan kararların ve ortaya çıkan sorunların çözümünde söz sahibi olmaları ve yöneticilerle etkileşim halinde bulunmaları süreci olarak görülmektedir (Eroğlu, 2006: 192). Yerel yönetim organlarının seçimle iş başına gelmesi bu kurumların demokratik özellik kazanması bakımından yeterli görülmemektedir. Bu nedenle seçilmiş organların yanı sıra gerçek bir halk katılımının sağlanması gerektiği belirtilmektedir. Bu da toplumdaki tüm katmanların kendilerini ilgilendiren önemli kararların alınması sürecine dâhil olabilmesi ile mümkün olabilecektir (Başaran, 2008: 47-48).

Yerel yönetimler düzeyinde yönetime katılımı ifade eden yerel katılım kavramı, daha çok şehir yönetiminde ve yerel yönetimlerle ilgili işlerde şehirdeki aktörlerin sürece dâhil edilmesi ve bunun bir mekanizmayla kurumsallaşması anlamında kullanılmaktadır (Akdoğan, 2008: 44).

Diğer bir tanıma göre yerel katılım, bir toplulukta yaşayan bireylerin yerel organlarını seçmeleri ve bu organlar tarafından alınan kararları doğrudan etkilemeleri süreci olarak tanımlanabilir (Köseoğlu, 2006). Bu çerçevede katılımın anlamı, halkın sadece yerel yönetim kurumlarını seçimle oluşturması değil, yerelleşmenin de sağlanarak yönetimde aktif ve doğrudan söz sahibi haline gelmesi olarak belirginleşmektedir (Çevikbaş,2008:72). Katılımın amacı vatandaşları yönetime dâhil ederek alınan kararların vatandaşlar tarafından sahiplenilmesini sağlayabilmektedir. Böylece vatandaşlar kendisinin tercihlerini yansıtan kararlar kapsamında yönetimde aktif bir biçimde söz sahibi olabilmektedir (Çevikbaş, 2008: 73).

Yerel katılım, halk ile yönetim arasındaki kopukluğu ortadan kaldırarak, kollektif kararların kabulünü kolaylaştırabilmesi ve doğal olarak da halkın yönetimle uzlaşmasını sağlayabilmesi bakımından önemli görülmektedir. Ek olarak, karar alma süreçlerine katılım, halkın yapıcı gücünü harekete geçirerek kişisel etkinliği ve kendine güveni arttırarak bir anlamda demokratik eğitim sağlarken müşterek yararlar adına dayanışma ve iş birliğini de beraberinde geliştireceği düşünülmektedir (Gökçe, 1999: 57). Bununla beraber, yönetilenlerin yönetime katılmaması ya da katkıda bulunmaması, yapılan hizmetlere sahip çıkmaması ve hizmetleri korumaması sonucunu doğurmaktadır. Bu durum hizmetlerin gelişmemesine, yetersiz, verimsiz ve etkisiz kalmasına yol açmaktadır. Yönetime katılmadan yönetimin sunduğu hizmeti almak, genellikle ‘üretmeden tüketmek’ olarak kavramlaştırılır (Aydın, 2007: 192).

Yerel katılımı sağlayabilmek açısından, halkın yönetsel etkinlikleri artırıcı ve yaşam çevresini biçimlendirebileceği birçok yöntem uygulanmaktadır. Bunlar, kent planlaması, çevre koruma, halk oylaması, seçilmişleri görevden düşürme, önemli konularda halka danışma, halkın çeşitli konularda yakınmaları ve kentsel toplumsal hareketler olarak sıralanabilir (Kozan, 2002: 84). Ayrıca yerel kamuoyu yoklamaları, yerel kamusal araştırmalar, kamusal toplantılar, yerel yönetim ve danışma organlarına katılma, yerel sivil toplum örgütlerine katılım, çevre sorunlarıyla ilgili olarak yargıya başvurma ve kent kurultaylarına katılım gibi yöntemler de bulunmaktadır (Adıgüzel, 2003: 49).

Temsil ile yönetime katılma arasında iki farklı ilişkiden söz edilebilir. Bunlardan birincisi, temsil sisteminin yönetime katılma ile desteklenmesi gereğidir. Diğer bir ifadeyle, yönetime katılma, temsil sistemi ile yeterince temsil edilemeyen kesimlerin de sözlerini duyurabilmelerine imkân verebilmektedir. Bu durum siyasal ve toplumsal boyuttan bakarak açıklanabilir (Arıkboğa: 2010: 193-198):

- Siyasal açıdan bakıldığında, bir temsil sistemi, temsil adaletini sağlamayı amaçlasa bile, bunu tam olarak gerçekleştiremeyebilir. Diğer taraftan eğer yönetimde istikrarı sağlamak adına temsil sisteminde ciddi sorunlar söz konusu ise, bu durumda söz konusu sistemin çeşitli katılım yöntemleriyle desteklenmesi daha da önemli hale gelir.
- Toplumsal boyuttan bakıldığında ise, günümüz toplumları eskiye göre, çok daha dinamik bir karaktere de bürünmüştür. Böylesi dinamik, değişken ve farklılaşmaların olduğu bir toplumu, siyasi parti sistemi ve temsil sistemi yoluyla etkili biçimde temsil edip yönetimi sağlayabilmek, artık eskiden olduğu kadar kolay değildir. Bu durum, temsil sistemi dışında katılım taleplerinin artmasına yol açmakta ve yönetim kurumlarını katılıma daha açık birimler şeklinde çalışmaya zorlamaktadır.

Görüldüğü gibi, temsille katılım arasındaki birinci ilişki, birbirini destekleme ve birbirinin eksik yönlerini tamamlama üzerine kurulmuştur. Temsil ile katılım arasındaki ikinci ilişki ise, yönetime katılabilmek için, temsil ediliyor olmanın gerekliliğidir. Kentte yaşayan vatandaşlar, yönetimi kazanan parti ile kendilerini belediyenin gerçek sahibi olarak görebilmelidir. Kentte yaşayan biri şikâyet, beklenti ve taleplerinin belediyece karşılanacağı, dikkate alınacağını hissetmelidir ancak kişiler, rutin hizmetler dışındaki çeşitli taleplerini, önerilerini, eleştirilerini belediyeye etkili biçimde ulaştırabilmek için örneğin kendilerini temsil eden meclis üyelerinden yararlanmaya çalışabilir ve birçok konuyu temsilcileri ile paylaşma yolunu tercih edebilirler. Eğer söz konusu kişiler ya da kesimler, belediye meclisine bir temsilci göndermeyi başaramamış ise, bu durumda, bu kesimlerle belediye arasındaki diyalogların sağlıklı olamayacağı da tahmin edebilir. Buna karşılık eğer belediye yönetimi, kentte yaşayanlara farklı bir algıyı verebilmiş ve bu algı da vatandaşlar tarafından benimsenmiş ise, bu durumda temsil edilme, yönetime katılmak için bir zorunluluk olmaktan çıkacaktır. (Arıkboğa, 2010: 193-209).

Diğer bir ifadeyle, kentteki önemli bir kesim, kişisel bir referansa, bir hemşehri grubu aidiyetine, bir parti teşkilatı bağlantısına gerek duymadan sadece kentte yaşayan birisi olarak belediyeye gittiğinde yeterli ilgiyi görürse, yönetime katılım ve temsil hayata geçmiş olur.

Anlaşılabileceği gibi, bir kentte oluşacak algılar, katılım bağlamında oldukça önemli bir role sahiptir. Burada ilk adım, yönetimin yönünü halka dönmesi, tüm kenti kucaklayacak bir izlenim vermesi ve bunun süreklilik arz etmesidir. İkinci adım ise halkın, yönetimden gelen bu tepkilere göre kendi konumunu belirlemesidir.

Yönetime katılım, bir hizmet almak için belediyeye gitmenin, bir kişisel sorununu çözmeye çalışmanın daha ötesinde anlamlara sahiptir. Katılım, aslında öneri, eleştiri, destek vb. paylaşımlara dayalıdır. Daha kapsamlı biçimde ifade etmek gerekirse, katılım, politika oluşturmaktan karar alıp uygulamaya kadar olan süreçteki pek çok aşamaya katılmayı ifade etmektedir. Bu yönde bir düzenlemenin, mevzuatımızda da ifadesini bulduğu görülür. 2005 tarihli Kamu Görevlileri Etik Davranış İlkeleri Yönetmeliğinin 19. maddesinde şu düzenleme yer almaktadır (Resmi Gazete, 13.04.2005, Sayı:25785) :

“Kamu görevlileri, kamu hizmetleri ile ilgili temel kararların hazırlanması, olgunlaştırılması, alınması ve bu kararların uygulanması aşamalarından birine, bir kaçına veya tamamına, aksine yasal bir hüküm olmadıkça, o karardan doğrudan ya da dolaylı olarak etkilenecek olanların katkıda bulunmasını sağlamaya dikkat ederler.”

Böylesi bir katılımın etkili biçimde hayata geçirilebilmesinde algılar önemli bir paya sahiptir. Kimi zaman yasal düzenlemeler, tüm kesimleri içeriyor gibi gözükse de tersi olabilir. Bu açıdan, toplumun tüm kesimlerinin sürece dâhil olup olmadığının dikkate alınması gerekir. Gerçek katılım, politika, karar ve uygulamalardan etkilenecek durumdaki tüm kesimlerin sürece dâhil edilebildiği bir katılımıdır.

Bütün bunlar dikkate alındığında, katılımın hem siyasal hem de yönetsel boyutu olduğu görülür. Siyasal boyutu yönüyle katılım; kişilerin ya da onların oluşturduğu birimlerin, örgütlerin kendilerini yöneten kadroların seçim ve eylemlerini belirlemek ve etkilemek için giriştikleri çabalar olarak ifade edilir. Siyasal katılma biçim ve düzeyleri siyasal sistemin yapısına, hukuk çevresine, kurumlarına, siyasal kültürüne ve sosyo ekonomik yapısına göre farklılıklar gösterir. Yönetsel boyut açısından ise, siyasal ve yönetsel kadroların belirlenmesinden çok,

onların almış olduğu kararlara yapmış oldukları işlemlere halkın ve sivil toplum kuruluşlarının katılımı olarak tanımlanmıştır (Buran, 1995: 210).

1.2. Yerel Temsil Ve Katılma İlişkin Kuramlar

Temsile dayanan bir yerel yönetim sistemi; özgürlük, eşitlik ve katılım açısından bir anlam taşıdığından demokrasi ile temellendirilebilir. Yerel yönetimler ile demokrasi ilişkisinin ortak noktasını temsil ve katılım kurumları oluşturmaktadır. Yerel yönetimlerde temsilcilerin seçimle belirlenmesi ile demokrasinin güvence altına alınması ve temsilcilerin halkın sürekli denetimine açık olması, demokrasinin seçim, denetim ve sorumluluk ilkeleriyle örtüşmekte ve böylece hayata geçirilebilmektedir. Halkın özgürce temsilci seçmesi, temsilcilerinde halka karşı sorumluluklarının bilincinde hareket etmesi gerçek bir temsil sağlar. Böylelikle yönetim belli kesimlerden ziyade tüm vatandaşları etmiş olur.

Temsile ilişkin bir diğer önemli konu ise temsil edilenler ile temsil edenler arasındaki uzaklığın azlığıdır. Öte yandan, yerel yönetimler düzeyinde temsilciler ile seçmenler arasındaki coğrafi ve toplumsal uzaklığın, ulusal düzeye oranla daha az olmasının, demokrasi kuramının öngördüğü hem "gerçek bir seçme sürecinin hem de etkili bir halk denetiminin gerçekleşmesini sağladığı ileri sürülmektedir (Richards, 1983: 167). Sonuç olarak yerel yönetimlerin demokratik gelişiminin, halk katılımının ve yerel gelişmesinin dayanaklarını seçim, temsil ve katılma ilkeleri oluşturmaktadır. Bu ilkelerin yaşama geçirilmesi ile de demokratik yerel yönetimlerden ve yerel demokrasiden söz etmek olanaklı olacaktır.

Abraham Lincoln, ünlü "Gettysburg Söylevi"ni bitirirken "halkın, halk tarafından, halk için yönetimi"nin yeryüzünden silinmeyeceğini söylemiştir (Stourzh vd., 1966: 3). Daha sonraları "halkın, halk tarafından, halk için" yönetimi "Klâsik Demokrasi Kuramı" diye bilinen düşünce ile özdeş hale gelmiştir.

Demokrasi kelime olarak eski Yunanca "Demos" ve "Kratos" kelimelerinin birleştirilmesiyle türetilmiştir. İlk kelime "halk", ikinci kelime ise "iktidar" anlamına gelmektedir. Dolayısıyla "demoskratos" yani, demokrasi "halkın iktidarı" ya da "halkın egemenliği" anlamına gelmektedir. Buradan hareketle de demokrasinin en klasik tanımı şudur: "halkın kendi kendini yönetmesi." Bu türde bir demokrasi, literatürde "Doğrudan Demokrasi" olarak adlandırılır (Aktan, 1999: 8).

Demokrasi türlerinden doğrudan demokrasi, temsili demokrasi ve yarı doğrudan demokrasi kavramları egemenliğin kullanılması bakımından demokrasinin üç ayrı uygulama biçimi olarak ayrı öneme sahiptirler. Doğrudan Demokrasi; halkın egemenliğini bizzat ve doğrudan doğruya kullandığı demokrasi tipidir. Temsili demokrasi, halkın egemenliğini kendi seçtiği temsilcileri aracılığı ile kullandığı demokrasi türüdür. Yarı-doğrudan demokrasi, egemenliğin kullanılmasının halk ile temsilcileri arasında paylaştırıldığı demokrasi tipidir (Gözler, 2004: 24).

Yukarıda belirtilmiş olan çeşitli demokrasi türleri içerisinde demokratik katılım ilkesiyle en çok bağlantılı olan demokrasi türü çoğulcu demokrasi türüdür. Çoğulcu demokrasi; sivil toplum ile devlet içerisinde yer alan ve bunları ilgilendiren kararları doğrudan veya dolaylı bir şekilde bu toplumda yer alan bütün üyeler tarafından alındığı çoğulcu bir iktidar sistemidir (Keane, 1994: 12). Bu özelliklerinden dolayı çoğulcu demokrasi demokratik katılımı en çok destekleyen demokrasi türlerindedir.

Günümüzde demokrasinin farklı anlamlarda kullanıldığını belirten Aydın demokrasiyi, anayasal veya liberal olarak nitelendirilen demokrasi genel olarak bütün vatandaşların ifade ve dini inanç özgürlüğü gibi bazı bireysel ve toplumsal haklarını güvence altına almak üzere çoğunluk iktidarının, belli anayasal kısıtlamalar çerçevesinde temsil edilip uygulandığı hükümet biçimi şeklinde tanımlanmaktadır (Aydın, 2006: 234). Demokrasiyi liberal bakış açısıyla tanımlayan Berzeg'e göre ise demokrasi, siyasi iktidarın kaynağı ve sahibi ile ilgilidir ve iktidarın monarkta, bir zümrede, hatta "millet" adı verilen farazi bir varlıkta değil, halkta olduğunu varsayan yönetim şeklidir (Berzeg, 1997: 206). Anthony Giddens'e göre ise demokrasi bir yandan çıkarların korunması için bir araçtır. Diğer yandan tartışmalı konuların yerleşik iktidar biçimlerinden çok diyalog aracılığıyla çözülebildiği ya da en azından ele alınabildiği kamusal bir alan yaratmanın yoludur (Giddens, 2002: 22).

Dahl da (2001: 40) demokrasiyi nitelerken beş ölçüt ortaya atmış ve ancak bunların mevcut olması koşuluyla demokrasinin tam anlamıyla sağlanabileceğini belirtmiştir. Bunlar: "Etkin katılım", "oy kullanabilme eşitliği", "bilgi edinme", "gündem üzerinde son sözü söyleyebilme hakkı (gündemin kontrolü)" ve "yetişkinlerin dâhil olması"dır. Bu ölçütlere genel olarak bakıldığında "katılım", "müzakere" ve "siyasal eğitim" gibi ilkelerin demokrasinin işlerliği için en önemli koşullar olduğu görülmektedir (Blair, 1986: 2).

Yerel yönetimler, demokratik toplum hayatının oluşması için merkezi devlet iktidarını sınırlandıran, katılım ve temsilin en iyi gerçekleştiği kurumlar olarak kabul edilmektedir. Yerel yönetimler, insanın özgürleştirilmesinde, kurumların demokratik yönetime yatkınlığı ile demokrasinin yaşanabilmesinde ve insanların demokratik eğitim kazanması hususlarında birincil öneme sahip kuruluşlardır. Yerel yönetimlerin katılma, etkinlik, demokrasi, özgürlük gibi pek çok değerle anılması ve çoğunluk kuralı, azınlık hakları, siyasal eşitlik, düzenli seçimler gibi temel ilkeleri bünyesinde barındırmasından dolayı bu birimler, “yerel demokrasi” birimleri olarak adlandırılmıştır (Sharpe,1971:242-243;Görmez,1997:62-69;Ökmen-Parlak,2008:39).

Demokratik katılımın kuramsal çerçevesini çizerken, farklı bir takım demokrasi yaklaşımlarını da ayrı ayrı ele almak gerekmektedir. Çünkü bu demokrasi yaklaşımları, demokratik katılıma hem kuramsal bir zenginlik getirmekte; hem de bu demokrasi yaklaşımları sayesinde demokratik katılım mekanizmasının daha iyi işlemesi ve etkin bir şekilde hayata geçirilmesi sağlanmaktadır. Söz konusu demokrasi modellerinin en önemlileri ise “katılımcı demokrasi”, “radikal demokrasi”, “güçlü demokrasi” ve “müzakereci demokrasi” anlayışlarıdır.

Katılımcı demokrasi anlayışının ilk belirtilerini 18. yüzyılda Rousseau’da, 19. yüzyılda John Stuart Mill’de, 20.yüzyılın ilk yarısında Cole’de görmekteyiz. Rousseau, J.S. Mill ve G.D.H. Cole’un yerel düzeyde katılmaya verdikleri önem, 1960’lardan sonra katılımcı düşünürlerce daha da geliştirilmiş, daha geniş boyutlarda ele alınmıştır. Katılımcı kuram, yerelliği çok yaygın bir çerçeve içinde düşünmektedir. Gerçekten yerel düzeyde katılma denilince, eyalet düzeyinden başlayıp, mahalle veya semtlere kadar inen çeşitli büyüklükte yerel birimler anlaşılmaktadır. Katılımcı yazarlar, dev ölçekli yerel birimlerin, içinde yaşayanların etkin katılma olanaklarını son derece güçleştirdiğini ileri sürmekte ve bunların sahip oldukları yetkilerin daha küçük birimlere devredilmesini önermektedirler (Mailer,1969: 213-217).

Katılımcı kuramın, yerel birimlerde etkin katılmaya bu denli önem vermesi başlıca iki nedene dayanmaktadır:

- 1-Vatandaşlardaki siyasal etkinlik ve yeterlik duygusunu geliştirmek,
- 2- Vatandaşları katılma yoluyla eğitip, daha üst düzeyde katılma için gerekli becerileri sağlamak.

“Katılımcı Demokrasi” diye adlandırılan bu akımın (Benello vd., 1971) temel görüşlerini şöyle özetleyebiliriz:

- Bentham ve James Mill, tüm dikkatlerini "iyi" bir temsili hükümetin koşulları ve özgürlüklerin korunması üzerinde yoğunlaştırmışlardır. Bu düşünürlerin kuramlarında halkın katılması sınırlı bir işleve sahiptir. Bir başka deyişle katılma (seçimlerde), genel çıkarları gözetecek iyi bir hükümetin oluşumunu sağlayan bir araçtır.
- Oysa klâsik düşünürlerden Rousseau ve John Stuart Mill'in kuramlarında, katılma çok daha asli bir işleve sahiptir. Gerçekten adı geçen düşünürler katılmayı sadece vatandaşların çıkarlarını koruyan bir araçsal faaliyet olarak değil, vatandaşlığa bağlı ve toplumsal yaşamın her alanında uygulanması gereken birincil bir faaliyet olarak kabul etmektedirler (Hunnis vd., 1973).
- Mevcut siyasal katılma modeli "zaten iyi durumda olanlara" hizmet etmektedir. Halkın yaşamını etkileyen kararların alınması sürecine etkinlikle katılabilmesi için daha geniş ölçüde olanak eşitliğinin sağlanması gerekir (Verba ve Nie, 1972).
- Batılı toplumların mevcut kurumsal yapıları, oy vermenin ötesinde yaygın halk katılımına elverişli değildir. Bu yapı köklü bir reformdan geçirilmedikçe katılmayı arttırmaya yönelik uğraşlar sonuçsuz kalmaya mahkûmdur. Katılmayı bireyler açısından daha anlamlı kılabilmek için, başta devlet olmak üzere başlıca toplumsal kurumların ve örgütlerin aşırı merkezîyetçi, bürokratik-hiyerarşik yapıları değiştirilmelidir.
- Katılımcı demokratik kuram açısından nihai amaç demokrasidir.
- Halk tarafından yönetim ilkesinin gerçekleştirilmesi için sadece endüstride katılma yeterli değildir. Halkın günlük yaşamına en yakın olan diğer toplumsal kurumlarda da katılma sağlanmalıdır. Bu anlamda en uygun kurumlar bölgesel ve yerel yönetimlerdir. Birey, yerel yönetimlere katılmak suretiyle sadece kendisini ilgilendiren sorunlarda söz sahibi olmakla kalmayacak, aynı zamanda demokratik bir eğitimden de geçmiş olacaktır.

- Toplumunu her alanda daha demokratik bir yapıya kavuşturmak için, katılmayı hem bir araç, hem de kendi başına bir amaç olarak değerlendirmektedir.
- Son olarak, katılımcı kuramın temel tezlerinden biri şudur: Katılımcı kurumlar, insanın kendini gerçekleştirmesini, kendi özüne duyduğu saygıyı arttırmasını, kişisel çıkarları ile toplumsal çıkarları uyumlu kılmasını sağlarlar. Başka bir deyişle, demokratik, sorumlu, akılcı vatandaş tipini mümkün kılarlar. Böyle bir vatandaş tipine çağdaş demokrasilerde genellikle rastlanılmaması, mevcut kurumların katılmayı sınırlı tutan karakterinden doğmaktadır. O halde yapılacak iş, katılmayı toplumsal yaşamın her kesimine yaymaktır.

Katılımcı demokrasi için gerekli olan, hemşehrilerin bakış açısında bir değişimin gerçekleşmesi; kendilerini aktif olarak görmeleri, bunun için kapasitelerini arttırmaya gayret etmeleri ve geliştirmeleridir (Held, 1997: 265).

Katılımcı demokrasi, 1960-1970 yılları arasında yeniden gündeme gelmekle birlikte, kökleri 18. yüzyıla kadar uzanan bir yaklaşımdır ve ilk defa üniversite öğrencilerinin, üniversite işlerine katılım talepleriyle ortaya çıkmıştır (Cunningham, 2002: 123; Öner, 2005: 58). Bununla birlikte katılımcı demokrasinin ortaya çıkışını, “temsili demokrasi” modelinde aramak gerekir. Genel olarak bakıldığında katılımcı demokrasinin ortaya çıkması, bu modelin eksiklik ve demokratik ihtiyaçlara cevap verememesinden kaynaklanmaktadır.

Temsili demokrasi, doğrudan demokrasinin Eski Yunan şehir devletlerindeki gibi nispeten küçük toplumlarda mümkün olduğu; geniş alanlar ve fazla nüfusun söz konusu olduğu modern toplumlarda uygulanamayacağı savıyla ortaya çıkmıştır (Green, 1993: 257; Ertan, 2004: 314). Temsili demokraside halk kendisini, kendi seçtiği temsilciler aracılığıyla yönetir. Temsili demokrasilerde en önemli faktör, halkın sürekli olarak, seçtiği kişileri denetlemesi ve kontrol etmesi için gerekli olan düzeni kurmasıdır. Şayet bu olmazsa halka karşı baskıcı bir tutum içerisine girilebilir (Öztekin, 2003: 64-65). Daha sonraları, temsili demokrasinin geçerli olduğu modern yönetimde, halk katılımının ve denetiminin yetersizliği hakkında büyüyen bir rahatsızlık doğmuştur. Bu gelişmenin temelinde, halk arasında kendi geleceğini belirleme ve özerkliğin arzu edilir bir şey olduğu inancı yatmaktadır (Heywood, 1999: 75). Böylece artık, sadece oy vermeye dayalı, temsilcilerin hâkim olduğu bir

irade değil; halkın doğrudan doğruya, çeşitli şekillerde ve araçlarla ortaya koyduğu bir iradenin de belirmesi söz konusu olmaya başlamıştır.

Radikal demokrasi yaklaşımı, bireyin yalnızlaşması yanında otoriter ve totaliter ülke uygulamalarının olumsuz etkilerine karşı Laclau ve Mouffe gibi Marksist geleneğe bağlı yazarlar tarafından ortaya konan bir alternatif arayışıdır. Radikal demokrasi, var olan hiyerarşilerin sorgulandığı, toplum içerisinde yeni öznelerle şans tanıyan, homojenleştirmeye karşı çıkan, farklılıkları yücelten, özgürlükçü ve katılımcı bir demokrasi yaklaşımıdır (Yılmaz, 2001: 279-281).

Radikal demokrasi, klasik vatandaşlık ilkelerini yani herkesin yönetme ve yönetilme sürecine katılımını gerçekleştirecek bir kurumsal düzenlemeyi ifade etmekte (Köker, 1996: 110); oy verme gibi siyasal katılmaya özgü katılma yöntemlerinin yanı sıra yeni yönetime katılma yöntemlerinin de aktif hale getirilmesini öngörmektedir. Son olarak radikal demokrasi, “kimlik/fark ilişkisi selligi ve ötekine karşı sorumlu olma temelinde kurulmuş katılımcı bir kültür anlayışını, liberal demokrasinin normatif düzeyde tanımlayıcı ögesi haline getirmeyi amaçlamakta”; bu kültür ise katılımcı demokrasinin hayata geçirilmesinin temel koşullarından birisini oluşturmaktadır (Keyman, 1996: 107).

Güçlü demokrasi yaklaşımı, Benjamin R. Barber’ın “Strong Democracy: Participatory Politics for a New Age” (1984), isimli eserinde ortaya koyduğu, katılım temelinde gelişen bir demokrasi yaklaşımıdır. Barber bu eserinde (1995: 195) “güçlü demokrasi” olarak adlandırdığı katılımcı tarzdaki siyaseti, “kolektivist olmayan bir cemaat biçiminin, konformist olmayan bir kamusal akıl yürütme biçiminin ve modern toplumla bağdaşan bir vatandaş kurumları toplamının” yeniden canlanmasına bağlamış; bu durumu, “vatandaşların öz yönetimi” olarak tanımlamıştır. Güçlü demokrasi yaklaşımı ile katılımcı demokrasi yaklaşımının bireyi önceleyen ve katılım sürecinde güçlü kılan yönüne atıfta bulunmaktadır.

Müzakereci demokraside bireylerin, düşünceden eyleme geçme eğiliminin arttığı savunulmaktadır. Müzakereler sonucu, önce görüşler oluşmakta, ardından belirsiz eğilimler açıklığa kavuşmakta ve sonra da bu eğilimler, belirli tutumlara, eylemlere dönüşmektedir. Bu nedenle, söz konusu müzakerelerin sosyo-ekonomik ve siyasal çıkarların ötesinde “katılım” (Sitembölükbaşı, 2005: 150) ve nihayetinde bir demokrasi modeli olması nedeniyle “demokratik katılım” ile yakın bir ilişkisi vardır.

Tüm bu saptamaları yaptıktan sonra, Türk toplumunun özel durumunun 1946'dan sonra uygulanmaya çalışılan modelin pek çok açıdan demokratik elitizme benzediğini söyleyebiliriz. Demokratik elitçi kuram, batıda toplumsal ilişkileri meşrulaştırmak, elitlerce belirlenen katılma biçimini korumak isteyen bir kuramdır (Thompson, 1970: 65-66). Ayrıca ulusal devlet aşamasına geçmenin zorunlu kıldığı temsili demokrasi kurumları artık yetmemektedir. Giderek yönetime, kendisine ve içinde yaşadığı sisteme yabancılaşan çağdaş insanı, bu durumdan kurtarmanın en etkili çözümlerinden biri yerel düzeyde katılma olgusunda yatmaktadır. Başka bir deyişle, 1946 sonrasında ülkemizde yürürlükte olan demokrasinin, kesinlikle katılmacı bir demokrasi olmadığını ifade edebiliriz. Demokratik elitizm, sınırlı katılma anlayışıyla Türk toplumunun demokratikleşmesine gereği gibi hizmet edememiştir. O halde, vatandaşların toplumsal yaşamın her alanında karar alma süreçlerine etkin biçimde katılmasını öngören katılmacı demokrasi, Türkiye için daha uygun bir modeldir.

Toplumsal değişme ve ilerlemenin, iletişim ve teknoloji alanındaki hızlı gelişmelerin sağladığı imkân ve kolaylıklar, kimi kararların alınması süreçlerine halkın katılmasını, onun istenç ve eğilimlerine başvurulmasını ya da halkın yönetimin kararlarına karşı çıkmasını, tepki göstermesini hem gerekli kılmış, hem de kolaylaştırmıştır (Geray, 1995: 72). Buna ek olarak, özellikle yerel yönetimler düzeyinde, küreselleşme sürecinin de etkisiyle temsili demokrasiden doğrudan demokrasi uygulamalarının hâkim olduğu katılımcı bir demokrasi anlayışına geçiş, yapısal bir zorunluluk haline gelmiştir (Kahraman, 1999: 45). Bu da çoğulcu demokrasinin katılımcılıkla yeni bir anlam kazanmasına ve böylece yerel yönetimlerin bir değeri olarak, demokratik katılımın gelişmesine yol açmıştır.

Yerel yönetimlerde demokratik katılım üç aşamadan meydana gelmektedir. Bu aşamalar ve özellikleri şu şekildedir (DPT, 2007: 14) :

- I. Bilgilendirme insanlara neyin yapılmasının planlandığının anlatılmasıdır; bir geri besleme içermemektedir. Tam olarak katılımcılık sayılmamakla birlikte bilgilendirme katılımcılık için bir ön şarttır.
- II. Danışma; Halka, toplantılar, açık oturumlar, anketler vs. yoluyla bir konu hakkındaki görüşlerinin sorulmasıdır ve geri besleme yoluyla halkın görüş ve önerileri dinlenmektedir.

III. Aktif Katılım; Halkın politika oluşturma sürecine bizzat katılmasını ifade etmektedir.

Yönetime katılmanın çağdaş ve geleneksel olmak üzere iki türlü yolu bulunmaktadır. Geleneksel olarak siyasi yönetime katılma şekli; parti kurmak, var olan bir partiye üye olmak ve siyasi kampanyalar yapmak olarak sıralanabilir. Çağdaş demokratik katılım yöntemleri ise internet gibi çeşitli interaktif iletişim araçları vasıtasıyla demokratik katılım yapılması söylenebilir.

Yerel yönetim kurumuna demokratik nitelik kazandıran en önemli değerlerden birisi, bu kuruluşlara halk katılımı yollarının açık olması ve katılım sürecine işlerlik kazandırılmasıdır. Yerel yönetim kuruluşlarının kararlarını etkileme olanağını yerel topluluklara veren katılım süreci, halk denetiminin etkililiğini de artırarak, yerel demokrasiye gerçek niteliğini kazandırır. Seçim dönemleri arasındaki halkın yerel yönetimlerin karar sürecini etkilemesine olanak sağlayan yol ve yöntemler, bu açıdan önem taşımaktadır. Oysa Türk yerel yönetim sisteminde bu anlamda halkın katılım olanakları çok sınırlıdır (TODAİE, 1991: 85).

1.3. Yerel Yönetimlerde Meclislerin İşlevleri Ve Önemi

Yerel yönetimler, belirli kamu hizmetlerini sunma sorumluluğuna sahip olmakla beraber, bu birimler sadece bir takım hizmetleri sunan kuruluşlar değildir; aynı zamanda bu hizmetleri yerel, toplumsal, siyasal önceliklere göre sunan kuruluşlardır. Bu nedenle çeşitli kentlerde farklı yerel yönetimler tarafından sunulan hizmetler arasında bir farklılaşma ve çeşitlilik gözlenir. Bu durum, bölgenin yerel niteliklerinin, seçilmiş organlara sahip olmalarının ve yerel yönetimlerin özerk kuruluşlar olmasının bir sonucudur.

Yerel yönetimler temsil ve katılma gibi kurumlarla gelişmişlerdir. Yerel yönetimlerin varlık nedenlerini oluşturan demokrasi, yerel toplulukları temsil edici organlar aracılığı ile yerel hizmetler üzerinde uygulanabilir nitelikte kararlar almaya olanak vermektedir (DPT, 1994: 42).

Belediye meclisleri, temsili demokraside önemli bir yer tutmaktadır. Belediye meclislerinin yerel halka mekânsal yakınlığı temsil konusunda önem arz etmektedir. Böylelikle temsil edicilik özelliği, yerel yönetim birimlerinde çok daha yüksek olmaktadır (Çitçi, 1996: 6). Belediye meclisleri, toplumda yer alan kesimlerin daha fazla temsil edilmesini sağlar ve demokratik temsili genişleten bir özellik taşır.

Temsile dayanan belediye meclisi, kendini seçen birey ve grupların ifade etmiş istemlerine aykırı davranmayacaktır. Bunun gerçekleşebilmesi için bazı ön koşullar vardır. Bunlar (Çitçi, 1999: 235);

- Düzenli ve belli aralıklarla yapılan seçimler,
- Seçimler sonucu oluşan temsilcilerin, halkın temsil edici bir örneğini oluşturması,
- Seçilenlerin, kendilerini seçenlere karşı sorumlu olmasıdır. Böylece temsil kurumu ile belli kişi ya da grup değil; hem halkın tamamı temsil edilir, hem de halkın çıkarları güvence altına alınmış olur.

Yerel yönetimlerin karar organları meclislerdir. Kimi yerel yönetim modellerinde, bazı kararların meclis yerine meclis komisyonları tarafından alması da söz konusu olabilmektedir. Ancak, temel karar organı meclistir ve komisyon üyelerinin seçimi de meclis tarafından yapılmaktadır. Karar organının üç temel işlevi söz konusudur. Birincisi temsildir. Halk, yerel seçimlerde kendi temsilcilerini seçerek onları meclise gönderir. Meclis üyeleri belirli toplum kesimlerinin temsilcisi olarak meclistedir. Dolayısıyla, bir meclis üyesi, temsil ettiği kesimlerin taleplerini meclise taşır, onların görüşlerini dile getirir ve çıkarlarını savunur. İkincisi karar alma işlevidir. Karar organlarının bir parçası olarak meclis üyesi, meclisteki tartışmalara katılmak, görüşlerini söylemek ve oylamaya katılmak hakkına ve imkânına sahiptir. Karar alma işlevi de kendi içinde ikiye ayrılabilir. Meclis, yürütme organı tarafından meclisin gündeme sunulan konuları görüşeceği gibi, bizzat kendisi de çeşitli konuları gündemine alabilir. Yine meclis üyesi, alınan kararın takipçisi olmak zorundadır. Bu bağlamda, karar organının üçüncü işlevi denetimdir. Meclis hem yaptıkları ve yapmadıkları üzerinden yürütme organını, hem de belediyenin mali işlemlerini denetleyebilir (Arıkboğa-Oktay-Yılmaz, 2007: 14).

Belediye meclisi, belediye yönetiminin en sorunlu organıdır. Burada halkı temsil etme konusunda bir sorun bulunmaktadır. Çünkü belediye meclislerinde esnaf ve yapsatçı gibi, belediyenin rant getirici kararlarında çıkarları olanlar temsil edilmektedir. Buna karşın memur, tüketici ve işçi sınıfını oluşturan ve rantları ödemek zorunda kalan kentliler temsil edilememektedir (Tekeli, 1999: 200-201).

Yerel yönetimlere meşruiyet sağlayan en önemli organ, karar organıdır. Yerel halkın kararlarıyla oluşturulmuş karar organının varlığı, yerel yönetimlere özerklik tanınabilmesinin en önemli dayanağını oluşturmaktadır. Örneğin valilik, merkezi yönetimin taşradaki hiyerarşik bir uzantısı durumundadır ve yürüttüğü işlerde

merkezi yönetime karşı sorumludur. Valilik, yetki genişliği ilkesinin verdiği belli bir serbestlikten yararlınsa da, çoğu durumda merkezden bağımsız biçimde karar alıp uygulayamaz. Buna karşılık aynı bölgedeki belediyenin, merkezi yönetimin hiyerarşisi dışına çıkarılabilmesinin en önemli aracı, kendi karar organına sahip olmasıdır. Kanunla, belediyeye sınırlı belirli bir özerklik alanı tanınmakta ve bu kurumlar bölge halkının tercihleriyle oluşan bir karar organına sahip olmaktadır. Söz konusu belediye, kendi karar organı vasıtasıyla mevzuata uygun biçimde karar alma ve bu kararı uygulamak için mali ve diğer kaynakları kullanma hakkına ve imkânına sahiptir. Karar organının oluşumu yerel halkın siyasi tercihleriyle şekilleneceği için, farklılaşma ve çeşitlilik, demokratik bir bağlama oturmaktadır (Arıkboğa-Oktay-Yılmaz, 2007: 15).

Avrupa Yerel Yönetimler Özerklik Şartında da, özerklik kavramı açıklanırken karar organlarına vurgu yapılmaktadır. Şartın 3. Maddesinin ilk fıkrasında, özerk yerel yönetim kavramının, belirli kamu hizmetlerini “yerel nüfusun çıkarları doğrultusunda düzenleme ve yönetme hakkı ve imkânı anlamına” geldiği belirtilmekte; ikinci fıkrasında ise “bu hakkın meclisler tarafından kullanılacağı” söylenmektedir. Karar organı hem bir yerel yönetimin var oluş aracı olarak hem de demokratiklik bağlamında, yürütme organından daha önemlidir. Bununla birlikte, alınan kararı uygulayan, yani işi yapan birimler yürütme organlarıdır ve bu nitelikleri nedeniyle daha göz önündedirler (AYYÖŞ, 1992).

Bir temsilciler meclisi, halka ne kadar benziyorsa, toplumun özelliklerini ne kadar yansıtabiliyorsa o kadar temsili nitelik arz etmektedir. Tersine temsilciler meclisi, toplumun özelliklerinden ne kadar uzaklaşırsa, temsil niteliğini o derece kaybeder (Çelik ve Uluç, 2009:219)

Ancak unutmamak gerekir ki, yerel yönetime meşruiyeti kazandıran organ, o kurumun meclisidir. Meclisler her zaman seçilmiş üyelerden oluşmak durumundadır ancak yürütme organı, meclisin seçimi ya da atamasıyla da oluşabilir. Kimi durumlarda, yürütme organlarının merkezi yönetim tarafından da atandığı görülmektedir, önemli olan husus ise, yürütmenin meclise karşı sorumlu olmasıdır (Arıkboğa-Oktay- Yılmaz, 2007: 16).

2. TEMSİL VE KATILIMA İLİŞKİN TARİHSEL SÜREÇ

Bu bölümde Osmanlıdan günümüze Türk belediyeçiliğinin gelişiminde temsil ve katılım uygulamalarına değinilecektir. Böylece günümüz yerel yönetimlerinin süreç içinde nasıl bir yapılanma geçirdiği de görülecektir.

Temsil konusu geçmişten günümüze hemen her dönemde tartışılmıştır. Hatta bazı ülkelerde iç savaflara neden olmuştur. On yedinci yüzyılda Kral ve İngiliz Parlamentosu arasında yaşanan temsil sorunu, İngiliz İç Savaşına neden olmuştur. Öyle ki geçmişten günümüze devam eden tartışmalar dikkate alındığında hep şu soru akla gelir: acaba temsil, politikadan anlayan, eğitilmiş, bilinçli bir şekilde hareket eden ve boş zamana sahip olan insanlar tarafından mı gerçekleşmeli, yoksa bütün yetişkinler tarafından mı gerçekleştirilebilmeli? Bu sorun günümüzde siyasi eşitlik ilkesinin kabul gördüğü “evrensel oy hakkı” ve “bir kişi bir oy” ilkesi ile çözülmüştür (Heywood, 2007: 324).

Temsile dayalı bir sistemden söz edebilmek için gerekli koşullar; halkın belirli aralıklarla ve özgürce temsilcisini seçmesi, temsilcinin halka karşı sorumlu olması, temsilcilerin halkın temsil edici bir örneğini oluşturmasıdır. Kısaca temsil sisteminin dayandığı temel kavramlar seçim, sorumluluk ve temsil edicilik olmalıdır. Temsil sisteminin dayandığı koşul ve kavramlar çerçevesinde temsilciler halk tarafından seçilmişlerse, temel görevlerinden birisi olarak yurttaşların çıkarlarını korumayı amaçlıyorlarsa ve temsilciler yurttaşlarla aynı türden kişilerse bu noktada temsilden söz edilebilir (Çitçi, 1989: 20).

Temsilden söz edilebildiği takdirde de temsilci olarak seçilenlerin dikkat etmesi gereken bazı hususlar vardır. Temsilci, temsil ettiği kişilerin düşüncelerini yansıtmalı, kendini seçenlere karşı sorumlu hissetmeli, temsil ettiği insanları düşünerek davranış sergilemeli, kendini seçenlerin değerlerini paylaşmalı ve onlarla uyum içinde olmalıdır.

2.1. Batı’da Temsil Ve Katılımın Tarihsel Gelişimi

Demokrasinin ilk örneği olarak kabul edilen Antik Yunan’da temsil kavramına denk gelen bir sözcüğe rastlanmamaktadır. Bugün kullanılan temsil kavramı, Romalıların “repraesentare” sözcüğünden türemiştir. Ancak, “repraesentare”, bugünkü anlamından çok daha farklı bir anlamda; daha önce olmayan bir şeyin yazılı olarak ortaya konması veya bir soyutlamanın bir objede somut hale getirilmesi anlamında kullanılmış, diğerleri adına hareket eden bireyler veya siyasal kurumlar için kullanılmamıştır. Bugünkü kullanımına benzer anlamda, ilk defa 13. ve 14. yüzyıllarda Latince’de, daha sonra ise İngilizce ’de, Kilise Konseylerine katılmak üzere gönderilen kişiler için veya İngiliz Parlamentosu için kullanılmaya başlanmıştır (Piktin, 1972: 3).

1215 tarihli Manga Carta, İngiltere’de temsili demokrasiye giden yol üzerinde en önemli dönüm noktası olarak gösterilir. Bu belge ile kral, parlamentonun onayı olmadan, zorla yeni vergiler koyamayacaktır. Bir sonraki yüzyılda, krallar sahip oldukları keyfi vergilendirme güçlerini bırakmaya başlamışlardır.

Daha geniş olarak bakarsak, kavramın tüm Ortaçağ boyunca, çeşitli sosyal ve hukuki gelişmelere paralel olarak, yavaş yavaş geliştiği görülmektedir. Ortaçağ yazarları arasında, kavramın modern anlamıyla kullanımına rastlanmamaktadır, çünkü “başkasının yerine ve adına” kamusal faaliyetleri yürüten kişi biçiminde bir anlayışın varlığı söz konusu değildir. Bu anlayışın gelişimi, büyük ölçüde, 12. yüzyılda hukuk alanında başlayan gelişmelerin ürünü olmuştur. 12. yüzyılda Kilise idari olarak genişleme ve merkezileşme anlamında önemli bir ilerleme kaydetmiştir. Kilise, bir dini cemaat olarak giderek daha karmaşık hale gelen kurumun yönetimi için pratik metotlar geliştirme ve kendini daha iyi ifade edebilme araçları geliştirme ihtiyacı içindedir. Roma Hukukunun yeniden yorumlanması, siyasal otorite kavramının anlamını da kısmen değiştirmiştir. Siyasal otoritenin halktan alındığı veya halkın tüm iktidarı sürekli olarak yöneticiye devrettiği yaygın bir görüş haline gelmiştir. Toplulukların, başkaları tarafından temsilinin gelişimi, 13. yüzyılda dini ve laik mahkemelerin büyük toplantılarında gerçekleşmiştir. Papa Clement V, 1311 yılında Viyana Konseyi’ne delegeleri göndermek amacıyla bazı piskoposları toplanmaya çağırdığı zaman, ilk defa “temsil” kavramına bir anlam vermiştir. Çünkü toplantı, evrensel kilisenin, bir anlamda, temsili olarak kabul edilmiştir. Burada, tüm Hristiyan

toplumunun ortak çıkarlarının savunulması ve geliştirilmesi amacıyla, kolektif bir birim sağlanmıştır. (Örs, 2006: 3).

Ortaçağın sonlarına doğru Batı’da ortaya çıkan söz konusu toplumsal gelişme, siyasal temsilde çok büyük değişmelerin yaşanmasına ortam hazırlamıştır. Öyle ki, “burjuvaların serveti toprağa değil, kentlerde –daha henüz ilkel bir durumda olan- meta üretimine ve ticaretine dayanır. Savaş sanatıyla uğraşmadıkları gibi, toprak sahibi de olmadıklarından, soyluların yararlandıkları hukuksal ayrıcalıklardan yararlanamamaktadırlar. Gelecekte toplumun sosyal yapısını değiştirecek olan sınıf, üretim tekniğinin gelişmesi sonucunda yeni üretim araçlarını elinde toplayan, işte bu burjuva sınıfı olacaktır” (Tanilli, 1996: 248).

13. yüzyılın sonlarına doğru, sivil hukukçular, gücün halktan temsilciye nasıl aktarıldığını tanımlayarak, bir otoritenin komüniteyi nasıl temsil ettiği problemini çözmeye başlasalar da, modern anlamda temsil fikri henüz ortaya çıkmamıştır. 13. yüzyıl boyunca “temsil” kavramı kesin bir siyasal anlam kazanamamıştır. Ortaçağlarda hukukçular arasında kavramın anlamı farklı bir dönüşüme uğramış ve onların çabaları ile modern anlamı ortaya çıkmıştır. Temsil kavramının ortaya çıkma özelliği, temsilin fiilen gerçekleşmesi için bir temsil aracının oluşturulması, bunun için de bir tekniğin geliştirilmesi ihtiyacı olmuştur. Kısaca ifade edilirse, fikir 13. Yüzyılda Kilise ’de gelişmiş ve kavrama teorik biçimi daha sonra sivil hukukçular tarafından verilmiştir (Örs, 2006: 4).

13. yüzyıldan itibaren başlayan yeni iktisadi ve toplumsal gelişmeler, öncelikle Fransa ve İngiltere’de ilk temsili organların kurulmasına yol açmıştır: Fransa’da *Etats Généraux*, İngiltere’de *Parlamento*. Bu dönemlerde önceleri soylular ve rahiplerin, sonraları da burjuvaların ayrı sınıflar halinde toplanması, Kralın da onayladığı bu siyasal temsil organlarının kurulmasına önyak oluşturmuştur (Tanilli, 1996: 248).

14. yüzyıla gelindiğinde, İngiliz parlamentosu baronların, şövalyelerin, ruhban sınıfının ve burjuvazinin ayrı ayrı temsil edildiği, birden fazla bölümden oluşan bir kurum haline gelmiştir. Ancak daha sonra, 1327 yılından itibaren parlamento tekrar tek bir organ haline gelmiştir. Bu dönem İngiliz parlamentosuna “parlamento” diyebilmemizi sağlayan önemli özellikleri vardı. İlk olarak, temsilciler bölgeleri adına konuşmak ve yine bölgeleri adına alınan kararlara rıza göstermek için parlamentoya geliyorlardı. İkinci olarak, krala bölgelerinin sorunlarını anlatıyor, bir bakıma onları temsil ediyorlardı. Bu, 14. yüzyılın sonlarına doğru parlamenterlere

verilen bir görevdi. Üçüncü olarak, temsilciler kral ile tartışabiliyorlardı. Bu hak, çoğu kez bir formalite olarak kullanılmakla beraber, bazen da kral ile ciddi pazarlıklara dönüşebiliyordu. Dördüncü olarak, birçok temsili kurum gibi, İngiliz parlamentosu da yöneten ve yönetilen arasında iletişim kanalı işlevi görmekteydi (Pitkin, 1972: 29).

14. yüzyılın sonunda, diğer Avrupa monarşilerinde de benzer gelişmeler sonucu, temsili kurumlar yönetim mekanizmasının bir parçası haline gelmiştir. Fakat bu gelişmenin demokratik anlamda olmadığı, bu kurumların hakların, ayrıcalıkların toprak sahiplerine ait olduğu feodal toplumlarda geliştiği unutulmamalıdır. Kral, soyluları ve din adamlarını toplantıya çağırduğunda, bunu bu kişiler güçlü olduğu için yapıyordu ve daha sonra çağrıyı şövalye ve burjuvaziye yaptığında da, onların diğer mal sahipleri adına konuşacağını bildiği için bu çağrıyı yapıyordu. En etkili üyeler, sadece kendilerini temsil ediyor, diğerleri ise toprak sahipleri ve vergi ödeyenler ile kral ve yöneticiler arasında aracılık görevi görüyorlardı. Bununla birlikte, modern dünyanın temsili kurumlarının, sözünü ettiğimiz bu kurumlardan geliştiğini de unutmamak gerekmektedir (Pitkin, 1972: 29).

Fransa'da 1789 Devrimi ile gerçekleşen burjuva egemenliği, İngiltere'de 1694-1699 yılları arasında aşamalı bir biçimde gerçekleşerek "buyurucu vekâletten yeni temsil anlayışına" geçilmesini sağlamıştır. Temsil ilişkisi ile toplum yapısı arasındaki yakın bağı, iktisadi üstünlüğü sağlayan sınıf oluşturmuştur. Yeni temsil anlayışından bugüne kadar ki temsil anlayışındaki değişiklik aslında burjuvazinin eseri olmuştur.

Temsilin ve temsili kurumların, yukarıda anlatılan tarihsel gelişiminden de anlaşılacağı gibi, temsil, aslında demokrasinin bir ürünü olarak ortaya çıkmamıştır ya da Dahl'ın ifade ettiği gibi "demokrasinin bir icadı değildi, fakat Ortaçağ monarşik ve aristokratik devletlerin bir kurumu olarak gelişti" (Dahl, 1989: 29).

Özetlemek gerekirse, Temsil, aristokratik ve monarşik bir orta çağ kurumu olarak gelişmiştir. Özellikle İngiltere'de, ülkenin gelir ve giderlerin analizi, savaşa karar verilmesi ve kralın yerine kimin geleceği gibi önemli konuları görüşmek üzere toplanan meclisler vardır (Dahl, 1993: 35). Orta çağda, meclisleri ortaya çıkaran siyasal bir ihtiyaç mevcuttur. Çünkü ülkenin temel politikaları uygulayabilmek için, birinin destek vermesi gerekmektedir. Bu destek için ilk meclis toplantısı 1256 yılında yapılmıştır. Simon de Montfort tarafından gerçekleştirilen bu meclis toplantısının esas konusu parasal gereksinimleri görüşmektir. Bu toplantıyı izleyen

yüzyıllarda, meclisler, Kralın çağrısı üzerine ve onu desteklemek amacıyla toplanmaya başlamışlardır (Lipson, 1984: 377).

Ortaçağ temsil öğretilerinde, temsilcinin -yetkinin aktarıldığı kişi ya da kurulun- seçilmiş bir temsilci olması gerekli görülmemiştir. Dolayısıyla hükümdarın ve onun soyundan gelenlerin, kalıtım yoluyla hak ettikleri, sürekli ve bir daha geri alınmaz hakkına dayanan temsil, mutlak monarşiyi bile meşru görebilmektedir (Sartori,1996: 31).

1918'de İngiltere'de "Halkın Temsili Kanunu" ile 30 yaş şartının kaldırılması, kadınlara oy hakkının tanınması ve genel oy ilkesinin benimsenmiş olması sayesinde sağlanan eşitlik ile temsilde adalet sağlanmaya çalışılmış, ancak, 19. yüzyıl sonuna kadar Batı'da topluma egemen varlıklı sınıflar seçme ve özellikle seçilme hakkını kendi sınıfına ayrıcalıklı gibi görmüşlerdir. Eski Yunan sitelerinde vatandaşlar ekonomik, sosyal, kültürel ve siyasal haklara sahip sınıfı oluşturmada, kölelerin ise hiçbir hakkı bulunmamaktadır. Romalılarda da halk meclislerine katılım hakkı sadece Romalılara aittir ve merkezden uzaklaştıkça yönetime etkin katılım sınırlanmaktadır, yani Eski Yunan'dan daha da geri bir durumdadır. Sınıf, ırk, din, dil, yaş, eğitim, cinsiyet ayrımı günümüzde de etkindir ve en önemli şart yine varsılıktır. Kadınlar, zenciler, kentlerin yoksulları, kırsalın emekçileri uzun süre temsil hakkından yoksun tutulmuşlardır. İlaveten, 1935 Almanya'sında Naziler "Nurenberg Kanunları" ile Yahudilere, ABD ve Güney Afrika Cumhuriyeti gibi ülkelerde ırkçılar işgal edip sömürdükleri ülkelerin yerli halklarına ve zencilere temsil hakkı tanımamışlardır. Kuzey İrlanda'da ise din-mezhep ayrımı yapılarak Katoliklere sınırlı oy hakkı tanımışlardır.

Literatürde, temsil sözcüğünün üç farklı şekilde kullanıldığı görülmektedir (Birch, 1971: 15). Bunlardan birincisi, temsil, delegeye atfedilerek kullanılmaktadır. Burada temsilciler, adlarına hareket ettiği grubunun çıkarlarını korumak ve mümkün ise onları ilerletmek işlevi görmektedirler. İkincisi, seçilen kişi ya da meclisleri tanımlamak için kullanılmaktadır. Ancak, seçilen bütün kişiler temsilci olarak kabul edilmemektedir. Burada seçim, her zaman bir temsilci ortaya çıkarmamaktadır. Örneğin Katolik Kilisesi'nde Papa, Kardinaller Kurulu tarafından seçilmektedir. Ancak Papa, onu seçenlerin temsilcisi olarak kabul edilmemektedir. Çünkü temsil kurumunda esas bağlantıyı sağlayan, seçilen kişilerin seçen kişiler karşısında sorumlu olması gibi, normatif bir beklenti ile kurulmaktadır (Sartori, 1996: 32). Benzer şekilde birçok Amerikan eyaletinde yargıçlar seçimle göreve gelmektedirler.

Onları seçmenlerinin temsilcileri olarak görmek doğru değildir. Seçim, ancak seçmenlerin fikir ve çıkarlarını iletme sorumluluğunu içeriyorsa seçilmiş kişiler temsilci olarak tanımlanabilir (Birch, 1964: 15). Üçüncüsü, temsil, bir sınıfın tipik olan kişi ya da gruplarını ifade etmek için kullanılmaktadır. Eğer temsil, daha büyük organın temel niteliklerini yansıtıyorsa küçük bir organın büyük organın temsilcisi olduğu söylenebilir.

Temsil sözcüğünün üç farklı kullanımı, belediye meclis üyelerinin, halkı, eylemleri, seçilme biçimleri ya da kişisel nitelikleri bakımından temsil edebileceğini göstermektedir. Bu bağlamda, temsilcilerin temel görevlerinden birisi olarak, toplumun menfaatinin korunması ön görülüyorsa, temsilciler doğrudan halk tarafından seçilmişlerse ve temsilciler halkın bütün özellikleri yansıtıyorlarsa belediye meclisinde temsilin gerçekleştiğinden söz edilebilir (Birch, 1964: 16). Başka bir ifadeyle, bir temsilciler meclisi, halka ne kadar benziyorsa, toplumun özelliklerini ne kadar yansıtabiliyorsa o kadar temsili nitelik arz etmektedir. Tersine temsilciler meclisi, toplumun özelliklerinden ne kadar uzaklaşırsa, temsil niteliğini o derece kaybetmektedir (Örs, 1997: 27).

2.2. Türkiye’de Temsil Ve Katılımın Tarihsel Gelişimi

Türkiye’de belediye yönetimlerini Tanzimat öncesi, Tanzimat Sonrası ve Cumhuriyet Dönemi olmak üzere üç devrede incelemek mümkündür.

2.2.1. Osmanlı Devleti Döneminde Temsil Ve Katılım

Osmanlı’da belediye teşkilatı kurulmadan önce, yerel hizmetlerin büyük çoğunluğu esnaf örgütleri ve vakıflarca gerçekleştirilmekteydi. Osmanlı’da, yerel yönetim yapılanması Tanzimat dönemiyle başlamıştır. Bu yapılanma da özellikle Fransa’nın idari yapısından faydalanılmıştır. Tanzimat’la birlikte Batıdan alınan yerel yönetim örgütlenmesinde merkezi yönetimin ağırlığı egemendir. Burada söz konusu olan asıl sorun, Tanzimat dönemi belediyeçilik anlayışında yerel özerklik ve yerel demokrasiyi yerleştirme gayretinin olmayışdır (Ortaylı, 1979: 287). Bunun yanında belirtilmesi gereken bir başka konu da ne Osmanlı’da ne İslam’da şehir yönetimi diye bağımsız bir tarzda örgütlenmiş bir organın bulunmayışdır (Ortaylı, 1998: 110).

Osmanlı İmparatorluğu'nda yerel yönetimlerin yapısı incelenirken konuyu Tanzimat öncesi ve Tanzimat sonrası olarak ikiye ayırarak incelemek gerekmektedir. Her alanda olduğu gibi Tanzimat'ın ilanı ile yerel yönetimler alanında da birtakım yenilikler olmuştur. Osmanlı İmparatorluğu'nda modern anlamda belediye kurulması arzusu Tanzimat'ı izleyen yıllarda yoğunluk kazanmış ve Kırım Savaşı'nın ortaya çıkardığı bazı durumlarla ilk yasal girişimde bulunulmuştur.

2.2.1.1. Tanzimat Öncesi Dönemde Temsil Ve Katılım

Klâsik Osmanlı çağında devletin padişahla özdeşleştiği, padişah otoritesine, ülke ve halk öğeleri yanında ölçüsüz derecede üstün bir yer veren bir devlet anlayışına ulaşılmaktadır. Bu devlet anlayışı Osmanlı tarihinde öylesine önemli bir rol oynuyor ki, devlet, toplumun gelişimine göre biçimlenecek yerde, toplum devletin elinde yoğunlaşmakta toplumsal sınıflaşma geniş ölçüde siyasal gereklere göre biçimlenmektedir (Akdağ, 1974: 113). Böyle bir ortamda temsil ve katılımdan bahsetmek sınırlı Tanzimat öncesi dönemde tartışılmış değildir.

Osmanlı İmparatorluğu'nda Tanzimat'tan önceki dönemde belediye idaresi İslâmî esaslara dayanmakta ve kadı tarafından temsil edilmekteydi. II. Mahmut devrinde başlatılan reformlar öncesinde, Osmanlı ve diğer İslam ülkelerindeki kentlerin kendilerine özgü yönetimleri vardı. Bu döneme kadar Osmanlı yerel yönetim sisteminin kentsel örgütlenmesinde, ilk basamağı “mahalle” oluşturmaktaydı. Mahallede imam, üst birim kazada ise “kadı” yargısal, mülki ve beledi fonksiyonların tümünü yerine getiriyordu (Alada, 1994: 19).

Kadı kelime olarak “hükmeden”, “yerine getiren” anlamlarına gelmekte olup, Osmanlılarda şer'i ve hukuki hükümleri tatbik eden, ayrıca devlet emirlerini yerine getiren bir fonksiyona sahipti. Dolayısıyla hukuki olduğu kadar idari bir memuriyet olarak da görülmektedir. Bundan dolayı kadıların görevlerini hukuki, idari ve beledi olmak üzere başlıca üç noktada toplamak mümkündür.

Osmanlı Devleti'nde şehir ve kasabaların güvenlik, asayiş ve belediye hizmetlerinden sorumlu olan kadı, yargı ve yönetim bakımından belirli bir büyüklüğe sahip olan ve kaza adı verilen yerleşim birimlerinde görev yapmaktaydı (Eryılmaz, 2011: 201).

Kazalar, Osmanlı idari teşkilatında sancakların kendi içerisinde küçük birimler halinde ayrılmasıyla ortaya çıkan yerleşim yerleridir. Kaza bir yönetim birimi olarak adalet ve yönetim işleri dâhilinde kasabanın çevresinde yer alan nahiye ve köylerin merkezi konumundadır (Akyılmaz, 1999: 139).

Kazanın yönetimini elinde bulunduran kadı, birçok görevi aynı anda yerine getirmekten sorumlu tutulmuştur. Kazalarda yargı organının başında olan kadı, kazanın güvenliğinden ve belediye türü hizmetlerin gerçekleştirilmesinden de sorumluydu. Bu açıdan değerlendirilecek olunursa görev yaptığı bölgede hem emniyet müdürü hem de mülki idare amiri konumundaydı (Avşar, 2007: 49)

Osmanlı İmparatorluğu'nda şehrin belediye hizmetlerini yürütecek özel bir bütçesi yoktu. Şehir yönetiminden sorumlu kişiler birer devlet memuruydu ve maaşları halkın ödediği vergiler ve cezalardan karşılanırdı. Temizlik işleri ise belirli bir ücret karşılığında özel kişilerce yürütülmüştür. Kadı ise yalnızca bu kişileri denetlemekle görevliydi.

Osmanlı kadısının temel olarak üç niteleyici özelliği vardır (Ortaylı, 1976: 95):

- Doğrudan merkezi otoriteye bağlı olması nedeniyle yerel yöneticilerin etkisinden ve otoritesinden arındırılmış olması,
- Yargı yetkisinin yanında mülki ve mali konularda da yetkilere sahip bir yönetici olması,
- Bütün kadıların aynı hiyerarşi ve eğitimden geçmiş olmaları ve görev yaptıkları bölgelerde görev sürelerinin kısa sürelerle sınırlandırılmış olması.

Feyzioğlu dördüncü bir nitelik olarak, kadının ulema sınıfına ait bir kamu görevlisi olmasını göstermektedir (Feyzioğlu, 2010: 5)

Osmanlı devletindeki kadılık uygulaması, yerel yönetimlerin geliştirilmesi veya yerel demokrasinin gelişimi açısından bir ön hazırlık uygulaması olduğu söylenemez. Daha çok merkezi yönetimin taşradaki otoritesinin devamı olarak sürdürüldüğü görülmektedir. Zaten toplumun da yerel hizmetlerin yürütülmesi için kendi inisiyatifinin olduğu özerk bir yönetim gibi bir beklentisi de yoktu (Koçak ve Ekşi, 2010: 296).

Şehir hizmetlerinin yürütülmesinde, vakıfların da önemli bir rolü vardır. Vakıf, belirli bir malı, kamunun yararına yönelik bir hizmete ya da hizmetlere sürekli olarak tahsis etmektir. Osmanlı vakıfları günümüzde belediye ve bayındırlık hizmetleri denilen konuların önemli bir bölümünü üstlenmiştir. Camiler, mescitler, medreseler, hamamlar, çeşmeler, köprüler, hanlar ve kervansaraylar genellikle vakıf eserleridir. Türk vakıfları, hemen hemen bütün sosyal yardım işlerini kapsamış ve sahip bulunduğu özellikler belediye kuruluşu gibi değerlendirilmesine yol açmıştır.

Vakıflar sağlık ve sosyal hizmetleri, eğitim ve öğretim hizmetleri, kültürel ve sportif hizmetleri, bayındırlık ve altyapı hizmetleri gibi çeşitli hizmetleri görmekteydi. Şehir dâhilindeki belediye hizmetlerinin önemli bir bölümünü vakıflar yerine getirmekteydi. Devlet ise yalnız vakıf hizmetlerinin denetmenliğini yapmaktaydı. Bu denetim kadının kontrolü altındaydı (Ulusoy ve Akdemir, 2004:150). Ancak daha sonra 1826 yılında Evkaf Nezareti kurulmasıyla vakıf malları bu şekilde bu kurum aracılığıyla idare edilmeye başlanmıştır. Böylelikle kadının vakıf malları üzerindeki denetimi kalkmıştır.

Anlaşılaacağı üzere, Osmanlı İmparatorluğu Tanzimat'a kadar günümüzdekine benzer yerel yönetim anlayışına sahip olmamıştır (Ortaylı, 1985: 15). Özellikle de katılım, demokrasi gibi kavramlar bu dönemde hiç gündeme gelmemiştir.

Geleneksel Osmanlı idari sisteminde yerel kamu hizmeti niteliği taşıyan işleri yürüten bir diğer kurum ise lonca teşkilatıdır. Mesleki gruplaşmalardan doğan loncalar, hiyerarşik yapıda örgütlenmiş esnaf birlikleri olup bir bakıma yerel sivil toplum örgütleridir. Loncalar sayesinde esnaf idarede söz sahibi olmuştur. İlk zamanlarda loncalar, devlet ve toplum hayatında önemli rol oynamışlardı. Ancak yükselme döneminde mutlakiyetçiliğin ve merkeziyetçiliğin artması ölçüsünde loncalar da, giderek devletin sıkı denetimi altına girdi. Loncaların faaliyet alanlarının sınırlandırılması, loncalar içinde rekabetin yasaklanması gene devletin çıkarlarının toplum çıkarları üstünde tutulmasından kaynaklanıyordu. Devlet, geleneksel lonca düzeninin korunmaması, yeniliklerin uygulanması halinde toplumsal düzeninin bozulacağını doğacak kargaşadan devlet gelirlerinin azalacağını düşünüyordu. Tabii müdahalenin önde gelen diğer bir nedeni, devletin idarî ve askeri açıdan istikrarı her şeyin üstünde tutmasıydı (İnalçık, 1973: 155).

Mahalle veya muhtarlık örgütlenmesi, Osmanlı Türk geleneğinden gelen özellikleriyle Cumhuriyetimize aktarılan çok yönlü bir kurumdur. Osmanlı yönetiminin idari teşkilatında mahalle önemli bir yere sahip olmuştur. Her mahalle çeşmesi, camisi, hamamı, mektebi ve külliyesi ile sosyal, kültürel ve idari bir birimdir. Mahalleyi yöneten imamlar padişah beratı ile atanmakta olup bu birimlerin yönetiminden kadılara karşı birinci derecede sorumludur. İmamlar, muhtarlık kurumu kuruluncaya kadar mahalle örgütünde önemli bir rol üstlenmiştir.

Tüzel kişilik sahibi olan “köy” ve “mahalle” örgütlenmesi ise bu dönemin en modern yerel yönetim kurumlarıdır. Önceleri bu kurumlara, padişah beratıyla imam, papaz gibi kişiler yönetici olarak atanırken, daha sonraları “muhtarlıklar” oluşturulmuştur (Eke, 1982: 110-111). Sayılan tüm bu örgütlenmelerde, dolaylı da olsa, halkın katılımına imkân veriliyor ve yerel hizmetler yerine getirilip, toplum yaşamının gerektirdiği ihtiyaçlar karşılanıyor olsa da bunların, modern anlamda bir yerel yönetim birimi olarak faaliyette bulunulmadıkları açıktır.

Bu dönemde yönetsel kesim ile kurulan ilişkiler, “karşılıklı bir güçler dengesinin yasallaşması içinde ortak karar vererek yönetimi paylaşma” şeklinde gerçekleşmemektedir. Ayrıca, “adalet” ve “iyi yönetim” ilkelerinin içeriğinde de yönetsel katılma bulunmamaktadır (Ortaylı, 1985: 15-17)

Özetlemek gerekirse, Tanzimat öncesi belediye hizmetlerinin yapılmasında kadı, vakıf, lonca, mahalle gibi kişi ve kurumlar etkindir. Yerel düzeyde en etkili kişi olan Kadı, adli, idari ve denetim bakımından merkezin yerelde temsilcisi durumundaydı. Vakıf, Lonca ve mahalleler ise yerel hizmetlerin yerine getirilmesinde önemli rol oynamakta ve Kadıya da yardımcı olmaktaydı. Kadı halkın ve esnaf temsilcilerinin yardımını isteyebiliyordu. Ancak bunlar kent yönetimine katılmak için sürekli toplanan ve çalışan kurullar değildi (Ortaylı, 1985; Çitci, 1989). Bu kişi ve kurumlar o dönemde merkezi yönetim ile halk arasında aracılık rolünü yerine getirse de halk tarafından belirlenen temsilciler değillerdi. Kısaca, bu oluşumlar birer yerel yönetim birimi olmayıp, sadece merkezi yönetimle halk arasında aracılık rolü oynayan ve merkezin kentler üzerinde denetim kurmasına yardımcı olan oluşumlardır.

2.2.1.2. Tanzimat Döneminde Temsil Ve Katılım

Türk siyasi tarihinde Tanzimat, modernleşmenin başlangıcı olarak görülmektedir. Bu dönemde her konuda yaşanan batılılaşma hareketi yerel yönetimler alanında da kendini hissettirmiştir. Ancak, Tanzimat'la birlikte kurulan yerel yönetim birimleri, demokrasiyi yerleştirme endişesinden çok, Batının kendi iç işlerine karışmasını engelleme, ülkenin kötü gidişine son verme endişeleri çerçevesinde oluşturulmuşlardır. Neticede bu birimler, yerelde merkezin bir alt örgütlenmesi olarak görev üstlenmişlerdir.

Tanzimat reformlarının Osmanlı toplumsal- siyasi sistemi üzerindeki etkileri bir hayli derin olmuştur. Hatta biraz daha ileri giderek, bu etkilerin, kimi kurumların günümüz Türkiye'sindeki temel özelliklerini bile biçimlendirdiğini söyleyebiliriz (Mumcuoğlu, 1982: 105).

Tanzimat sonrası dönemde, belediye yönetimleri yapısal olarak önemli değişikliğe uğramıştır. Gerçekte belediye yönetimleri aracılığı ile yerel özerklik ve yerel demokrasi sağlanması pek amaçlanmasa da yine de yerel halkın yönetime katılması özellikle eyalet sisteminin ıslahı için gerekli görülmüştür.

1839 Fermanı ile merkezde önemli fonksiyonlar yüklenen organlardan biri Meclis-i Ahkâm-ı Adliye'dir. 1837'de ilk kez Sultan II. Mahmut tarafından kurulan Meclis-i Ahkâm-i Adliye, aslında bir yargı organı olarak düşünülmesine rağmen daha o zaman yasaların hazırlanmasıyla görevlendirilmiştir. Tanzimat Fermanıyla vaat edilen "ıslahat" arasında bu kurulun devlet yaşamında daha etkin hale getirilmesi de vardır. Meclis üyelerinin cümlesinin görüşlerini hiç çekinmeden serbestçe söyleyebilme hakları güvenceye bağlanmış ve bu Meclisçe kabul edilen hususların bir Hatt-ı Hümayûn ile tasdik edilip kanunlaşacağı ve padişah dâhil hiç kimsenin bunların "hilafına" hareket etmeyeceği ilan edilmiştir (Okandan, 1977: 70-71). Ancak Meclis-i Ahkâm-ı Adliye temsili nitelikte bir yasama kurulu değildir (Lewis, 1966: 106).

Gülhane Hattı Hümayununun okunuşunu izleyen yıllarda (1839'dan sonra) batı ile ilişkiler eskiye oranla artmıştır. Batıdan dönen Osmanlı aydınları oradaki gibi bir belediye teşkilatının Osmanlı'da da kurulması gerektiği görüşündedir. Belediye hizmetlerinin yok denecek kadar az oluşu kentte büyük bir rahatsızlık yaratmış ve huzurun bozulmasına yol açmıştır. Bu durum İstanbul'da modern bir belediye teşkilatının kurulmasını acilen gerekli kılmaktadır. Yapılan çalışmalar sonucunda

model olarak Fransızların komün idaresi alınmıştır. Osmanlı İmparatorluğunda ilk belediye örgütünün "Altıncı Daire-i Belediye" adı altında Galata-Pera (Beyoğlu) bölgesinde kurulması bir rastlantı değildir. Pera, Avrupalıların ve onların iş ortağı Levantenlerin yoğun olarak yaşadıkları bir bölgedir. 1854' te kurulan Altıncı Daire-i Belediye başlangıçta biri Türk, altısı yabancı olan yedi kişilik bir komitece yönetilmiş, yazışmalarda resmi dil olarak Fransızca kullanılmıştır (Ortaylı, 1974: 297).

Osmanlı Devleti'nde 2 Zilhicce 1271 (16 Ağustos 1855) tarihinde yayınlanan resmi bir tebliğ ile İstanbul'da "Şehremaneti" adıyla yeni bir idari birim kurulmuştur. Günümüz ifadesiyle, yerel yönetimleri ilgilendiren beledi hizmetleri görmek üzere kurulan bu teşkilat ile "İhtisab Nezareti" ortadan kaldırılmıştır. Böylece, İstanbul'da, çağdaş ilk belediye idaresi kurma girişimi başlamıştır. Bu da Kırım Savaşı sebebiyle Osmanlı Devleti ile aynı saflarda çarpışan müttefik kuvvetlerin (İngiltere, Fransa, İtalya) etkisi ile olmuştur. Kırım Savaşı sırasında müttefik kuvvetlere mensup asker ve komutanlar İstanbul'a gelip burada ikamet etmiş ve bu ilişkiler sonucunda İstanbul'a gelen Avrupalılar, kendilerinde olduğu gibi, Osmanlı Devleti'nde de belediye teşkilatının kurulmasını tavsiye etmişlerdir. Ayrıca, beledi hizmetlerin denetimi kadınlardan alınca, temizlik, aydınlatma, kaldırım ve kanalizasyon gibi temel hizmetler de adeta sahipsiz kalmıştır. Bunun üzerine resmi tebliğ ile "Şehremaneti" kurulmuştur (Kazıcı, 2006: 38-39).

Şehremaneti, İhtisab Nezareti'ne ait görevleri yerine getirmekle görevlendirilmiştir. İstanbul halkının, zaruri ihtiyaç maddelerinden olan eşyayı kolaylıkla temin edecek, narh işlerine bakacak, yol ve kaldırım yapacak, şehrin temizlik işlerine bakacak, çarşı ve pazarları denetleyecek ve İhtisab Nezareti'nce devlet adına toplanmakta olan vergileri tahsil edip hazineye teslim edecektir.

Şehremaneti'nin, "şehir meclisi" adında bir organı bulunmakta ve bu meclis, şehremini, iki yardımcısı ile halk ve esnafın ileri gelenlerinden atanan on iki kişiden oluşmaktaydı. Şehremini ve iki yardımcısı da hesaba katılınca meclisin üye sayısı on beşe çıkmaktadır. Şehremaneti'nin kurulması ve uygulanması sayesinde bu dönemde kısmı bir temsilden söz edilebilir.

Nitekim 1854'te kurulan İstanbul Şehremaneti sınırlı da olsa seçimle gelen üyelerin içinde yer aldığı bir meclise sahiptir. Hatta bu meclis üyesinin üçte ikisinin her yıl yeniden değişik çevrelere temsil edecek şekilde atanması öngörülmüştür (Tortop, 1991: 35).

1857 tarihli nizamname ile İstanbul 14 Belediye dairesine ayrılmıştır. Altıncı daire Beyoğlu ve Galata'yı kapsamıştır. Nizamnamede sadece "VI. Daire-i Belediye'den bahsedilmiştir. VI. Daire, pilot daire olarak seçildiğinden örnek bir daire olarak gösterilmiştir. Bu örgütün başında, hükümetin atadığı bir Daire Müdürü ile yine hükümetçe seçilip atanan yedi üyeli bir Daire-i Belediye meclisi vardı. Bu belediye meclisi yabancı uyruklu danışmanlar çalıştırabiliyordu. Resmi dili de Fransızca idi. Daire-i Belediye meclisine üye olabilmek için aranan koşullar ise şunlardır (Keleş, 2000: 125-126):

1. Altıncı Daire sınırları içinde en az yüz bin kuruşluk taşınmaz bulunmak,
2. En az 10 yıldan beri İstanbul'da oturmak.

Osmanlı yönetim sisteminde il esası, Tanzimat'tan sonra ortaya çıkan bir gelişmedir. Tanzimat öncesinde Osmanlı ülkesi eyalet sistemine göre yönetilmekteydi. İl özel yönetimleri, Osmanlı döneminde, 1864 tarihli Vilayet Nizamnamesi ile kurulmuştur. Bu nizamname ile vilayet (il) düzeni benimsenmiş ve iller için, biri genel, öteki özel (yerel) olmak üzere iki tür yönetim kabul edilmiştir. O tarihte, il genel meclislerini ile bağlı her sancaktan seçilip gönderilen dörder üye oluşturuyordu. Bu üyelerin ikisinin Müslüman, ikisinin de Müslüman olmayan nüfustan seçilmesi öngörülmüştü. Ayrıca 1864 Vilayet Nizamnamesi öncesi gerçek bir yerel kuruluş olarak görülmeyen Muhassıllık Meclisleri, bu dönemde temsilci-yönetilen ilişkilerinin doğmasına ve halkın siyasal sürecin bir parçası haline gelmesine ortam hazırlamıştır (Bulut, 2000). Hatta bu meclislere (kurullara) yerli halktan temsilci olarak katılacak üyelerin saptanması için seçim yöntemine de başvurulmuştur (Çitci, 1989). Bu gelişmeyle beraber, özellikle yerel ve bölgesel yönetimlerin siyasal temsilini sağlamaya yönelik girişimler ortaya çıkmıştır. Düzenli olamasa da Müslüman olan ve olmayan nüfusun tek bir siyasal yapı içinde temsili, o dönem Osmanlı siyasal sistemi için önemli bir yenilik olarak kabul edilir (Kalaycıoğlu ve Sarıbay, 1986).

Halkın yerel yönetimlere katılmasını düzenleyen hükümler 1864 ve 1871 tarihli Vilayet Nizamnamelerinde yer almıştır. Bütün bunlara rağmen atılan adımlar temsilin yaygınlık kazanması açısından yeterli olmamıştır. Nitekim 1868'de diğer dairelerde kurularak faaliyete geçirilmiş ancak 1868'de yapılan bir düzenleme ile belediye meclis üyeleri belli bir ekonomik düzeye sahip seçmenlerce seçilmesi

öngörülmüştür. Dolayısıyla genel bir temsilden ziyade sınırlı bir temsilin varlığı söz konusudur.

1877’de Vilayet Belediye Kanunu ile Dersaadet Belediye Kanunu çıkarılmıştır. Bu yasa ile belediye meclis üyeleri, belli bir miktarın üstünde emlak vergisi veren kişilerin katıldığı seçimlerle, yine belli miktarın üstünde emlak vergisi veren kişiler arasından seçiliyordu. Bu yasa ile ilk kez belediyelerin işlemlerine karşı açılacak davalarda, taraf olacağı belirtilerek, belediyelere bir tüzel kişilik kazandırılıyordu. Belediyeye verilen görevlerin, yetersiz bir bütçeyle karşılanmaya çalışılması, belediyelerin, merkezin güçlü etkisi altında iş görmesine neden oluyordu. Anayasanın seçimleri öngörmesine rağmen, İstanbul’da meclis üyeleri ve şehreminleri hep atamayla gelmişlerdir (Yıldırım, 1994: 85-86).

1913 tarihli “Dersaadet Teşkilatı-ı Belediye Hakkında Kanun-ı Muvakkat” adlı kanun, İstanbul yönetimini daha merkezi bir yapı içerisinde toplamayı amaçlamıştır. Bu mevzuatla İstanbul, tek belediye dairesi ve dokuz daire şubesinden meydana gelmiştir. Bu idare şubelerinin sınır ve merkezleri ayrı bir nizamname ile tespit edilmiştir. Organları, “Şehremaneti Meclisi”nin yerini alan “Encümen-i Emanet” ile seçilecek altışar üyeden oluşan “Cemiyet-i Umumiye-i Belediye” olmuştur.

Yerel yönetimlere, belediyelere dair bu tür düzenlemelerin varlığı, temsil ve katılımı sınırlıda olsa gündeme getirmiştir. Temsil ve katılımın yok denecek kadar az olmasına rağmen bu düzenlemeler ile ilk adımlar atılmaya başlanmıştır.

3 Nisan 1930’da çıkarılan Belediye Kanunu’na kadar uygulanan 1877 tarihli belediye kanunu, merkezîyetçi bir politikayı takip ediyordu. Ancak Osmanlı Devleti, Cumhuriyet Türkiye’sine giderek çağdaş bir yapı kazanan bir belediye teşkilat ve hizmetler prototipi bırakmıştı. 1580 Sayılı Belediye Kanunu, daha önceki “Kanun-ı Muvakkat”ları (geçici kanunları) yürürlükten kaldırıp bütün belediyelerin statüsünü tek bir düzende topladı. Şehremaneti’ni “Belediye”, Şehreminini de “Belediye Reisi” olarak değiştirdi. 1930 tarih ve 1580 Sayılı Belediye Kanunu’nun kabul edilmesiyle birlikte, 1855 yılında Şehremaneti tarihe karışmış oldu (Kazıcı, 2006: 41).

1876 yılında çıkarılan ilk Osmanlı Anayasası olan Kanun-i Esasi, vilayet yönetimiyle ilgili hükümler taşımaktaydı. Buna göre vilayetlerin yönetimi yetki genişliği ve işbölümü ve görevlerin ayrılığı ilkelerine göre yürütülecekti. Söz konusu ilkelere uygun olarak, Heyet-i Mebusan’da yeni bir kanun çıkarılması gündeme gelmiştir. Danıştay tarafından hazırlanan Vilayet Kanun Tasarısı, Heyet-i

Mebusan'da kabul edilerek Heyet-i Ayan'ın onayından geçmiş ancak II. Abdülhamit'in vetosuna takılmıştır. Dolayısı ile illerin yönetimi konusundaki 1871 tarihli Nizamname II. Meşrutiyet'e kadar uygulanmıştır.

Gerek 1876 Anayasası ve gerekse ona dayanılarak çıkarılan 1877 tarihli Dersaadet Belediye Kanunu Belediye meclislerinin seçimle oluşmasını öngörse de uygulamada genellikle atama usulünün hâkim olduğu görülmüştür (Çitci, 1989). Dolayısıyla belediye yönetimlerine ilişkin yapısal düzenleme girişimleri beklenen sonucu getirmemiştir. 1920'ye kadar belediyeçilik alanında etkin bir yapılanma ortaya konmadığı gibi vakıf, lonca, mahalle gibi geleneksel kurumlar da işlerliklerini kaybetmiştir.

2.2.2. Cumhuriyet Döneminde Temsil Ve Katılım

Türkiye Cumhuriyeti, kurulduktan sonra her alanda olduğu gibi yerel yönetimler alanında da yeniliklere gitmiştir. Osmanlı'da yıkılışı önlemek, en azından geciktirmek için yapılan değişiklikler, cumhuriyet döneminde yeni bir devletin güçlenmesi ve çağa ayak uydurması amacıyla yapılmaya çalışılmıştır. Ancak Türk milletinin tarihten gelen merkeziyetçiliği, tek lider düşüncesi yetki devrini, adem-i merkeziyetçiliği yerleştirmeyi zorlaştırmıştır. Cumhuriyet döneminin yerel yönetimlerdeki reformlarının temel amacı öncelikle bir yerel yönetim kültürü oluşturmak ve sonrada bu yerel yönetimleri çağdaş devletlerdeki örnekleri seviyesine çıkarmaktır.

Başta Atatürk olmak üzere Cumhuriyetin kurucuları imparatorluktan arta kalan mirası iyi biliyorlardı. Bu durumda iki seçenekle karşı karşıyaydılar;

- a- Ulusal burjuvazisi ve sermaye birikimi olmayan bir toplumu geniş halk katılımıyla modern, çağdaş bir topluma dönüştürmek,
- b- Öncelikle çağdaşlaşmanın önündeki geleneksel yapıları, kurumları ve kuralları tasfiye edip, modern bir toplum yaratmak ve bu işler başarılıydıkça katılma kanallarını genişletmek (Mumcuoğlu, 1982: 126-127).

Cumhuriyet döneminde yerel yönetimlerle ilgili en köklü düzenleme 1930'daki 1580 sayılı Belediyeler Kanunu olmakla beraber, yerel yönetimlere ilişkin doğrudan ilk düzenleme 1924 Köy Kanunu'dur. Daha sonra sırasıyla 1984'te 3030 sayılı Büyükşehir Belediyelerinin Yönetimi Hakkında Kanun, 2004'te 5216 sayılı

Büyükşehir Belediyesi Kanunu ile 5272 sayılı Belediye Kanunu ve 2005 yılında 5393 sayılı Belediye Kanunu yürürlüğe girmiştir.

Türkiye Cumhuriyetinin kurulmasından sonra, ülkenin yönetsel bölümlenmesindeki ilk önemli değişiklik 6 Mart 1924'te çıkarılan 426 sayılı kanunla yapılmıştır. Anılan yasayla sancaklar kaldırılarak il yapılmış; bu arada kimi ilçeler de il durumuna getirilmiştir. Ancak bunlardan bir bölümü, daha sonra yeniden ilçeye dönüştürülerek, çevrelerindeki illerden birisine bağlanmışlardır. 1940'lı yılların başında Türkiye'deki toplam il sayısı Hatay'ın Anavatana katılmasıyla birlikte 63'e ulaşmıştır (TODAİE, 1991: 75).

Yerel düzeyde katılıma olanak sağlaması bakımından Cumhuriyet tarihinin ilk kanunlarından biri olan 1924 tarih ve 442 Sayılı köy kanunudur. Türk toplumunda yerel düzeyde katılmayı köyden başlayarak incelemek konumuz açısından üç noktada büyük önem taşır:

- 1- Köy, yerel yönetim birimlerinin en küçüğüdür.
- 2- 1923-1946 Türkiye'sinde nüfusun büyük çoğunluğu köylerde yaşamaktadır.
- 3- Köy, Türkiye'de insanlara yaşadıkları çevrenin yönetimine katılabilme olanağı sağlayan tek yerleşim birimidir.

1924 anayasasının 93. maddesi ile illere, kent, kasaba ve köylere tüzel kişilik verilmesinde yasal dayanak bulunan kanun, 1924 yılında 442 Sayılı Köy Kanunu adı altında yürürlüğe girmiştir. Günümüzde halen uygulamada olan bu kanun köy halkına köyün hem parasal hem de bedeni işlerine katılma zorunluluğu getirmiştir. Köy yasası halen fiili anlamda da yürürlüğünü koruyan modern bir yasadır. Yasada bir köyün ihtiyacı olabilecek her türlü konu düşünülmüş ve köy muhtarının verimli olarak çalışabilmesi için gerekli düzenlemeler yapılmıştır. (Hamamcı, 1981: 17).

Bu dönemde Türkiye, sosyo-ekonomik alt yapısı açısından katılmaya elverişli bir toplum değildir. Ancak, merkezi yönetimin niyeti ne olursa olsun Köy Kanunu, 1864 Vilâyet Nizamnamesinin katılmayı engelleyici hükümlerini kaldırarak Türk toplumunun siyasal kültürüne olumlu katkıda bulunmuştur (Mumcuoğlu, 1982: 136).

1 Eylül 1930'da yürürlüğe giren 1580 sayılı Belediyeler kanunu, kendinden önceki Dersaadet ve Vilayet Belediyeler kanunlarına son vermiştir. Yasa gerekçelerinden biri devlet, halk yönetimi üzerinde sıkı ve zorunlu denetimi kuramamıştır. Yani Cumhuriyetin modernizasyon misyonunu yerine getirmek bakımından belediyeler güçlendirilirken, diğer yandan Cumhuriyetin yüklediği

misyonun gerçekleşmesi için, devlet denetimi olmalıydı. Bunların yanında bu kanun, yerel halkın etkin bir şekilde denetimini ve kadınların da, seçimlere katılmasını öngördüğünden önemlidir (Yıldırım, 1994: 85-86).

Ulusal düzeyde seçimlere katılma ile ilgili ilk anayasal düzenleme, 1924 Anayasası'nın seçme ve seçilme haklarını düzenleyen 10 ve 11. maddelerinde olmasına rağmen 1934'te yapılan değişikliklerle ilk kez kadınlara da seçme ve seçilme hakkı tanınmıştır (Gözübüyük ve Kili, :102). 1923-46 seçimlerinin niteliği ne olursa olsun, yüzyıllar boyunca toplumsal-siyasal yaşamdan dışlanmış kadın unsurunun Meclis'te ve sandık başında görülmesi ileri bir adımdır.

Cumhuriyet dönemi ile Türkiye'de belediye yönetimlerinin yeniden yapılanması sonucu, belediyeleri doğrudan ilgilendiren 1580 sayılı Belediye Yasası ile katılım ve temsil imkânı sağlanarak kitlesel hoşnutsuzluklar giderilmeye çalışılmıştır. Özellikle belediye meclis toplantılarının halka açık olması, halkın belediye işleriyle daha yakında ilgilenmesi ve belediye yönetimini denetlenmesi amaçlanmıştır. Nitekim bu bağlamda 1930 yerel seçimleri de yapılmıştır. Ancak çok partili hayatın ilk denemesi olan bu seçimler, çok partili denemeyi daha başlamadan bitirmiş ve tek parti uygulaması devam etmiştir. Çok partili hayatla beraber iktidar olan DP döneminde belediyeler açısından yasal bir değişiklik olmasa da uygulamada esnaf ve küçük üreticilerin belediyelerde etkin rol üslendikleri görülmektedir (Çitci 1989; Tekeli, 1983).

1930 yılından 2004 yılına kadar uygulanan belediye yasası ile hızla kentleşen ülkemizde belediyelerin şehirleşmeye, imara önem vermelerini sağlamak amaçlanmıştır. Yasa ile belediyelere halkı katılım, demokratikleşme ve yönetim sürecine katılım konusunda eğitime görevi verilmiştir (Hamamcı, 1981: 19).

1930–1945 yılları arasında belediye sayısı hızla artmıştır. Kamu kaynaklarının kırsal alandan kentsel alana aktarılmasının amaçlandığı bu dönemde belediyeler bu amacı gerçekleştirmek için önemli araç olmuştur (Tekeli, 1985: 47).

Türkiye'de çok partili yaşama geçişle birlikte, bürokrasiyle ilgili yakınmalarda artmaya başlanmış ve bürokratik sıkıntıları azaltmak için yeniden yapılanma çalışmaları bu dönemle birlikte, bir takım noktaların düzeltilmesi amacı ile raporlar hazırlanmıştır. Örneğin, yeniden yapılanma ve bürokrasinin sorunlarının azaltılmasıyla ilgili ilk önemli çalışma ve rapor 1949 yılında Fritz Neumann tarafından yapılmış ve Başbakanlığa sunulmuştur. Bu rapora göre, önemli sorun alanları olarak tespit edilenler şunlardır; Görevlilerin nitelikleri, yasaların

elverişsizliği, denetim sorunları, kırtasiyeciliğin çok ağır olması, görev ve yetkilerin belirsizliği. Bugün tartışılan sorunlar ve önerilen çözümlerin elli yıl öncesiyle benzerlik göstermesi, bu yöndeki yapılandırma çalışmalarında, çok da mesafe alınmadığını göstermektedir (Çukurçayır, 2003: 51-52).

Çok partili hayata geçiş Türkiye kamu yönetimi adına çok önemli bir adımdır. Çünkü bu dönemde birçok alanda olduğu gibi kamu alanında da etkisini günümüze kadar devam ettirecek önemli gelişmeler yaşanmıştır. Örnek olarak belediyelerin sorunlarını, taleplerini ilk defa ortak bir platforma taşımasından dolayı önemli bir yere sahip olan Tük Belediyecilik Derneği bu dönemde kurulmuştur. Ayrıca 1946 yılında yapılan değişiklik ile bir hafta süren belediye meclisi üyelerinin seçimi bir güne indirilmiştir. Böylece seçim güvenliğini sağlamak kolaylaşmıştır. Bu değişikliklere rağmen belediye başkanlarının atanarak göreve gelmesi usulü değiştirilmemiştir (Tekeli, 1978: 126-128).

Gerçekten siyasal ortamın demokratikleştirilmesi konusunda adımlar atılmaya başlanmış, 1946'da Seçim Kanunu ile birlikte, toplumsal örgütlenmenin önündeki en büyük engel Cemiyetler Kanunu da değiştirilmiştir. Söz konusu Kanun'da sınıf esasına dayalı cemiyet kurma yasağına ilişkin hükmün kaldırılmasıyla birlikte uzun bir aradan sonra işçi sendikaları yeniden örgütlenmeye başlamışlardır (Mumcuoğlu, 147-148). Oldukça hızlı sayılabilecek dernekleşme olayına baktığımızda ilk sırayı spor, kültür ve esnaf derneklerinin aldığını görüyoruz. Dikkat çekici bir başka nokta dinsel amaçlı derneklerin 1946-50 arasında pek fazla olmayışıdır. Bu alanda asıl "patlama" 1955 'ten sonra başlayacaktır (Yücekök, 1972: 1-10).

Konu açısından önemli gelişmelerden biri de, siyasal partilerin kurulmasıdır. Bir demokratik toplumda siyasal partiler sadece iktidarı ele geçirmek veya paylaşmak işlevini görmezler, aynı zamanda siyasal sosyalleşme işlevini de yerine getirirler. Bu anlamda, çok sayıda insanı siyasal katılmaya yöneltmek, onlara mevcut siyasal kültürü benimsetmek siyasal partilerin önde gelen işlevlerindedir (Özbudun, 1979: 108-111; Kapani, 1978: 130). Bundan dolayı ülkemizde gerçek anlamda siyasal partilerin ilk kez kurulmaya başladığı 1946 ve sonrası büyük önem taşır. Tunaya'nın değerli yapıtından, 1946-52 arası Türkiye'de 28 siyasal partinin kurulduğunu öğreniyoruz. Bunlardan sadece Demokrat Parti (DP) tüm yurt çapında örgütlenebilmiş, Millet Partisi (MP) ise 1952 de 58 ilde örgüt kurmuştur (Tunaya, 1952: 717).

1950-1954 seçimleri, meclisin toplumsal bileşimini de önemli ölçüde değiştirmiştir. Tek parti dönemi meclislerinde en büyük grubu oluşturan bürokratların (askerler, yüksek memurlar, öğretmenler) yerini 1950'den sonra serbest meslek sahipleri (hukukçu, doktor, eczacı ve diş hekimleri ile mühendisler) almıştır (Frey, t.y.: 181).

1961 Anayasası, yerel yönetim konusunda daha önceki anayasalardan farklı olarak, hizmet yerinden yönetim anlayışını da getirerek “Adem-i Merkeziyet” ilkesini anayasal kılmıştır. Bu dönemde de, belediyelerin merkezi yönetimin denetiminde olması olgusu iktidar partileri tarafından savunulmuştur. Bunda hem bazı milletvekillerinin belediyeler üzerinde denetim kurmak suretiyle yeniden seçilebilmeyi sağlama, hem de iktidarın yöreye hizmet götürebilme gücünü elinde tutarak, daha çok oy alma isteğinin etkisi olmuştur (Görmez, 1989: 136). Ayrıca 1961 anayasası atanmış yani “mansup” belediye başkanlığını kaldırılarak belediye başkanının da halk tarafından seçilmesi ilkesini koymuştur (Tekeli, 1978: 190-191).

1961 Anayasası (116.md) ile birlikte yerel yönetimlerin daha fazla işlev üstlendiği, karar organlarının seçimle oluşturulacağı hükmü getirildi. Böylece, halkın tam rol oynadığı daha katılımcı ve karar organlarının halk tarafından belirlendiği yerel yönetimler dönemine geçiliyor ve bu durum anayasal garanti altına alınıyordu. 1960'lı yıllarla birlikte, siyasal erki elinde bulunduranlar, yönetimi yeniden yapılandırma amacıyla projeler hazırlamışlardır. Merkezi Hükümet Teşkilatı Araştırma Projesi (MEHTAP) bu çalışmaların en önemlisidir. Proje gereği, kent ve kasabalarda “toplum kalkınması” yaklaşımıyla katılımcı bir kalkınma ve yeniden yapılanma düşüncesiyle yurttaşın daha iyi hizmet görmesi ve bu gelişmelerde halkın, sistemin içinde olması benimsenmiştir (Çukurçayır, 2003: 52).

1970'li yıllarla birlikte bilgi ve ulaşım teknolojilerinde meydana gelen devrimsel gelişmeler (Harvey, 2003), 1980 ve 1990'lı yıllarla birlikte birçok ulusal ekonomide meydana gelen liberalleşme süreci ile uluslararası finansal marketin tek bir yapıya kavuşması ve çokuluslu şirketlerin uluslararası arenada artan güçleri küreselleşmenin ana dinamikleri olarak sıralanabilir (Jimenez, 2000). Küreselleşme süreci, dünya genelinde ekonomik, kültürel, sosyal ve siyasal sistemlerde köklü dönüşümlere neden olmuştur.

Kent yönetimine katılım açısından değerlendirildiğinde, bu dönüşümün etkileri; metropoliten kentlerin tüm dünya genelinde artması ile üretimin ve tüketimin ana merkezleri haline gelmesi, yoksullaşma, sosyal dışlanma, çevre krizi

gibi sorunların artması, kamu yönetimi reformu sonucu yaşanan yerelleşme, özelleştirme ve yönetim söylemleriyle kamu yönetimin siyasal ve yönetsel açıdan liberalleşmesi şeklinde görülmektedir. Metropolitan kentlerin sayılarının artması ve yerelleşme söylemleri, ulus-devletlerde kentlerin önemini artırıp öne çıkarırken, yönetim söylemi, bu kentlerde kamu yönetimine kamu bürokrasisiyle birlikte özel sektörün ve STK'ların dâhil olmasını sağlamaktadır. Tüm bunlar da katılım ve katılımcılık söylemlerine dayandırılarak yapılmaktadır.

1970'li yıllarda yerel yönetimler daha da güçlenmiş ve halkın yerel yönetimlere katılımı arttırılmaya çalışılmıştır. Bu dönemde kentlerin sosyo-ekonomik yapı bakımından giderek değiştiği görülmektedir (Kazancı, 1982: 238). Ayrıca 70'li yıllar şehircilik hayatının hızla yaygınlaştığı, köyden kente göçlerin arttığı bir dönemdir. Elbette bu durum kentlerdeki sorunları da büyük ölçüde arttırmıştır. Bu ortamda yerel yönetimler, özellikle belediyeler önem kazanmıştır. 1970'lerden itibaren büyükşehir yönetimleri henüz olmasa da, özellikle büyük kent merkezlerindeki belediye başkanları partileri üzerinde söz sahibi olmuşlardır. Bu durum halkın isteklerinin daha fazla dikkate alınmasını, katılımcı, demokratik bir yapı oluşmasını sağlamıştır. Ancak hükümetler bu duruma belediyelerin özellikle de muhalefetin elinde olan belediyelerin gelir kaynaklarını keserek tepki göstermişlerdir (Bilgiç, 2005: 203).

1970'li yıllara kadar büyük yerleşim alanlarındaki belediyeler, kent yaşamında etkin bir rol oynayamamış ve kent toplumuna karşı sorumluluklarını istenen şekilde yüklenememiştir. Hatta birlikleşme anlayışı da ancak 1970'lerde işlevsellik kazanmıştır. 1970 sonrası, demokratik, katılımcı, kaynak oluşturucu, tüketiciyi koruyucu ve dayanışmacı ilkelerini esas alan "yeni belediyeçilik anlayışı" ortaya çıkmış ve benimsenmiştir (Altaban, 1990: 320-324). Bu anlayış, demokrasi gündeminin Türkiye ölçeğinde ön plana çıkmasında itici gücü oluşturduğu ileri sürülmüştür (Emrealp, 1994: 39-40). 1973 seçimleri ile de idari vesayet konusunda olmakla beraber, halkın katılımı ve doğrudan denetleme yollarının artırılması gibi konularda tartışılmaya başlan ve çeşitli siyasal eğilimleri diyalog ve işbirliği içinde tutabilmek amacıyla belediye meclisleri dışında da halkın yönetime katılmasına olanak veren kent kurultaylarının toplanması da bu dönemde olmuştur (Tekeli, 1992: 99). Dolayısıyla 1973- 1980 dönemi, Alada'nın ifadesiyle "belediyeçilik anlayışının gerçek demokratikleşme sürecine girmiş" olduğu bir dönemdir (Alada, 1990: 135).

1980'li yıllardan itibaren Türkiye'de liberalizm rüzgârı esmeye başlamış ve yerel yönetimleri de derinden etkilemiştir. Yerel yönetimler mali yönden güçlendirilmeye çalışılmış, özellikle belediyelerin yetkileri arttırılmıştır. Bu dönemde, yerel yönetimlerin etkinlikleri daha çok hissedilmiş ve bu durum geliştikçe yurttaşın da, kentsel ve kırsal alanlarda kent ve çevre değerlerini koruma amacıyla önemli girişimlerde bulunduğu, kent ve yerel alanın biçimlenmesinde önemli roller almaya başladığı gelişmeler yaşanmıştır.

1984 yılında Türk Belediyeciliğine giren büyükşehir belediyeleri, üst kademe belediyeleri niteliğindedir. Bu belediyeler 1982 Anayasasının 127. Maddesindeki "büyük yerleşim yerlerinde özel yönetim biçimleri oluşturulabilir" hükmüne dayanılarak 1984 yılında kurulmaya başlanmıştır. O tarihe kadar, Türkiye'de belediyelerin hizmet alanlarının iç içe geçmediği söylenebilir. Ancak kurulmasından günümüze kadar olan büyükşehir belediyeciliğinde ise, büyükşehir hizmet alanı içinde birden çok ilçe veya birinci kademe belediyesinin bulunmaya başlaması hizmet ve sorumluluk alanlarının iç içe geçmesi sorununa sebep olmuştur.

Türkiye'deki ilk büyükşehir belediyeleri 1984 yılı Ocak ayında çıkarılan 2972 sayılı yasa ve Mart ayında çıkarılan 195 sayılı Kanun Hükmünde Kararname ile üç büyük kentte kurulmuştur. Aynı yılın Temmuz ayında çıkarılan 3030 sayılı yasa ile de büyükşehir ve ilçe belediyeleri statüleri netleştirilmiştir.

1984'te büyükşehir yasası çıkana kadar, büyükşehirlerin yönetimine ilişkin birçok düzenleme, seminer, proje ve tasarı yapılmıştır. Bu düzenlemelerde genellikle yerel yönetimlerin demokratiklik ve katılım yönlerine hiç değinilmeyerek, metropoliten alanlarını sadece hizmet ve özellikle fiziki plan boyutu ağırlıklı bir yönetsel örgütlenme aracı olarak düşünülmekteydi ki bu nedenle de eleştirilmiştir (Alada, 1995: 12-13).

Bu dönemden sonra, büyükşehir kent yönetimlerinde katılımcılık söylemini güçlendiren bazı gelişmeler yaşanmıştır. Bu olayların başında, 1992 yılında BM tarafından düzenlenen Rio Dünya Zirvesi/Sürdürülebilir Çevre Konferansında, sürdürülebilir kalkınmanın 21. yüzyılın gündemi olarak ve sürdürülebilir kalkınmanın temel aktörünün yerel yönetimler olarak belirlenmesi gelmektedir. 1992 yılından bu yana, Gündem 21 amaçlarını gerçekleştirmek ve sürdürülebilir kalkınmayı sağlamak amacıyla, kentteki kamu otoritesi, STK'lar, özel sektör temsilcileri ve vatandaşları bir araya getiren, katılımcılığı ve ortaklığı esas alan ve yönetimden ziyade "yönetişim"e dayanan bir süreç olduğu ifade edilmektedir (Emrealp, 2004: 29-39).

Katılım söylemini güçlendiren olaylardan biri de 1960'lı yıllarla birlikte yeniden filizlenen ve 1980 ve 1990'lı yıllarda hızla yaygınlaşan ve güçlenen STK'lardır. Uzun bir geçmişi olan sivil toplum ve STK'lar, özellikle 1968 yıllarında dünya genelinde gelişen öğrenci hareketleri ile yeniden gündeme girmiştir. Mevcuttaki toplumsal ve siyasal normları kapsamlı bir eleştiriye tabi tutan ve yeni bir toplumsal ve siyasal sisteminin arayışı sonucu gelişen 1968 yılındaki "yeni toplumsal hareketler" (Sancar, 2000: 35) daha sonra, feminizm, çevrecilik, alternatif yaşamcılık, anti nükleer hareket gibi yeni grupların doğmasını sağlamıştır (Çaha, 1997: 29).

Katılım söylemini güçlendiren bir diğer olay da STK hareketleri ile birlikte de ele alınabilecek, Avrupa Birliği Yerel Özerklik Şartı sürecinde yapısal anlamda eleştiren ve karşı çıkan sol, demokratik ve halkçı ideolojik politik söylemlerdir. "Katılımcı demokrasi" adı ile kavramlaştırılabilecek bu yaklaşımlar, özetle, kamu politikalarından doğrudan etkilenen halka, kamu politikalarını belirleme, uygulama, izleme ve denetleme yetkisini devretmektedir. Katılımcı demokrasi konsepti etrafında gelişen bu yeni söylemlerin, kent yönetiminde iktidarın halka devrini öngören katılımcı model arayışlarını güçlendirdiği açıktır (Odabaşı, 2013: 87).

Türkiye'de katılım söyleminin küresel alandakine benzer bir süreç yaşadığı görülmektedir. Türkiye, 24 Ocak 1980 tarihinde alınan kararlarla ABYÖŞ politikaları benimsemiş ve uluslararası ekonomik sisteme uyum sürecini başlatmıştır (Tosun, 2001: 293).

Küresel alanda yaşanan kimi gelişmeler (1992 Rio Zirvesi- Yerel Gündem 21 örneği) yerel alanda vatandaş katılımını arttırmaya dönük bir şekilde kendini göstermiş ve günümüzde yerelliğe verilen önemin gün geçtikçe güçlenmesini sağlamıştır. Bu gelişmenin en önemli göstergelerinden bazıları şöyledir: "Semt danışma merkezleri (SEDAM)" uygulamada, belediyelerin mahalle bürosu gibi çalışmakta, çok işlevli birimler olarak etkinlikte bulunmaktadır. Sağlık, ev ekonomisi, özürlü eğitimi ve çeşitli kültürel etkinlikler olmak üzere, SEDAM'lar oldukça çeşitli alanlarda vatandaşları sosyalleştirme ve aktive etme konusunda önemli işlevlere sahiptirler (Kentleşme Şurası, 2009: 22).

1997 yılı sonunda, UNDP'nin desteğiyle, IULA-EMME'nin koordinatörlüğünde yürütülen "Türkiye'de Yerel Gündem 21'lerin Teşviki ve Geliştirilmesi" Projesi ile başlamıştır. Bu projenin başarısı üzerine, Ocak 2000'de "Türkiye'de Yerel Gündem 21'lerin Uygulanması" başlığını taşıyan ikinci aşama

projesi başlatılmıştır. Türkiye’deki yerel yönetimler tarafından Yerel Gündem 21 aracılığıyla öncelikle yerel, sürdürülebilir gelişme sorunlarının çözümüne yönelik uzun dönemli, stratejik bir planın hazırlanması ve uygulanması yoluyla yerel düzeyde Gündem 21’in hedeflerine ulaşılması amaçlanmıştır. Temel hedefler ise şöyle sıralanabilir; Yerel Gündem 21 projesine katılan yerel yönetimlerin sayılarında artış sağlamak, yeni proje ortağı kentlerde katılımcı süreçler oluşturmak, yeni proje ortağı kentlerde eylem planları hazırlanmasını sağlamak, halkın bilgilendirilmesine ve uluslararası tanıtımına yönelik kampanyalar düzenlenmek ve Yerel Gündem 21 sürecinin uzun dönemli sürdürülebilir destek görmesini sağlamak. Ayrıca bu amaç doğrultusunda muhtarlıkları, STK’ları ve özel sektörü harekete geçirmekte önemli noktadır (Akçay, 2013: 24).

İlerleyen yıllarda gerek anayasa, gerekse de kanunlar aracılığıyla, yerel yönetimler ile ilgili çeşitli düzenlemeler yapılmıştır. 1990’lı yıllarda dünya çapında meydana gelen değişiklikler, kitlelerin artan katılım taleplerinin ortaya çıkmasına neden olmuştur. Bu durum Türkiye’de de etkisini göstermiş, toplumsal kültürde bu yönde değişiklikler meydana gelmiştir. Bununla birlikte, yönetsel anlamda katılım kültürünü önemseyen yeni anlayışlar ve bu anlayışlara hâkim olan yaklaşımlardan daha fazla bahsedilir olmuştur. Ayrıca teknolojik gelişmeler ve bunun yönetsel yansımaları, katılım kültürünün gelişimine önemli katkılar sağlamıştır (Kocaoğlu, 2011: 247).

1998 yılında Türkiye ve Ortadoğu Amme İdaresi Enstitüsü (TODAİE), Kamu Yönetimi Araştırma Projesi (KAYA Projesi) hazırlamıştır. Daha katılımcı yerel yönetimler oluşturma çalışmalarına katkı sağlayan araştırma gerekli düzenlemeler için önemli bir adım olmuştur (Çukurçayır, 2003: 56). Rapora göre; yerel yönetimlerde demokrasiyi, katılımı güçlendiren, halk tarafından denetim imkânı sağlanmış, yeterli öz kaynaklara ve imkânlara sahip yerel yönetimler ideal yerel yönetimlerdir (TODAİE, 1991: 7-12).

İlk olarak 1984 yılında 195 sayılı KHK ile düzenlenen daha sonra 3030 sayılı kanunla yasal formuna kavuşan büyükşehir belediyeleri, kamu yönetiminin yeniden yapılandırılması çerçevesinde ve Avrupa Birliği kriterlerine uyum amacıyla hazırlanan yasalar, 2004 yılında 5216 sayılı büyükşehir kanun ile tekrardan düzenlenmiştir. Büyükşehir alanında yaşanan hızlı değişimler sonrası, 2005’te çıkarılan 5393 sayılı kanunla büyükşehir ile ilgili bazı düzenlemeler yapılmıştır. Ayrıca, 5449 sayılı Kalkınma Ajansları Yasası da, 2006’da resmi gazetede

yayınlanarak yürürlüğe girmiştir. Bu yasalarla daha katılımcı yerel yönetimler meydana getirilmeye çalışılmıştır. Ancak ülkemizde vatandaşlar hala bu yasaların kendilerine verdiği yetki ve haklardan habersizdirler.

En son 2008 yılında çıkarılan 5747 sayılı “Büyükşehir Sınırları İçerisinde İlçe Kurulması ve Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılması Hakkında Kanun ”la tekrardan ele alınma ihtiyacı hissedilmiştir. Böylece büyükşehir belediyeleri otuz yıllık süreç içerisinde birçok kez yenilenmiştir. Bununla birlikte yeni kurulacak büyükşehir belediyeleriyle ilgili olarak yeni mevzuat değişiklikleri gündeme gelebilecektir. İstenen model arayışları tam anlamıyla gerçekleşmediği müddetçe mevzuat değişikliklerinin sık sık gündeme gelmesi kaçınılmaz olabilmektedir (Karakaya, 2012: 156).

Sonuç olarak, Cumhuriyet tarihi yerel yönetimler açısından genel olarak mali ve idari özerkliği artırma çabaları ile geçmiştir. Merkezi idare, yeni yasalarla yerel yönetimlerin gelir kaynaklarını ve yetkilerini arttırmaya çalışmış, diğer yandan da vatandaşın yerel yönetimlere katılımını istenen seviyeye yükseltmek için çabalamıştır. AB üyelik süreci her anlamda olduğu gibi yerel yönetimler açısından da değişimlerin yaşandığı bir dönemdir. Bu süreçte AB ülkelerindeki yerel yönetimler incelenip örnek alınmaya çalışılmıştır. Bu çalışmalar sonucunda yerel yönetimlerin özerkliğinin artırılması gerektiği kanısına varılmıştır.

1961 Anayasası ve 1982 Anayasası da yerel yönetimlerin özerkliği ve karar organlarının halkın seçtiği temsilcilerden oluşacağını belirtmiştir. Kamu yönetiminin yeniden yapılandırılması için Kamu Yönetimi Yasa Tasarısı ve 5393 Sayılı Belediye Yasası, 5216 Sayılı Büyükşehir Belediye Yasası, 5355 Sayılı Mahalli İdare Birlikleri Yasası ve 5747 Sayılı Büyükşehir Belediyesi Sınırları İçerisinde İlçe Kurulması ve Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılması Hakkında Yasalar ile temsil daha da işlevsel hale getirilmeye çalışılmıştır.

1930'dan günümüze belediye meclislerinin temsil ediciliğine bakıldığında temsil ve katılım konusunda öne çıkan gelişmeler olmuştur. Bu bağlamda sınırlı bir temsilin nedenleri kaldırılmış seçme ve seçilme hakkının kadınları da içine alacak şekilde genişletilmiştir. Büyükşehir belediye başkanı ve meclis üyeleri halkın oyları ile seçilmiştir. Bugün büyükşehir belediyesi meclis üyelerinin temsil edici niteliklerinde bazı sorunlar olsa da bunun sadece yasal düzenlemelerden kaynaklanmadığını, sosyo-ekonomik, eğitim gibi diğer nedenlerden de kaynaklandığını göz önünde bulundurmamak gerekir.

2.2.3. Cumhuriyet Sonrası Belediye Meclisleri

Cumhuriyet kurulduğunda, Osmanlı Devleti'nden 389 belediye devralınmıştır. 1930 yılına kadar Osmanlı'dan devralınan belediyeler günün şartlarına göre düzenlenmeye çalışılmış, 1930 yılından sonra ise Belediye Kanunu başta olmak üzere birçok düzenleme ile Cumhuriyet Dönemi Belediyeciliği inşa edilmiştir (Oktay, 2013: 47).

TBMM'nin ilk kurulduğu 1920-1923 döneminde yerel yönetimler adına çok önemli düzenlemeler gerçekleştirilmiştir. 1877 tarihli Dersaadet ve Vilayet Belediye Kanunlarının bu dönemde ve sonrasında da geçerli olduğu görülmektedir. Çıkarılan 1921 Anayasası, 1876 Kanuni Esasi'den farklı olarak yerel yönetimlere tüzel kişiliği olan demokratik ve özerk bir hüviyet vermişti. Anayasa yerel meclislerin kendi başkanlarını seçmelerini öngörüyordu. Ayrıca yürütme görevi seçilmiş başkan ile meclis idare kuruluna verilmiştir (Aydın, 2011: 16).

Belediye meclis üyesi seçilebilmek ve seçmen olabilmek için belli bir miktar emlak vergisi verme şartı bu kanun ile kaldırılmıştır. Seçmen yaşı 25'den 20'ye, aday olma yaşı ise 30'dan 25'e indirildi. Düzenlemelerdeki amaç, halkın büyük bir kesimini seçimlere dâhil edip, temsili genişletmektir. Uygulamada sıkıntılar yarattığı için belediye başkanlarına okuma yazma şartı getirilmiştir.

TBMM'nin ilk döneminde yerel yönetim meclisleri ile ilgili ikinci önemli düzenleme 1921 tarihli Anayasa (Teşkilat-ı Esasiye Kanunu) ile yapılmıştır. 1921 Anayasasında yerel demokrasiye katkı anlamında bir "yerelleşme" çabasının bilinçli bir uygulamasından söz edilemese de, dönemin yerel yönetim uygulamalarına örnek teşkil edecek çabaların var olduğu muhakkaktır. Nitekim bu yıllarda kanun ve mevzuatlardaki çalışmalar bunun bir göstergesidir (Yörükoğlu, 2009: 11). 1921 Anayasası'nın vilayet ve nahiyelerin geniş bir özerklikten faydalanmasını öngören, merkezi yönetimi sınırlandırmayı amaçlayan bir düzenleme olduğu görülmektedir (Keleş, 1992: 99).

TBMM'nin ilk dönemindeki üçüncü önemli düzenleme, 30 Ekim 1922'de kabul edilen belediye başkanlarının seçilmesini düzenleyen 278 sayılı kanun ile yapıldı. Bu düzenlemeye kadar belediye başkanları, seçilmiş meclis üyeleri arasından en büyük mülki amir tarafından atanmaktaydı. Bu düzenleme ile birlikte belediye başkanları, meclis üyelerinin kendi içlerinde yaptıkları seçimle göreve gelmeye başladı. Bu durumda meclis güçlü konuma geçerek, belediye başkanının meclise

karşı sorumluluğu arttı. Belediye başkanlığı seçimi gizli oylama ile gerçekleştirilip, en çok oyu alan aday başkan olmaktadır. Bu seçimler 2 yılda bir gerçekleşip, önce mevcut başkan tekrar seçilebilmekteydi (Oktay, 2013: 57).

Cumhuriyet dönemi sonrası belediye ve belediye meclislerini belirli dönemler arasında incelemek faydalı olacaktır. Özellikle 1923-1930, 1930-1945, 1945-1960, 1961-1980, 1980-2004 ve 2004 sonrası dönemler olarak değerlendirmek gereklidir. Dönemsel incelemenin en büyük nedeni, yerel yönetimler adına hazırlanan düzenlemelerin önemidir.

Cumhuriyet yönetimine geçişle beraber 1923 ile 1930 yılları arasındaki dönemde uygulanan belediyelerdeki sistemin, Osmanlı'da var olan sisteminin devamı niteliğinde olduğu görülmektedir. Zaten Osmanlı Devletinden 389 tane belediye devralınmıştır. 1923-1930 yılları arasında belediyelerin hukuki altyapısının Osmanlı Dönemindeki kanunlara dayandığı görülmektedir. Bu dönemde İstanbul'da 1877 tarihli Dersaadet Belediye Kanunu ile 1912 tarihli Dersaadet Teşkilat-ı Belediyesi Hakkında Kanun-ı Muvakkat, taşrada ise 1877 tarihli Vilayet Belediye Kanunu hükümleri 1930 yılına kadar geçerli olmuştur.

Cumhuriyet'in ilanı ile birlikte idare yapımızda yeni bir döneme girmiştir. 1923'den sonra belediyecilik alanında en büyük problemlerin ilki, savaş sonrası Batı Anadolu'da harap olmuş şehirlerin yeniden imarı olmuştur. Ankara Hükümeti bir an önce Türkiye'nin imarını gerçekleştirmek istemiştir. İkinci problem ise, 1924 yılında Ankara'nın başkent olarak ilanı ve şehrin yeni niteliğe uygun imar edilmesidir (Oktay, 2013: 59).

Ankara başkent olunca, İstanbul Şehremaneti'nden esinlenilerek "Ankara Şehremâneti" 16 Şubat 1924 tarihli 417 sayılı kanunla kurulmuştur. Bu kanuna göre karar organı olan Şehremâneti Meclisi 24 üyeli "Cemiyet-i Umumiye-i Belediye" tarafından yönetilecek ve bu üyeler şehirde ikamet eden ve seçmenlik niteliğine sahip kişiler tarafından seçilecektir. İstanbul Şehremaneti'nden farklı olarak, seçmenlerde ve üyeliğe aday olan kişilerde öngörülen emlak vergisi şartı Ankara Şehremaneti'nde görülmemektedir. Bunun nedeni, Ankara'da ki bürokratların emlak sahibi olmayışıdır (Görmez, 1997: 104-105).

1930-1945 dönemi belediyecilik anlayışını ele alırsak, modern anlamda belediyeciliğin temelini 1930 Tarihli 1580 sayılı Belediye Kanunu ile atıldığını görmekteyiz. Türkiye Cumhuriyeti belediyelerinin kurucu yasası olmuştur (Sakal, 2000: 125). 1580 sayılı Belediye Kanunu ile 1877 tarihli Dersaadet ve Vilayet

Belediye kanunları ile ek düzenlemeler kaldırılmıştır. 1924 tarihli Köy Kanunu'nda yer alan 2 bin nüfus şartı, belediye kurulması için kıstas olmuştur.

1580 Sayılı Belediye Kanunu ile İstanbul ve Ankara için bazı hükümler getirildi. İstanbul'da belediye ile vilayet yönetimleri birleştirildi. Vali aynı zamanda belediye başkanı fonksiyonundaydı. Bu kapsamda belediye meclisi ve vilayet umumi meclisi kaldırılarak, yerine "İstanbul Umumi Meclisi" adında, üyeleri seçimle gelen tek bir meclis kuruldu. Ankara'da ise belediye başkanı, diğer belediye başkanlarından farklı olarak Dâhiliye Vekâlet'inin (İçişleri Bakanı) önerisi ve Cumhurbaşkanı'nın onayıyla atanıyordu. 1580 tarihli Belediye Kanunu'nda belediye başkanını belediye meclisi seçer kuralı benimsenmiştir. Belediye başkanı doğrudan halkoyuyla değil (Arıkboğa, 2008: 167), meclis içinden veya seçilme şartlarına haiz olan meclis dışından birini gizli oy ile başkan seçerdi. Seçilen başkan, il merkezlerinde Dâhiliye Vekâleti, il merkezi dışında ise o ilin valisi tarafından onaylanırdı. Belediye başkanları bu sistemle hem meclise karşı, hem de başkanlığını onaylayan merkezi idare karşı sorumlu olmuştur. Nispeten belediye başkanları güçsüz konuma düşmüştür (Oktay, 2013: 61).

1580 sayılı kanuna göre belediye meclisi, 4 senede bir doğrudan doğruya, seçme hakkına sahip vatandaşlarca seçilen üyelerden oluşmaktadır. Meclis üye sayısı nüfusa göre değişiklik göstermektedir. Kanunda seçmen yaşı 18, üye seçilme yaşı ise olarak belirlenmiştir (Görmez, 1997: 110).

5393 sayılı Belediye Kanunu ile kadınlara seçme ve seçilme hakkı tanımıştır. Kanun incelendiğinde meclislere üye olmak ve seçmen olarak oy kullanmak için emlak vergisi ödeme şartı bu kanunda yer almamıştır. Üyelere, okuryazar olmak, belediye işlerinde müteahhitlik faaliyetinde bulunmamak, müteahhitlik faaliyetinde bulunan kişilerle ortaklık ve borç ilişkisi içinde bulunmamak şartı getirilmiştir. Devlet memurları, belediye memur ve işçilerinin meclis üyesi seçilmesini yasaklayıcı düzenlemeler getirilmiştir. 1580 sayılı kanuna göre belediye meclisleri yılda 3 kez toplanmaktaydı. Bu nedenle belediye meclisinin kararları gecikmekteydi. 1932 yılında meclis toplantı sayılarını artırmak yerine, meclisin toplantıda olmadığı dönemlerde belediye encümeni tarafından kararlar alıp hükme bağlanması şartı getirildi (Oktay, 2013: 61-63).

1960 ile 1980 dönemi arasında belediyelerle ilgili en önemli yenilik 1961 anayasası ile gerçekleştirilmiştir. Anayasanın 112. ve 116. maddeleri yerel yönetimlerle ilgili düzenlenmiştir. 112. Maddede “İdarenin kuruluş ve görevleri merkezi yönetim ve yerinden yönetim esaslarına dayanır” ifadesi ile âdem-i merkeziyet ilkesi anayasal bir dayanağa bağlanmıştır. 116. Maddede ise mahalli idareleri, karar organlarının halk tarafından seçildiği kamu tüzel kişileri olarak tanımlamaktadır. Mahalli idarelerin seçilmiş organlarının organlık sıfatını kaybetmeleri ancak yargı yolu ile olur hükmüne yer verilmiştir.

1963 yılında, 1961 Anayasası'nın getirdiği yenilikler doğrultusunda mevcut belediye kanununun bazı maddelerini değiştiren 307 sayılı kanun düzenlenmiştir. Bu kanuna göre, önceden meclisin kendi içinden seçtikleri belediye başkanları, yeni düzenlemeye göre halk tarafından çoğunluk yöntemine göre seçilecektir. Belediye başkanının halk tarafından seçilmesi, güçlü başkan modeline geçildiğini göstermektedir. Meclis üyeliğine aday olmak isteyen kamu görevlilerinin görevlerinden istifa etmesi şartı getirilmiştir.

1980 ve 2004 dönemi arasında yerel yönetimler ve organları ile ilgili birçok düzenleme ve farklılıklar getirilmiştir. 1982 Anayasası'nın 123. ve 127. maddelerinde mahalli idarelere genişçe yer verilmiştir. 1961 Anayasası'nda olduğu gibi, 1982 Anayasası'nda da mahalli idarelerin seçilmiş organlarının organlık vasfı ancak yargı yolu ile son bulabilmektedir. Ancak bu ilkeye 1982 Anayasası'nda, görevleri ile ilgili bir suç sebebi ile hakkında soruşturma veya kovuşturma açılan mahalli idare organları veya bu organların üyelerini, geçici bir tedbir amacıyla, kesin hükme kadar görevinden uzaklaştırma yetkisi İçişleri Bakanına verilmiştir. Ayrıca anayasada, mahalli hizmetlerin idarenin bütünlüğü ilkesine uygun bir şekilde yürütülmesi, kamu görevlerinde birliğin sağlanması, ihtiyaçların gereği gibi karşılanması amacıyla, kanunda belirtilen esas ve usuller dairesinde merkezi yönetime idari vesayet yetkisi verilmiştir (Anayasa (07.11.1982, Sayı:2709), Resmi Gazete, 09.11.1982, Sayı:17863).

1982 Anayasası'nın 127. Maddesine göre mahalli idarelerin seçimleri 5 yılda bir yapılır. Ayrıca Anayasanın 67. Maddesine göre seçimler, serbest, tek dereceli, genel oy, açık sayım ve döküm esaslarına göre yargı yönetim ve denetimi altında yapılmaya başlanmıştır.

1984 yılında ki mahalli idareler seçimleri öncesi seçim süreci ile ilgili 2972 sayılı kanun çıkarılmıştır. Bu kanun ile belediye meclis üyeleri seçiminde nispi temsil yönteminin yanı sıra onda birlik baraj uygulaması getirilmiştir. Bu sistemi yüzde onluk baraj sistemi ile karıştırmamak gerek, çünkü bu sistem yüzde onluk baraj sisteminden daha adaletsiz sonuçlar doğurmaktadır. Bu sisteme göre, seçim çevresinde kullanılan geçerli oy toplamının onda birine tekabül eden sayı, bütün partilerin ve bağımsız adayların aldıkları oy sayısından ayrı ayrı çıkartılır. Bu çıkarma işlemi sonrası oyu kalmayan siyasi partiler ve bağımsız adaylar üye tahsisinde hesaba katılmaz. Ayrıca büyük partiler bu sistemle birlikte daha da güçlü hale gelmiştir (Arıkboğa, 2008: 193).

2972 sayılı kanuna göre belediye meclis üyelerinin sayıları, nüfusa göre belirlenecektir. Belediye meclisine üye olarak seçilebilmek için Türk vatandaşı olmak, 25 yaşını doldurmak ve seçim çevresinde 6 aydan fazla ikamet ediyor olmak gibi şartlar yer almıştır. Diğer şartlar ise Milletvekili Seçimi Kanunu'nun 11. maddesinde belirtilen sakıncaları taşımamak olarak atıf yapılmıştır. Ancak 1993 yılında yapılan değişiklikle 6 ay ikamet etme şartı kaldırılmıştır (Mahalli İdareler ile Mahalle Muhtarlıkları ve Heyetleri Seçimi Hakkında Kanunu (18.01.1984), Sayı:2972, Resmi Gazete, 18.01.1984, Sayı:18285. 31. Md. ve Geçici 8. Md).

1980'li yıllarda belediye meclislerini etkileyen en önemli bir diğer düzenleme ise 1984 yılında 3030 sayılı kanunla büyükşehir belediyelerinin kurulmasıdır. Böylece yeni bir belediye meclisi modeli getirildi. 3030 sayılı kanunla iki kademeli federatif bir yapıya sahip "büyükşehir belediye meclisi" oluşturuldu. Bu meclisle çevre belediyelerin içinde eritildiği daha geniş kapsamlı bir meclis oluşturuldu. Büyükşehir belediye meclisi, ilçe belediye başkanları ve belediye meclis üyelerinin 1/5'i ile bir araya gelen "ilçeler genel kurulu" olma özelliği göstermektedir (Erder ve Nihal, 2008: 34).

Ayrıca bu dönemde (1991) TODAİE tarafından Kaya Projesi hazırlanmış ve belediyeler ve belediye meclislerinin işleyişi ve etkinliği konusunda bazı önerilerde bulunulmuştur. Bu önerilerden bazıları;

- Belde halkının belediye yönetimine katılımını artırmak ve yönetimle halk arasındaki iletişimi kolaylaştırmak bakımlarından, belediye meclisi üyeleri seçiminde seçim çevresi mahalle olmalıdır,

- Belediye meclislerinin dönem başı ve bütçe toplantıları dışındaki toplantıları yasa ile belirlenmeyip, meclisin yetkisine bırakılmalıdır. Toplantı süreleri de meclisçe kararlaştırılmalı, olağanüstü toplantıya çağırma konusunda valiler, toplantı sürelerinin uzatılması konusunda valilerle İçişleri Bakanlığı devreden çıkarılmalıdır,
- Belediye meclisi ile halk arasındaki ilişki canlı ve sıcak tutulmalı, bu amaçla, meclis kararları ve görüşme tutanakları açık olmalı, isteyene verilmelidir. Meclisin gündemi, halka önceden duyurulmalı, karar özetleri yerine meclis kararları yayınlanmalıdır.
- Meclis üyelerine, belediyenin iş ve işlemleri konusunda bilgi isteme hakkı, belediye başkanlığına da bu istemi yerine getirme yükümlülüğü tanınmalıdır.
- Encümen üyelerine, belediye encümeninin gündemine madde eklenmesi ve gündemden bazı maddelerin çıkarılması konusunda yetki tanınmalı, önerinin encümen çoğunluğu ile kabul edilmesi durumunda gereği yapılmalıdır.
- Büyükşehir belediye meclisi üyeleri, büyükşehir belediye sınırları içinde oturan seçmenler tarafından doğrudan seçilmeli; büyükşehir ve ilçe belediyeleri arasında gerekli eşgüdüm ve işbirliği sağlanmasına yardımcı olmak üzere, ilçe belediye başkanlarının büyükşehir belediye meclisinin doğal üyeleri olmalarına ilişkin düzenleme aynen sürdürülmelidir.

Yerel meclislerde kararları, yerel topluluğu oluşturan bireylerden ve meclis üyelerinden çok, parti genel merkezlerinin çıkarları ve istemleri belirler. Bu durum yerel demokrasi açısından problemler doğurur. Türkiye’de yerel yönetimler konusunda, siyasal partilerin bağımsız davrandıkları görülmemektedir. Burada şu sonuç çıkmaktadır. “Yerel temsilcileri genellikle yerel halk seçmemektedir”. Çünkü yerel temsilcilerin seçimi, daha çok yerel parti örgütlerince seçilmiş adayların yerel halkın beğenisine sunulması ile gerçekleşmektedir. Hatta bunu partilerin genel merkezleri belirleyip halkın önüne sunmaktadırlar. Böyle olunca her zaman, seçilmesi gereken kişiler seçilmemektedir. Temsilcilerin halk tarafından değil de parti örgütleri tarafından seçilmesi yerel demokrasiye olan güveni sarsmaktadır (Keleş, 1992: 52).

İKİNCİ BÖLÜM

1. TEMSİL VE KATILIM AÇISINDAN YAPI VE İŞLEYİŞ

1.1. Büyükşehir Belediyelerinin Yapısı

Büyükşehir kavramı 8 Aralık 1981 tarihli 17538 Sayılı Resmi Gazete’de yayımlanan ve yürürlüğe giren 2561 sayılı “Büyük Şehirlerin Yakın Çevresindeki Yerleşimlerinin Ana Belediyelere Bağlaması Hakkında Kanun” ile mevzuatımıza girmiştir (RG, 1981). Günümüzde Büyükşehir Belediyesi kavramı Metropol, Anakent ve Metropolitan gibi farklı şekillerde de ifade edilmektedir. Büyükşehir belediye modelinde temel düşünce yerel hizmetlerin sunumu noktasında federatif bir yapı oluşturarak alt basamakta sunulamayan veya sunulmasında sakınca bulunan durumlarda metropol alan hizmetlerini yerine getirmektir (Azaklı-Özgür: 2005: 315).

Türkiye’de Büyükşehir yönetimleri için getirilen sistem, Fransa’da uygulamaya başlanan sistem ile büyük benzerlik göstermektedir. Fransa başta olmak üzere Avrupa’nın büyük devletlerinde merkez-çevre ilişkilerini uyum içinde bir araya getirme ihtiyacı farklı adem-i merkeziyet modellerinin ortaya çıkmasına sebep olmuştur. Türkiye’de artan nüfus, sanayileşme ve göçlerin beslediği kentleşme süreci içinde anakent sayısı ve anakentlerde yaşayan nüfus sayısı giderek artmaktadır. Bu artış kentleşme sürecinin ana-kentleşme sürecine dönüşmekte olduğunu göstermektedir (Kavruk, 2003: 195).

Bilindiği gibi, Türkiye’de “büyükşehir belediye dizgesi” temelini 1982 anayasasından almıştır. 23 Mart 1984 tarihinde, “büyükşehir yönetiminin hukuki statüsünü, hizmetlerin planlı, programlı, etkin ve uyum içerisinde yürütülmesini sağlayacak bir şekilde düzenlemek” amacıyla, 195 sayılı Kanun Hükmünde Kararname, daha sonra 9 Temmuz 1984’te de bu kararnamenin yerine, 3030 sayılı Büyükşehir Belediyesi Yasası çıkarılmıştır. 3030 sayılı yasa, belediye sınırları içerisinde birden fazla ilçe bulunan kentleri büyük kent olarak tanımlamış, büyükşehir belediyesi ve ilçe belediyesi olmak üzere iki düzeyli ve merkezi bir anakent yapısı öngörülmüştür (Keleş, 2004: 375).

1980’li yıllarda kendisini iyice hissettiren büyükşehir olgusu 1930’dan beri süre gelen tek tip belediye formatında değişiklikle sonuçlanmış, İstanbul, Ankara ve İzmir’de büyükşehir belediyeleri kurulmuştur. Anakent belediyeçiliği, klasik belediyeçilik kavramının ifade ettiği tek birim olan belediye kurumunun başka örgütlenmeleri de beraberinde getirmiştir. Anakent belediyeçiliği standart belediyeçilik yapısından ayrılarak, üst kademe ve alt kademe belediye kurumları olmak üzere farklı statülerde ikili bir belediyeçilik statüsü üzerine oturtulmuştur (Kavruk, 2003: 205). 1984 yılında başlamış olan büyükşehir belediye uygulaması Türkiye’ye önemli bir bilgi birikimi ve tecrübe kazanma fırsatı da sağlamıştır.

Belediyeler ile ilgili yasal düzenlemelerin çok önemli bir boyutunu büyükşehir belediyeleri oluşturmakta olup Türkiye’deki ilk büyükşehir belediyeleri 1984 tarihinde 3030 Sayılı kanunla üç şehirde kurulmuştur. Daha sonra 2000 yılına kadar 13 büyükşehir belediyesi daha kurulmuştur. 2004 yılında çıkarılan 5216 sayılı Kanunla büyükşehir sınırları için yeni kıstaslar getirilmiştir. 2012 yılında 6360 sayılı Kanunla 13 ilde büyükşehir kurulmuştur. Bu kanun ile büyükşehir belediyelerinin sınırları il mülki sınırlarına taşınmış ve il özel idarelerinin tüzel kişiliği kaldırılmıştır.

2012 yılında il ölçeği dikkate alınarak TÜİK verilerine göre nüfusu 750.000’in üzerinde olan illere 6360 sayılı Kanun’la büyükşehir statüsü tanınmış, aynı Kanunda 2013 yılında yapılan bir değişiklikle de Türkiye’de 81 ilden 30 tanesi büyükşehir olmuştur.

Büyükşehir belediyelerinde 6360 sayılı Kanunla getirilen yeni yapının iki boyutu bulunmaktadır. Birincisi belediyelere, ikincisi ise il özel idarelerine yöneliktir. Genel gerekçe olarak etkili ve verimli hizmet sunumu, maliyetlerin aşağıya çekilmesi, koordinasyon ve planlama kolaylıkları ile ileriye yönelik nüfus projeksiyonları ile meskûn mahal yerine, alan yönetimi gibi amaçlar göze çarpmaktadır (Bozan, 2013: 85).

Büyükşehirlerdeki yeni yapının en çok tartışılan konularından birisi belediye sınırının mülki sınırlara genişletilmesidir. Daha önce İstanbul ve Kocaeli örneklerinde büyükşehir sınırlarının il sınırlarına çekilmesinden başarılı sonuçlar alındığı belirtilerek yönetim, planlama ve koordinasyon açısından belediye sınırı mülki sınıra genişletildiğinde en geniş ölçekte hizmet üretilebilecek güçlü bir yapı hedeflendiği, büyükşehir alanında sunulan hizmetlerin tek merkezden yürütülmesiyle ortaya çıkan ölçek ekonomileri sayesinde hizmetlerde etkinlik, koordinasyon ve kalitenin yükseleceği, daha az kaynakla daha çok ve daha kaliteli hizmet

sunulmasının mümkün olacağı ifade edilmektedir. (Ak Parti, 2012: 7). Ayrıca parçalanmış yerel yönetim yapılarının hizmet maliyetlerini arttırdığı, az nüfuslu yerel birimlerin rasyonel bir örgüt kuramadığı tespiti de TODAİE'nin KAYA raporunda belirtilmiştir.

Kaynaşmış bir şehirsal alanda çok sayıda yerel yönetim birimi bulunduğu münferit hizmet sunmanın rasyonalitesi azalmakta, alternatif yöntemleri denemek zorunluluk haline gelmektedir. Kentsel alanın yerel yönetim birimleri arasında aşırı parçalanmış olduğu özel durumlarda gönüllü yöntemler yerine zorlayıcı ve kanun koyucunun veya mülki idare amirinin tek taraflı kararları kaçınılmaz olmaktadır (Özgür vd., 2007: 489). Mahalli idarelerdeki parçalanmışlık sorunun çözülmesi için tek taraflı bütünleştirici politikalar uygulanması konusunda toplumsal bir talep olduğu da belirtilmektedir.

1.1.1. Büyükşehir Belediyelerinin Kuruluşu Ve Mevzuattaki Gelişmeler

1960 sonrası sanayileşmeden çok daha hızlı bir kentleşme sürecinin yaşanması (Bulut, 1995: 88) planlama ve imar, şehirsal ulaşım, büyüyen şehirsal yerleşmelerin altyapı gereksinimleri ve çevrenin korunması, hızlı şehirleşme ve büyükşehirleşme ülkenin önemli sosyo-ekonomik sorunları haline gelmiştir. Buna bağlı olarak hizmetlerin aktif ve verimli bir şekilde yürütülememesi gibi birtakım faktörler, yeni bir yönetim modeli arayışını hızlandırmış olmasına rağmen bir sonuca ulaşamamıştır. Çünkü 1961 Anayasa'sı büyükşehir belediye yönetim modelinin geliştirilmesi önünde en büyük bir engel olarak gösterilmiştir.

1961 anayasasının belediyeler ve büyükşehir belediyeleriyle ilgili olarak getirdiği en önemli gelişme, Türkiye'nin yönetim yapısını merkezden ve yerinden yönetim esasına dayandırması ve 1963 yılında çıkarılan 307 sayılı yasa ile belediye başkanlarının halk tarafından seçilmesi uygulaması olmuştur (Kaya, Şentürk, Danış, Şimşek, 2008: 63).

1950 sonrası nüfusun büyük kentlerde toplanmasına karşılık, kentlerin idaresinden sorumlu yönetim birimi olan belediyelerin görev, yetki ve gelirlerinde bir gelişme yaşanmamış olması ve kamu hizmetleri farklı birimlerce yerine getirilmiştir.

Kamu hizmetlerinin farklı birimlerce yerine getirilmesi, kaynak savurganlığına neden olmakla birlikte hizmet bütünlüğüne de ters düşen bir uygulamadır. Özellikle ulaşım, altyapı ve planlama gibi hizmetler bütünlük içerisinde

yapılması gereken hizmetlerdir. Bu yüzden hizmet birimleri arasındaki bütünlüğün sağlanması, ekonomik tasarruf sağlama ve hizmet etkinliğini ve kalitesini artırma açısından büyük ölçekli belediyeler küçük belediyelere göre daha etkindir. Bundan hareketle büyükşehir belediyelerini ortaya çıkaran en önemli düşünce, dağınkılığı ve başına buyrukluğu ortadan kaldırmak idi. Büyükşehir içindeki birimlerde farklı hizmet ölçütlerinin giderilmesi, hizmet birimleri arasında eşgüdümün sağlanması ve zorunlu hizmetlerin tek merkezi yönetimce karar verilmesinin sağlanması amaçlanmıştır (Keleş, 1994: 265).

1.1.1.1. 3030 Sayılı Yasaya Göre Büyükşehir Belediyeleri

Yönetim yapısı itibariyle Türkiye ile büyük benzerlikler taşıyan Fransa, 1982 yılında çıkardığı yasalarla özellikle Paris, Marsilya, Lyon gibi şehirler için yeni yönetim biçimi düzenlemiş, Paris, Marsilya ve Lyon sırasıyla 20, 16, 9 ilçeye bölünmüştür (Yıldırım, 1997: 186).

Türkiye'nin üniter devlet olarak örnek aldığı Fransa'da 1982 yılından itibaren yerleşme yönünde bir süreç başlamıştır (Alıcı, 2007: 7).

Büyükşehir yönetimlerine ilişkin olarak Anayasada doğrudan bir düzenleme yer almamakla birlikte; 1982 anayasasının 127. Maddesinin üçüncü fıkrasında "Kanun büyük yerleşim merkezleri için özel yönetim biçimleri getirebilir" denilmek suretiyle dolaylı bir düzenlemenin olduğu tespit edilmektedir. Anayasadaki bu düzenleme kanunla büyükşehirler için diğer şehirlerin bağlı oldukları sistemin dışında bir sistemle yönetmeyi öngören yeni bir düzenlemenin yapılabilmesine imkân vermiştir.

1984 yılında çıkarılan 2972 sayılı Mahalli İdareler ile Mahalle Muhtarları ve İhtiyar Heyetleri Seçimi Hakkında Kanun ise merkezdeki belediyenin sınırları içinde birden çok ilçe bulunan illerde, birer anakent meclisi ve ilçelerde de birer ilçe belediye meclisi oluşturulmasını öngörmüştür. Yerel seçimlerle ilgili yasadan sonra, 195 sayılı KHK ile düzenlenmiş, daha sonra da büyükşehir belediyelerinin yönetimine ilişkin 3030 sayılı yasa çıkarılmıştır (Kalkan, Çetiz, Akay, 2004; 2972 sayılı yasa, md. 3, 4).

3030 sayılı kanun ile Büyükşehir belediyelerinin yönetim yapısı, hukuki durumları görev ve yetkileri düzenlenmiştir. Kanunla büyükşehir belediyesi ve ilçe belediyesi olmak üzere ikili bir yönetim yapısı kurulmuştur. 3030 sayılı Büyükşehir Belediyelerinin Yönetimi Hakkında Kanun, 1580 sayılı Belediye Kanunundan farklı olarak belediyelere ek birçok mali imkânlar sağlamıştır.

1984 yılında çıkarılan 3030 sayılı Kanunun 1. maddesi “Büyükşehir belediyeleri yönetiminin hukuki statüsünü, hizmetlerin planlı, programlı, etkin ve uyum içinde yürütülmesini sağlayacak bir şekilde düzenlemektir” hükmünü koyarken, 2. madde “Büyükşehir belediyeleri ile ilçe belediyelerinin kuruluş, görev ve yetkilerine, merkezi idare ve diğer mahalli idareler ile münasebetlerine dair esas ve usulleri kapsamaktadır” hükmüne yer vermektedir. Böylece mevcut mahalli idare birimleri olan il, belediye ve köy yönetimlerine ilave olarak Büyükşehir Belediyesi ve İlçe Belediyeleri eklenmiştir. Yasanın 3. maddesinde “Büyükşehir: Belediye sınırları içinde birden fazla ilçe bulunan şehirler, İlçe belediyesi, Büyük Şehir belediye sınırları içinde kalan ilçelerde kurulan belediyeler” (3030 sayılı kanun, 1984: md. 1,2,3) olarak ifade edilmiştir.

3030 sayılı büyükşehir belediye kanununun amacı, belediye sınırları ve sınırların dışına taşmış bulunan plansız ve kontrolsüz yayılmaya çözüm getirmek olarak düşünülmüştü. Bununla beraber imar, konut ve çevre sorunlarını bütünlüklü olarak çözüme kavuşturmak ve alt yapı hizmetlerini aktif hale getirmek olarak düşünülmüştür (Alada, 1995: 25).

3030 sayılı kanuna göre büyükşehir statüsüne kavuşacak durumunda olan sadece Ankara, İstanbul ve İzmir vardı (Bulut, 1995: 88). Her birisinde sırasıyla 14, 5 ve 3 ilçe bulunmaktaydı (Keleş, 1985: 77). Zamanla Büyükşehir Belediyesi olma eğilimi artmış ve 1986’da Adana, 1987’de Bursa, Gaziantep, Konya ve Kayseri eklenerek Büyükşehir Belediye sayısı 8 olmuştur (Tortop, vd. 2008: 262).

1993 yılında “Yedi İlde Büyükşehir Belediyesi Kurulması Hakkında 504 nolu KHK” ile Antalya, Mersin, Eskişehir, Samsun, İzmit, Erzurum ve Diyarbakır Büyükşehir Belediyesi olmuşlardır (RG, 1993: 504 nolu KHK). Daha sonra 2000 tarih ve 593 sayılı KHK ile Sakarya ilinde de Büyükşehir belediyesi kurulmuştur. Büyükşehir kurulmasının temel nedenlerinden biri büyükşehirlerimizde yaşanan yönetim ve şehirleşme problemlerini çözmek ve buralarda rasyonel işleyen mahalli idare birimleri kurmaktır.

1.1.1.2. 5216 Sayılı Yasaya Göre Büyükşehir Belediyeleri

İlk defa 3030 sayılı kanun ile hayata geçirilen büyükşehir sisteminin uygulamada bazı eksikliklerinin olması ve bu alanda kimi sorunların yaşanması doğal bir durumdur. 3030 sayılı yasa ile görev ve yetkilerin paylaşılmasında nesnel ölçütler bulunmaması, yönetim kademeleri arasında işbirliği kurma mekanizmalarının yetersiz olması, büyükşehir yönetiminin kesin bir hâkimiyetinin bulunması, büyükşehir çapında planlama ve koordinasyonun yapılamaması ve belediye büyüklüklerinin çok farklı olması genel kabul gören sorunlardır (Rapor 1/768, 2004: 3).

Yirmi yıl yürürlükte kalan 3030 sayılı kanun, büyükşehirlerin yaşadığı değişim ve dönüşüme bağlı olarak zamanla birçok alanda yenilenme ihtiyacı hissetmiştir.

Yeniden yapılanma çabaları, mali kaynak ihtiyacı, Büyükşehir belediye statüsünün sadece TBMM'nin yetkisinde olmasına bağlı olarak siyasi otoriteye bağlı şekillenmesi ve Yeni Kamu Yönetimi Anlayışının gelişmesi ile 3030 sayılı eski Büyükşehir belediye kanunu yetersiz kalmaktadır. Yeni kamu işletmeciliği (New Public Management) (Eryılmaz, 2011: 42) olarak gelişen yeni yönetim modeli süreç içerisinde gelişmekte olan ülkelerin yönetim yapılarını da etkilemeye başlamıştır. Yerel yönetim birimlerinde de etkili olmaya başlayan bu değişim dalgası büyükşehir belediyelerinin yönetim yapısını da etkilemiş ve mevzuat içerisinde yer alması için düzenlemeye ihtiyaç duyulmuştur.

Özellikle 2003 yılından itibaren AB uyum süreci ile Yeni Kamu Yönetimi anlayışı arz eksenli yönetim modelinden talep eksenli bir yapıya doğru dönüşmesi ülkedeki tüm yönetim sistemlerini etkilemiştir. Büyükşehir belediyeleri mahallî idare sisteminin dolayısıyla kamu yönetiminin ayrılmaz bir parçası olarak, ülkenin iktisadi, sosyal ve siyasal yapısından etkilenmektedir. Bu yüzden büyükşehir alanlarındaki sorunlara yönelik çözümler bu bütünlük içinde geliştirilmek zorundadır. Merkezi hükümet yönetiminden, katılımcı demokrasi yönetimine doğru ilerleyen süreç yerel yönetim algısını da etkilemiştir. Yönetişim olarak gelişen yeni yönetim algısı “yöneten” ile “yönetilen” arasındaki dengeyi yönetilenler lehine çevirmiştir. 1980’lerde başlayan bu süreç Avrupa Komisyonu tarafından 2001 yılında yayımladığı “White Paper on European Governance” ile devam etmiştir. Açıklık,

katılım, sorumluluk, etkililik ve etkinlik yönetim kavramının önemli ilkelerinden ve tamamlayıcılarındandır (Toprak, 2011: 5).

1984 yılında 195 sayılı kanun hükmünde kararname düzenlenen Büyükşehir Belediyeleri son olarak 2004 yılında 5216 sayılı Büyükşehir Belediye Kanunu ile tekrar yenilenmiştir. 3030 sayılı kanun büyükşehir statüsündeki belediyelere ek mali kaynak sağladığından yasanın uygulamaya girdiği 1984 yılından bu yana birçok kentte büyükşehir belediyesi kurulmuş (Ulusoy ve Akdemir, 2007: 263) ve günümüzde de kurulması için çalışmalar yürütülmektedir. Bu yönüyle 5216 sayılı Büyükşehir belediyesi kanunu Kamu Yönetimi'nin yeniden yapılandırılması projesinin önemli bir ayağını teşkil etmektedir.

5216 sayılı Büyükşehir Belediyesi Kanunuyla, büyükşehir, ilçe, ilk kademe belediyelerinin kurulması, görev ve yetkileri, gelirleri belediyeler arasındaki ilişkiler yeniden düzenlenmiştir. Kanunun amacı, Büyükşehir Belediyesinin yönetimini, hukuki statüsünü yeniden düzenlemek, hizmetlerin planlı, programlı, etkin ve uyum içinde yürütülmesini sağlamaktır.

5216 sayılı kanun, belediye sınırları içindeki ve bu sınırlara en fazla 10.000 metre uzaklıktaki yerleşim birimlerinin son nüfus sayımına göre toplam nüfusu 750.000'den fazla olan il belediyeleri, fiziki yerleşim durumları ve ekonomik gelişmişlik düzeyleri dikkate alınarak, kanunla Büyükşehir Belediyesine dönüştürülebileceğini hükme bağlamıştır (5216 sayılı yasa, 2004: md 4). Bu ölçüt en önemli şartlardan biridir. Ayrıca yeni büyükşehir belediye kuruluşunu daha zorlaştırmıştır. Görüldüğü üzere kanun nüfus şartının yanı sıra, ekonomik gelişmişlik şartı da eklemiştir. Bu düzenleme 3030 sayılı kanunun keyfi uygulamalarına göre daha nesnel ölçütler içermektedir.

5216 sayılı kanun, Büyükşehir olma şartını 3030 sayılı yasadakinden farklı bir duruma getirmiştir. Yeni yasaya göre Büyükşehir Belediyesi; “En az üç ilçe veya ilk kademe belediyesini kapsayan, bu belediyeler arasında koordinasyonu sağlayan; kanunlarla verilen görev ve sorumlulukları yerine getiren, yetkileri kullanan; idarî ve malî özerkliğe sahip ve karar organı seçmenler tarafından seçilerek oluşturulan kamu tüzel kişisi...” (md.3) olarak ifade edilmiştir. 3030 sayılı kanunda aynı kentsel alanda yer almasına rağmen kentsel bütünlüğü bozan belde belediyeleri yanında ilk kademe belediyeleri büyükşehir belediye sistemi içerisine dâhil edilerek bütünlük sağlanmıştır (Arıkboğa, 2008: 315).

1.1.1.3. 6360 Sayılı Yasaya Göre Büyükşehir Belediyeleri

Çok sayıda ülke büyükşehir yönetimleri üzerinde reform çalışmaları başlatmıştır. Büyükşehirlerin yönetiminin nasıl olması gerektiği üzerinde başlayan tartışmalar, kentsel alanlarla yönetsel sorumluluk alanlarının birbiri ile örtüşmesi üzerinden devam etmiştir.

Türkiye yerel yönetim sisteminde 1984 yılında 3030 Sayılı Yasa ile büyük kentler “büyük-şehir” olarak tanımlanmış ve ülkenin yönetim sisteminde diğer kentlerden farklı değerlendirilmiştir (Tekel, 2002: 44). Bu zamandan sonra “büyükşehir” kentin büyüklüğü değil; özel bir yönetim sistemini –idari sistemi- anlatır bir terim olmuştur. Kentlerin büyümesi beraberinde yeni sorunların ortaya çıkmasına neden olmuştur. Tüm yaşanan yenilik çabalarına rağmen günümüzde yaşanan yoğun değişim ve dönüşüm sonucu büyükşehirler ile büyükşehir bünyesinde bulunan ilçe belediyelerinin dönüşüme ayak uyduramaması sonucu büyükşehir belediyelerinin tekrar düzenlenmesi ihtiyacını ortaya çıkarmıştır. Bunun sonucunda, 6360 sayılı On Dört İlde Büyükşehir Belediyesi ve Yirmi Yedi İlçe Kurulması ile Bazı Kanun ve Kanun Hükmünde Kararnamelerde Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun 06.12.2012 tarih ve 28489 sayılı Resmi Gazete ’de yayımlanmıştır.

2012 yılında çıkarılan 6360 sayılı yasa, büyükşehir belediyesi yapısında önemli değişiklikler yapmıştır. 6360 Sayılı Yasa, yeni bir yönetim sistematiği getirirken aşağıdaki sorunlara çözüm üretmeyi hedeflemektedir (Çelikyay, 2014: 11):

1. Planlama ve koordinasyonun sağlanamayışı,
2. Ölçek ekonomisinden yeterince yararlanılamaması,
3. Sanayileşme, ulaşım ve çevre gibi artan sorunların küçük ölçekli mahalli idarelerce çözülmesinin zorluğu,
4. Kaynak israfının önlenerek etkin ve yerinde kullanımının sağlanması,
5. Kamu hizmetlerinin kaliteli, etkin ve verimli biçimde karşılanması,
6. Kamu hizmetlerinin sunumunda koordinasyon eksikliği sorunlarının ortaya çıkması,
7. Optimal ölçekte hizmet üretebilecek güçlü yerel yönetim yapılarının varlığına ihtiyaç duyulması,
8. Küçük ölçekli belediye ya da köylerin beraberinde getirdikleri çevre, ulaşım ve benzer sorunların çözümünde kendi başlarına yeterince verimli olamamaları,

9. Yetersiz malî kaynakların olması.

Yeni Büyükşehir Belediye Yasası'nın demokrasiye katkı anlamında da önemli değişiklikler içerdiğini belirten görüşler bulunmaktadır. Çağdaş yerel yönetim anlayışı herkesin yönetimde söz sahibi olmasını esas kılmaktadır. Bu yasayla büyükşehir sınırları içine alınan köyler de büyükşehirin planlanması ve düzenlenmesinde, seçimlere katılarak yönetiminde söz sahibi olacaklardır (TBB, 2014: 774-775).

6360 sayılı Yasa ile Aydın, Balıkesir, Denizli, Hatay, Malatya, Manisa, Kahramanmaraş, Mardin, Muğla, Ordu, Tekirdağ, Trabzon, Şanlıurfa ve Van illerinde büyükşehir belediyesi kurulmuş, bu illerde mevcut il belediyeleri, büyükşehir belediyesine dönüştürülmüştür. Yeni kurulanlarla birlikte büyükşehir belediyelerimizin sayısı 30'a ulaşmıştır. 6360 sayılı Yasa ile şu değişiklikler getirilmiştir (Çelikyay, 2014: 12) :

1. 13 ilde yeni büyükşehir belediyesi kurulmuştur (daha sonra Ordu ili eklenerek sayı 14'e çıkarılmıştır). Toplam büyükşehir sayısı 30 olmuştur.
2. Bütün büyükşehir belediye sınırları il sınırı olmuştur;
3. 30 ildeki il özel idareleri kaldırılmıştır;
4. Yeni ilçeler kurulmuştur;
5. Büyükşehirlerdeki bütün ilçe belediyelerinin sınırı mülki sınır olmuştur;
6. Bu illerdeki bütün belde belediyeleri kaldırılmış ve bunlar bir belediyenin mahallesine dönüştürülmüştür;
7. Bu illerdeki bütün köy yönetimleri kaldırılmış ve bunlar mahalle yapılmıştır;
8. Büyükşehir belediyeleri dışındaki illerde nüfusu 2.000'den az olan belde belediyeleri köye dönüştürülmüştür;
9. Mülki idareye bağlı olarak 30 ilde, Yatırım İzleme ve Koordinasyon Başkanlığı kurulmuştur;
10. Merkezi yönetim payları yeniden düzenlenmiştir.

6360 sayılı kanunla, yeni kurulan büyükşehir belediyeleri ile Adana, Ankara, Antalya, Bursa, Diyarbakır, Eskişehir, Erzurum, Gaziantep, İzmir, Kayseri, Konya, Mersin, Sakarya ve Samsun büyükşehir belediyelerinin görev ve sorumluluk alanları il mülki sınırlara genişletilmiştir. İstanbul ve Kocaeli Büyükşehir Belediyelerinin sınırları 5747 sayılı Büyükşehir Belediye Sınırları İçerisinde İlçe Kurulması ve

Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılması Hakkında Kanunla 5216 sayılı Büyükşehir Belediyesi Kanununa eklenen Geçici 2'nci madde ile mülki sınırlara genişletildiğinden, bu iki belediye için 6360 sayılı Kanunda bir düzenlemeye yer verilmemiştir.

Yeni kurulan ve sınırları genişleyen bütün büyükşehirlerde köy ve belde belediyelerinin tüzel kişiliği kaldırılmıştır. Bu yerlerdeki köyler mahalle olarak, belediyeler ise belde isimleri ile tek mahalle olarak bağlı oldukları ilçenin belediyesine katılmıştır. 6360 sayılı Kanun, köy iken mahalleye dönüşen yerlerde orman mevzuatına göre yaşayanların haklarını korumuş, buna karşılık belde iken mahalleye dönüşen yerlerle ilgili bir düzenlemeye yer vermemiştir.

Kanundaki bu eksiklik 27 Şubat 2014 tarihli ve 28926 sayılı Resmi Gazete 'de yayımlanan 6525 sayılı Bazı Kanun ve Kanun Hükmünde Kararnemelerde Değişiklik Yapılması Hakkında Kanunla giderilmiştir. Bu Kanunun 28'nci maddesi ile belde iken sakinleri orman köylüsüne tanınan hak, sorumluluk ve imtiyazlardan yararlanan mahalleye dönüştürülen beldelerde yaşayanların da bu hak, sorumluluk ve imtiyazlarının geçerli olacağı düzenlenmiştir. Görev ve sorumluluk alanları daha önce mülki sınırlara genişleyen ancak sınırları içindeki köy tüzel kişilikleri devam eden İstanbul ve Kocaeli'nde de köylerin tüzel kişilikleri kaldırılarak bağlı oldukları ilçeye mahalle olarak katılmıştır.

Kanunla ayrıca bütün büyükşehir ilçe belediyelerinin görev ve sorumluluk alanları mülki sınırlara genişletilmiştir. Bu düzenlemeden sonra büyükşehir ilçe belediyelerinin mücavir alanından söz etmek mümkün olamayacaktır.

Büyükşehir belediyesi bulunan 30 ilde il özel idarelerinin tüzel kişiliği kaldırılmıştır. İl belediyesi bulunan 51 ilde ise il özel idarelerinin tüzel kişiliği devam etmektedir (TBB, 2014: 5).

6360 sayılı Kanunla, yeni büyükşehir belediyelerinin kurulması, bütün büyükşehir ve büyükşehir ilçe belediyelerinin görev ve sorumluluk alanlarının genişlemesi, buna paralel olarak belediye sınırlarında yaşayan nüfusun artması, belediye sayısının azalması, il özel idarelerinin büyükşehir belediyesi bulunan illerde tüzel kişiliklerinin kaldırılması gibi faktörler dikkate alınarak 5779 sayılı İl Özel İdarelerine ve Belediyelere Genel Bütçe Vergi Gelirlerinden Pay Verilmesi Hakkında Kanunda da değişiklikler yapılmıştır. Büyükşehir ve büyükşehir ilçe belediyelerinin genel bütçe payları artırılmış, sayısı azalan diğer belediyelerin ve il özel idarelerinin

payları oransal olarak azaltılmıştır. Getirilen düzenlemede, payların dağıtımı için kullanılan nüfus kriterine yerleşim yerlerinin yüzölçümü de dâhil edilmiştir.

Bilindiği üzere büyükşehirlerde; su ve kanalizasyon, toplu taşıma, mezarlık ve defin hizmetleri, toptancı halleri, itfaiye, toplama hariç katı atık ve bertaraf gibi hizmetler büyükşehir belediyesi ile su ve kanalizasyon idaresi tarafından yürütülmektedir. Sınırların genişlemesinden önce ilçe belediyelerince yürütülen bu hizmetler de artık büyükşehir belediyesi tarafından yürütülecektir. Ancak, ülkemizde birçok ilin mülki sınırlarının bazı Avrupa devletlerinden bile daha geniş olduğu dikkate alındığında büyükşehir belediyesinin görev alanında olan bazı hizmetlerin ilçe belediyelerince yürütülmesine imkân sağlamak, hizmetin aksamadan yürütülmesine yardımcı olabileceği gibi vatandaşın hizmete ulaşmasını da kolaylaştırabilecektir. Bu kapsamda 6360 sayılı Kanun, büyükşehir belediyelerinin görevleri arasında bulunan;

- Yolcu ve yük terminalleri, kapalı ve açık otoparklar yapmak, yaptırmak, işletmek, işlettirmek veya ruhsat vermek,
- Mezarlık alanlarını tespit etmek, mezarlıklar tesis etmek, işletmek, işlettirmek, defin ile ilgili hizmetleri yürütmek,
- Her çeşit toptancı hallerini ve mezbahaları yapmak, yaptırmak, işletmek veya işlettirmek, imar plânında gösterilen yerlerde yapılacak olan özel hal ve mezbahaları ruhsatlandırmak ve denetlemek,
- Temizlik (büyükşehir belediyelerinin görev alanında bulunan yerlerdeki),
- Adres ve numaralandırmaya ilişkin hizmetlerin büyükşehir belediyesi meclisinin kararı ile ilçe belediyelerine devredilebileceği veya bu hizmetlerin birlikte de yapılabileceğini belirtmektedir (TBB, 2014: 14).

1.1.2. Büyükşehir Belediyesinin Organları

Büyükşehir Belediyelerinin üç organı vardır (5216: md. 3/b).

- Büyükşehir Belediye Başkanı
- Büyükşehir Belediye Meclisi
- Büyükşehir Belediye Encümeni

Büyükşehir belediyesinin yönetim ve karar organları; büyükşehir belediye başkanı, büyükşehir belediye meclisi ve büyükşehir belediye encümenidir.

1.1.2.1. Büyükşehir Belediye Başkanı

Yürütme organı olarak görev yapan büyükşehir belediye başkanı, büyükşehir belediye idaresinin başı ve tüzel kişiliğinin temsilcisidir. Büyükşehir belediye başkanı, BŞB sınırları içindeki seçmenler tarafından, çoğunluk usulüne göre 5 yıllığına doğrudan seçilir. Kanun koyucu, güçlü başkan modelini benimseyerek büyükşehir belediye başkanına oldukça geniş yetkiler vermiştir (Torlak ve Sezer, 2005: 100; Azaklı ve Özgür, 2005: 298). Güney Avrupa ve Almanya gibi ülkelerde olduğu gibi Türkiye de uygulanan güçlü başkanlık modelinde liderlik bireysel niteliktedir. Genel olarak tam zamanlı çalışan belediye başkanlarının gücü doğrudan halk tarafından seçilerek göreve gelmeleri halinde artmaktadır (Erençin, 2007: 335).

Büyükşehir belediye başkanına bu kadar geniş yetkinin verilmesi belediye meclislerinin temsilini işlevsiz edebildiği gibi onu yok sayan şahsi ve keyfi uygulamalara da kapı açabilmektedir (Bulut ve Tanıyıcı, 2008: 175).

Büyükşehir belediye başkanlığının sona ermesiyle ilgili 5393 sayılı belediye kanununda da düzenleme yapılmıştır. 5393 sayılı belediye kanununda belirtilen bu hükümler kanununun 44. maddesinde şu şekilde belirtilmiştir:

- Mazeretsiz ve kesintisiz olarak yirmi günden fazla görevini terk etmesi ve bu durumun mahallin mülkî idare amiri tarafından belirlenmesi,
- Seçilme yeterliğini kaybetmesi,
- Görevini sürdürmesine engel bir hastalık veya sakatlık durumunun yetkili sağlık kuruluşu raporuyla belgelenmesi,
- Meclisin feshine neden olan eylem ve işlemlere katılması, Hâllerinden birinin meydana gelmesi durumunda İçişleri Bakanlığının başvurusu üzerine Danıştay kararıyla başkanlık sıfatı sona erer (5393, md. 44).

Anayasada ise, belediye başkanının göreviyle ilgili, hakkında soruşturma ve kovuşturma açılması durumunda İçişleri Bakanı, Anayasadan aldığı yetkiye dayanarak belediye başkanı kesin hükme kadar görevden uzaklaştırabilir (1982 Anayasası, md. 127)

Büyükşehir belediye başkanlığına başkan olmadığı zaman Büyükşehir belediye meclisinin seçtiği 2 başkan vekili sırası ile vekâlet eder. Büyükşehir belediye başkan vekili, Belediye Kanunundaki usullere göre belirlenir. Ancak,

büyükşehir kapsamındaki ilçe ve ilk kademe belediye başkanları büyükşehir belediye başkan vekili olamaz. Belediye Kanunundaki hükümler saklı kalmak kaydıyla büyükşehir belediye meclisinin feshine neden olan eylem ve işlemlere katılan büyükşehir, ilçe ve ilk kademe belediye başkanlarının görevlerine Danıştay kararıyla son verilir. Büyükşehir belediyelerinin ilçe ve alt kademe belediyelerine görevlerini devretmeleri için büyükşehir belediye başkanının uygun görüşü aranır (5216, md. 7).

Büyükşehir belediye başkanının görev ve yetkileri şunlardır (5216, md. 18):

- Belediye teşkilatının en üst amiri olarak belediye teşkilâtını sevk ve idare etmek, beldenin ve belediyenin hak ve menfaatlerini korumak,
- Belediyeyi stratejik plâna uygun olarak yönetmek, belediye idaresinin kurumsal stratejilerini oluşturmak, bu stratejilere uygun olarak bütçeyi hazırlamak ve uygulamak, belediye faaliyetlerinin ve personelinin performans ölçütlerini belirlemek, izlemek ve değerlendirmek, bunlarla ilgili raporları meclise sunmak Büyükşehir belediye meclisi ve encümenine başkanlık etmek, bu organların kararlarını uygulamak,
- Bu kanunla büyükşehir belediyesine verilen görev ve hizmetlerin etkin ve verimli bir şekilde uygulanabilmesi için gerekli önlemleri almak,
- Büyükşehir belediyesinin ve bağlı kuruluşları ile işletmelerinin etkin ve verimli yönetilmesini sağlamak, büyükşehir belediyesi ve bağlı kuruluşları ile işletmelerinin bütçe tasarılarını, bütçe üzerindeki değişiklik önerilerini ve bütçe kesin hesap cetvellerini hazırlamak,
- Büyükşehir belediyesinin hak ve menfaatlerini izlemek, alacak ve gelirlerinin tahsilini sağlamak,
- Yetkili organların kararını almak şartıyla, büyükşehir belediyesi adına sözleşme yapmak, karşılıksız bağışları kabul etmek ve gerekli tasarruflarda bulunmak,
- Mahkemelerde davacı veya davalı sıfatıyla ve resmî mercilerde büyükşehir belediyesini temsil etmek, belediye ve bağlı kuruluş avukatlarına veya özel avukatlara temsil ettirmek,
- Belediye personelini atamak, belediye ve bağlı kuruluşlarını denetlemek,
- Gerektiğinde bizzat nikâh kıymak,

- Diğer kanunların belediye başkanlarına verdiği görev ve yetkilerden büyükşehir belediyesi görevlerine ilişkin olan hizmetleri yerine getirmek ve yetkileri kullanmak,
- Gerekğinde görev ve yetkilerinden bir veya birkaçını ilçe veya ilk kademe belediye başkanına devretmek,
- Bütçede yoksul ve muhtaçlar için ayrılan ödeneği kullanmak, özürllülerle ilgili faaliyetlere destek olmak üzere özürllü merkezleri oluşturmak.

1.1.2.2. Büyükşehir Belediye Meclisi

Büyükşehir belediyesinin karar organı olan Büyükşehir belediye meclisi, 2972 sayılı Mahalli İdareler ile Mahalle Muhtarlıkları ve İhtiyar Heyetleri Seçimi Hakkında Kanunda belirtilen usul ve esaslara göre seçilen üyelerden oluşur (2972, md. 12). Buna göre mahalli idareler seçimleri serbest, eşit, gizli, tek dereceli, genel oy, açık sayım ve döküm esaslarına göre, yargı yönetim ve denetimi altında yapılır. (2972: md. 2).

Büyükşehir belediye meclisine büyükşehir belediye başkanı başkanlık eder. Büyükşehir içindeki diğer belediyelerin başkanları, büyükşehir belediye meclisinin doğal üyesidir. Büyükşehir ilçe ve ilk kademe belediye meclisleri ile bunların çalışma usul ve esaslarına ilişkin diğer hususlarda Belediye Kanunu hükümleri uygulanır (5216, md. 12).

Büyükşehir belediye meclisi dört tür üyenin katılımıyla oluşturulmaktadır: Birincisi, İlçe belediye meclislerinin kendi üyeleri arasından seçilen üyeler (md.6/3;12/1,2). İkincisi, İlçe/ilk kademe belediyelerin meclis üyelerinin beşte (onda) biri (md,6/3;12/2). Üçüncüsü, İlçe /ilk kademe belediye başkanları meclisin doğal üyesidirler (md.12/2). Dördüncü olarak, büyükşehir belediye başkanı, büyükşehir belediye meclisinin doğal üyesi aynı zamanda başkanıdır (Ünsal, 2007: 47). Ancak 22. 03. 2008 tarih ve 26824 sayılı Resmi gazete yayımlanan 5747 sayılı kanun, ilk kademe belediyelerine son vermiştir.

Büyükşehir belediye meclisi, her ayın ikinci haftası önceden meclis tarafından belirlenen günde mutat toplantı yerinde toplanır. Büyükşehir belediye başkanı büyükşehir belediye meclisinin başkanı olup, büyükşehir içindeki diğer

belediyelerin başkanları, büyükşehir belediye meclisinin doğal üyesidir (5216, md.12). Ayrıca tatil dönemi meclisin takdirine bırakılmıştır.

Büyükşehir belediye başkanı, hukuka aykırı gördüğü belediye meclisi kararlarını, yedi gün içinde gerekçesini de belirterek yeniden görüşülmek üzere belediye meclisine iade edebilir (5216, md. 14/a). Büyükşehir belediye başkanının kararlar üzerindeki denetimi ise hukukilik denetimidir. Yerindelik açısından başkanın böyle bir yetkisi yoktur (Şengül, 2010: 120).

Büyükşehir Belediye meclisinin başlıca görev ve yetkileri şunlardır:

- Stratejik plan ile yatırım ve çalışma programlarını, büyükşehir belediyesi faaliyetlerinin ve personelinin performans ölçütlerini görüşmek ve kabul etmek,
- Bütçe ve kesin hesabı kabul etmek, bütçede aktarmalar yapmak,
- İlçe ve ilk kademe belediyelerinin bütçelerini aynen veya değiştirerek kabul etmek,
- Borçlanmaya karar vermek,
- Şirket kurmak ve terkin etmek,
- Kentsel dönüşüm ve gelişim projelerine konu olacak alanları tespit etmek,
- Büyükşehir belediyesi bünyesinde hizmet birimleri kurulmasına, kaldırılmasına ve birleştirilmesine karar vermek,
- İlçe ve ilk kademe belediyeleri arasında ihtilaf çıkması halinde yönlendirici ve düzenleyici kararlar almak,
- İlçe ve ilk kademe belediyelerine ait görevlerden bazılarını Büyükşehir belediyesi uhdesine almak,
- Büyükşehir belediyesinin görevlerinden bazılarını ilçe ve ilk kademe belediyelerine devretmek veya birlikte yapmaya karar vermek,
- İlçe ve İlk kademe belediyelerine mali ve aynı yardım yapmak. Büyükşehir sınırları içinde 1/5000 ile 1/25000 arasındaki nazım imar planını onaylamak.

Büyükşehir belediye meclisi, sayılan yetki ve görevlerin yanında büyükşehir belediyesinin görev alanıyla ilgili olarak, 5393 sayılı Belediye Kanunu ve diğer ilgili kanunların belediye meclisine verdiği yetkileri kullanır.

1.1.2.3. Büyükşehir Belediye Encümeni

Büyükşehir belediyelerinde yürütme ve danışma işlevini yerine getiren büyükşehir belediye encümeni, belediye başkanının başkanlığında, belediye meclisinin kendi üyeleri arasından bir yıl için gizli oyla seçeceği beş üye ile biri genel sekreter, biri malî hizmetler birim amiri olmak üzere belediye başkanının her yıl birim amirleri arasından seçeceği beş üyeden oluşur. 3030 sayılı kanunun 13. maddesinde büyükşehir belediye encümenleri sadece atanmışlardan seçilirken, yeni kanunla bu duruma son verilerek; yarısının atanmışlardan diğer yarısının seçilmişlerden oluşan karma bir yapı benimsenmiştir. Bu yönüyle encümen, belli alanlarda kolektif sorumluluk olarak belediye başkanın iş yükünü az da olsa hafifleten bir “işlev” üstlenmektedir (Arıkboğa, 2008: 172).

5216 sayılı kanunda büyükşehir belediye encümeninin toplantı ve karar verme ile ilgili herhangi bir düzenleme bulunmamaktadır. Ancak 5393 sayılı belediye kanununun 35. maddesinde; belediye encümeni, haftada birden az olmamak üzere önceden belirlenen gün ve saatte toplanır. Belediye başkanı acil durumlarda encümeni toplantıya çağırabilir. Encümen üye tam sayısının salt çoğunluğuyla toplanır ve katılanların salt çoğunluğuyla karar verir. Encümenin 2886 sayılı Devlet İhale Kanunu uyarınca ihale komisyonu olarak yapacağı toplantılarda da bu hüküm geçerlidir. Oyların eşitliği durumunda başkanın bulunduğu taraf çoğunluk sayılır. Çekimser oy kullanılamaz. Belediye başkanının katılmadığı toplantılarda, encümen toplantılarına genel sekreter başkanlık eder (5216, md. 16/b).

Encümen gündemi belediye başkanı tarafından hazırlanır. Encümen üyeleri, başkanının uygun görüşü ile gündem maddesi teklif edebilir. Belediye başkanı tarafından havale edilmeyen konular encümende görüşülemez.

Büyükşehir belediye encümeni, büyükşehir belediyesinin görev alanıyla ilgili olarak 5393 sayılı Belediye Kanunu ve ilgili diğer Kanunların belediye encümenine verdiği yetki ve görevleri yerine getirir.

Encümen Büyükşehir belediyesinin günlük icraatlarını yapar ve büyükşehir belediye meclisinin aldığı kararları yürütür. Büyükşehir belediyesi encümeninin başlıca görevleri şunlardır (Tuzcuoğlu, 2002: 255):

- Strateji plan ve yıllık çalışma programı ile bütçe ve kesin hesabı inceleyip BŞB meclisine görüş bildirmek,

Stratejik planın hazırlanması görevinin encümenine verilmesi, Büyükşehir Belediyelerinde Yeni Kamu Yönetimi anlayışının geliştirilmesi doğrultusunda atılan bir adım olarak değerlendirilmektedir (Dedeoğlu, 2008: 52):

- Yıllık çalışma programına alınan işlerle ilgili kamulaştırma kararlarını almak ve uygulamak,
- Öngörülmeleyen giderler ödeneğinin harcama yerlerini belirlemek,
- Bütçede fonksiyonel sınıflandırmanın ikinci düzeyleri arasında aktarma yapmak,
- Kanunlarda öngörülen cezaları vermek,
- Ulaşım araçlarına ilişkin ücret ve tarifeleri belirlemek,
- Belediye cezalarının belirlemek gibi görevler, Yeni Kamu Yönetimi anlayışı doğrultusunda verilmiştir.

1.1.3. Büyükşehir Belediyesinin Görev ve Yetkileri

Yerel halkın ihtiyaçlarının karşılanmasında ve toplumun refahının sağlanmasında yerel yönetimlerin önemli etkileri söz konusudur. Bu bağlamda nüfus yoğununun büyük olduğu yerleşim yerlerinde büyükşehir belediyelerine hizmet sunumunda birçok görev yüklenmiştir. 3030 sayılı kanunda, ilçe belde belediyelerinin sınırları tam olarak belirlenmediğinden, hangi belediyenin görev ve yetkiyi hangi sınırlarda kullanacağı, herhangi bir hizmetin sunumunu kimin üstleneceği gibi görev ve sorumluluklardaki karmaşıklıklar söz konusu olmuştur.

2004 yılında çıkarılan 5216 sayılı kanun ile ilçe belediyelerinin görev alanındaki birçok konudaki yetki Büyükşehir belediyelerine verilmiştir. Bu kanun ile Büyükşehir belediyelerinin görev ve yetkilerinde büyük bir artış olmuştur. Yeni yasa başta imar, ulaşım ve ruhsat işlemleri olmak üzere Büyükşehir belediyelerinin her konuda görev, yetki ve sorumluluklarını genişletmiştir. İlçe ve ilk kademe belediyelerinin görüşlerini alarak stratejik plan hazırlama, uygulama imar planlarını ve parselasyon planlarını yapmayan ilçe ve ilk kademe belediyelerinin uygulama imar planlarını ve parselasyon planlarını yapma ve yaptırma yetkileri Büyükşehir belediyelerine verilmiştir (Kayhan: 2005: 1-6).

2005 Kabul tarihli 5393 sayılı Belediye Kanunu ile belediyelere verilen görevler konu başlıklarına göre şunlardır;

- Çevre koruma ve sağlık,
- Eğitim, öğretim, kültür ve sanat,
- Gençlik ve spor,
- Bayındırlık ve imar,
- Ulaşım,
- Kentsel dönüşüm ve gelişim,
- Kentsel estetik ve kentsel tarihin korunması,
- Tesis veya işletme kurmak işletmek/işlettirmek,
- Kentsel güvenlik ve esenliğin sağlanması,
- Sosyal hizmet,
- Kent ekonomisinin geliştirilmesi,
- Özelleştirilme,
- Hemşeri odaklı yönetimin kurumsallaşmasına ilişkin görevler,
- Ad verme, tanıtıcı amblem ve flama kullanımına ilişkin görevler.

Bu görevlerin yerine getirilmesine yönelik olarak ise belediyelerin, “belde sakinlerinin mahallî müşterek nitelikteki ihtiyaçlarını karşılamak amacıyla her türlü faaliyet ve girişimde bulunmak” yetkileri bulunmaktadır. Bu bağlamda, genel olarak büyükşehir belediyelerinin bazı görevleri şunlardır;

- Büyükşehir belediyesinin stratejik plânını ve yatırım programlarını hazırlamak,
- Büyükşehir imar plânını yapmak/yaptırmak ve uygulamak,
- Büyükşehir ulaşım ana plânını yapmak/yaptırmak ve uygulamak,
- Coğrafi ve kent bilgi sistemlerini kurmak,
- Sürdürülebilir kalkınmaya uygun olarak çevrenin, tarım alanlarının ve su havzalarının korunmasını sağlamak,
- Büyükşehir katı atık yönetim plânını yapmak, yaptırmak,
- Su ve kanalizasyon hizmetlerini yürütmek,
- İtfaiye ve acil yardım hizmetlerini yürütmek.

Daha ayrıntılı incelemek gerekirse, 5216 sayılı kanunun 7. Maddesinde büyükşehir belediyesinin görev, yetki ve sorumlulukları şu şekilde sıralanmıştır:

1.1.3.1. Alt Yapı ve Ulaşım Hizmetleri İle İlgili Görevler

5216 sayılı kanunun 8. Maddesi hükmüne dayanarak Büyükşehir belediyelerinin kurulduğu kentlerde “Altyapı Koordinasyon Merkezi” oluşturulmuştur.

Büyükşehir belediyesi sınırları içerisinde alt yapı hizmetlerinin koordinasyon içinde yürütülmesi amacıyla büyükşehir belediye başkanı ya da görevlendirdiği kişinin başkanlığında, yönetmelikle belirlenecek kamu kurum ve kuruluşları ile özel kuruluşların temsilcilerinin katılacağı alt yapı koordinasyon merkezi kurulur. Büyükşehir ilçe ve ilk kademe belediye başkanları kendi belediyesini ilgilendiren konuların görüşülmesinde koordinasyon merkezlerine üye olarak katılırlar. Alt Yapı Koordinasyon Merkezi (AYKOME) toplantılarına ayrıca gündemdeki konularla ilgili kamu kurumu niteliğindeki meslek kuruluşlarının (oda üst kuruluşu bulunan yerlerde üst kuruluşun) temsilcileri de davet edilerek görüşleri alınır (5216, 8/a).

AYKOME kurul halinde çalışan bir karar ve koordinasyon birimidir. Kararları belediyeler, bütün kamu idareleri ve özel sektör için bağlayıcıdır. Görev alanına giren konularda karar alma, uygulama, uygulattırma, mevzuattaki usullere göre gereken tesisleri kurma, kurdurma veya işletirme yetkisine sahiptir (Karabilgin, 1988: 427).

Alt Yapı Koordinasyon Merkezi (AYKOME), kamu kurum ve kuruluşları ile özel kuruluşlar tarafından büyükşehir içinde yapılacak alt yapı yatırımları için kalkınma plâni ve yıllık programlara uygun olarak yapılacak taslak programları birleştirerek kesin program hâline getirir. Bu amaçla, kamu kurum ve kuruluşları ile özel kuruluşlar alt yapı koordinasyon merkezinin isteyeceği coğrafi bilgi sistemleri dâhil her türlü bilgi ve belgeyi vermek zorundadırlar. Kesin programlarda birden fazla kamu kurum ve kuruluşu tarafından aynı anda yapılması gerekenler ortak programa alınır. Ortak programa alınan alt yapı hizmetleri için belediye ve diğer bütün kamu kurum ve kuruluşlarının bütçelerine konulan ödenekler, alt yapı koordinasyon merkezi bünyesinde oluşturulacak alt yapı yatırım hesabına aktarılır (5216, 8/b).

Ortak programa alınan hizmetler için kamu kurum ve kuruluş bütçelerinde yeterli ödeneğin bulunmadığının bildirilmesi durumunda, büyükşehir belediyesi veya ilgisine göre bağlı kuruluş bütçelerinden bu hizmetler için kaynak ayrılabilir. Kamu kurum ve kuruluşları alt yapı ortak yatırım hizmetleri için harcanan miktarda

ödeneği, yeniden değerleme oranını da dikkate alarak ertesı yıl bütçesinde ayırır. Ayrılan bu ödenek belediye veya ilgili bağlı kuruluşunun hesabına aktarılır. Bu bedel ödenmeden ilgili kamu kurum veya kuruluşu, büyükşehir belediyesi sınırlarında yeni bir yatırım yapamaz (5216, 8/c).

Ortak programa alınmayan yatırımlar için bakanlıklar, ilgili belediye ve diğer kamu kurum ve kuruluşları alt yapı koordinasyon merkezi tarafından belirlenen programa göre harcamalarını kendi bütçelerinden yaparlar (5216, 8/d).

Koordinasyon merkezleri tarafından alınan ortak yatırım ve toplu taşımayla ilgili kararlar, belediye ve bütün kamu kurum ve kuruluşlarıyla ilgililer için bağlayıcıdır (5216, 8/e).

5216 sayılı kanun ile Büyükşehirlerde koordinasyon ihtiyacı hissedilen çok yönlü etkileri olan ulaşım hizmetleri için ‐Ulaşım Koordinasyon Merkezi‐ kısa ifadesi ile UKOME oluşturulmuştur.

Büyükşehir içindeki kara, deniz, su, göl ve demiryolu üzerinde her türlü taşımacılık hizmetlerinin koordinasyon içinde yürütülmesi amacıyla, büyükşehir belediye başkanı ya da görevlendirdiği kişinin başkanlığında, yönetmelikle belirlenecek kamu kurum ve kuruluş temsilcilerinin katılacağı ulaşım koordinasyon merkezi (UKOME) kurulur. Büyükşehir ilçe ve ilk kademe belediye başkanları kendi belediyesini ilgilendiren konuların görüşülmesinde koordinasyon merkezlerine üye olarak katılırlar. Ulaşım koordinasyon merkezi toplantılarına ayrıca gündemdeki konularla ilgili kamu kurumu niteliğindeki meslek kuruluşlarının temsilcileri de davet edilerek görüşleri alınır (5216,9/a).

Bu kanun ile büyükşehir belediyesine verilen trafik hizmetlerini plânlama, koordinasyon ve güzergâh belirlemesi ile taksi, dolmuş ve servis araçlarının durak ve araç park yerleri ile sayısının tespitine ilişkin yetkiler ile büyükşehir sınırları dâhilinde il trafik komisyonunun yetkileri ulaşım koordinasyon merkezi tarafından kullanılır (5216, md. 9/b).

UKOME (Ulaşım Koordinasyon Merkezi) ve AYKOME (Altyapı Koordinasyon Merkezi) daha önce merkezi yönetime bağlı olan imar müdürlüklerine bağlı olarak çalışırken, büyükşehir belediye meclislerine bağlanmaları, büyükşehir belediye yönetimlerinin demokratikleşme ve yerelleşme önemli katkılarının olduğunu gösterir (Bilgiç, 2009: 115).

1.1.3.2. İmar ve Şehircilik ile İlgili Görevler

Büyükşehir belediyesi, ilçe ve ilk kademe belediyelerinin imar uygulamalarını denetlemeye yetkilidir. Denetim yetkisi, konu ile ilgili her türlü bilgi ve belgeyi istemeyi, incelemeyi ve gerektiğinde bunların örneklerini almayı içerir. Bu amaçla istenecek her türlü bilgi ve belgeler en geç on beş gün içinde verilir. İmar uygulamalarının denetiminde kamu kurum ve kuruluşlarından, üniversiteler ve kamu kurumu niteliğindeki meslek kuruluşlarından yararlanılabilir (5216, md. 11/a).

Büyükşehir belediyesi tarafından belirlenen ruhsatsız veya ruhsat ve eklerine aykırı yapılar, gerekli işlem yapılmak üzere ilgili belediyeye bildirilir. Belirlenen imara aykırı uygulama, ilgili belediye tarafından üç ay içinde giderilmediği takdirde, büyükşehir belediyesi 3.5.1985 tarihli ve 3194 sayılı İmar Kanununun 32. ve 42. maddelerinde belirtilen yetkilerini kullanma hakkını haizdir (5216, 11/c).

3030 Sayılı kanunda olmayan bir yetki, 5216 Sayılı kanunun 7. Maddesinde yer almıştır. Buna göre çevre düzeni plânına uygun olmak kaydıyla, büyükşehir belediye ve mücavir alan sınırları içinde 1/5.000 ile 1/25.000 arasındaki her ölçekte nazım imar plânını yapmak, yaptırmak ve onaylayarak uygulamak; büyükşehir içindeki belediyelerin nazım plâna uygun olarak hazırlayacakları uygulama imar plânlarını, bu plânlarda yapılacak değişiklikleri, parselasyon plânlarını ve imar ıslah plânlarını aynen veya değiştirerek onaylamak ve uygulanmasını denetlemek; nazım imar plânının yürürlüğe girdiği tarihten itibaren bir yıl içinde uygulama imar plânlarını ve parselasyon plânlarını yapmayan ilçe ve ilk kademe belediyelerinin uygulama imar plânlarını ve parselasyon plânlarını yapmak veya yaptırmak yetkisi vardır (5216, md. 7/b).

Büyükşehir belediyesi, ilçe ve ilk kademe belediyelerinin imar uygulamalarını denetlemeye yetkilidir (5216, md. 11). Büyükşehir belediyeleri ilk ve ilçe belediyelerinin imar ve bütçe dışındaki tüm kararlarını veto etme yetkisine sahiptir. Bu durum büyükşehir belediye başkanının üyesi olmadığı bir meclisin kararları üzerinde egemen bir güç olduğunu göstermektedir (Arıkboğa, Oktay, Yılmaz, 2007: 33). Büyükşehir belediye başkanının bu egemenliği büyükşehir belediyesinde bütünlüğün sağlanması amacına katkı sağlayacaktır.

Büyükşehir belediyesinin yetki alanındaki meydan, bulvar, cadde ve ana yolları yapmak, yaptırmak, bakım ve onarımını sağlamak, kentsel tasarım projelerine uygun olarak bu yerlere cephesi bulunan yapılara ilişkin yükümlülükler koymak; ilân ve reklam asılacak yerleri ve bunların şekil ve ebadını belirlemek; meydan, bulvar, cadde, yol ve sokak ad ve numaraları ile bunlar üzerindeki binalara numara verilmesi işlerini gerçekleştirmek (5216, md. 7/g) gibi görevleri vardır.

1.1.3.3. Çevre ve Sağlık ile İlgili Görevler

Büyükşehir belediyeleri katı atık, hava kirliliği, su kirliliği ve yeşil alanların azlığı gibi konularda sorunlar yaşamaktadır. İnsan faaliyetlerinin sebep olduğu bu çevre sorunları büyükşehirlerde tehlike arz etmektedir.

Çevre sorunlarını hızlandıran nüfus artışı ve sanayileşme süreci, doğal kaynakların sürdürülebilir kullanımı üzerinde önemli bir baskı unsuru olmaya devam etmektedir. Bu yüzden çevrenin korunması için doğal kaynakların sürdürülebilir kullanımı konusunda kurum ve kuruluşlar arasındaki görev ve yetki dağılımındaki belirsizlikler yeterince giderilememiştir (DPT, 2006: 28). Bu yüzden büyükşehir belediyeleri sürdürülebilir kalkınma ilkesine uygun olarak çevrenin, tarım alanlarının ve su havzalarının korunmasını sağlamak; ağaçlandırma yapmak; hafriyat toprağı, moloz, kum ve çakıl depolama alanlarını, odun ve kömür satış ve depolama sahalarını belirlemek, bunların taşınmasında çevre kirliliğine meydan vermeyecek tedbirler almak; büyükşehir katı atık yönetim plânını yapmak, yaptırmak; katı atıkların kaynakta toplanması ve aktarma istasyonuna kadar taşınması hariç katı atıkların ve hafriyatın yeniden değerlendirilmesi, depolanması ve bertaraf edilmesine ilişkin hizmetleri yerine getirmek, bu amaçla tesisler kurmak, kurdurmak, işletmek veya işlettirmek; sanayi ve tıbbî atıklara ilişkin hizmetleri yürütmek, bunun için gerekli tesisleri kurmak, kurdurmak, işletmek veya işlettirmek; deniz araçlarının atıklarını toplamak, toplatmak, arıtmak ve bununla ilgili gerekli düzenlemeleri yapmakla görevlendirilmiştir (5216, md. 7/i). Benzeri görevler 3030 sayılı kanunda da belirtilmesine rağmen sürdürülebilir kalkınma ilkesi ilk kez 5216 sayılı kanunda belirtilmiştir (Öner, 2006: 262).

Gıda ile ilgili olanlar dâhil birinci sınıf gayrisihhî müesseseleri ruhsatlandırmak ve denetlemek, yiyecek ve içecek maddelerinin tahlillerini yapmak üzere laboratuvarlar kurmak ve işletmek (5216, md. 7/j) gibi görevler büyükşehir belediyelerinin yapmaları gereken görevlerdir. Büyükşehir belediyelerinin görevlerine ek olarak, çevrenin korunup geliştirilmesinde halk katılımı büyük önem taşımaktadır. Bu açıdan, özellikle yerel yönetim kuruluşları aracılığıyla, çevreye ilişkin hizmetlerin yürütülüşüne halkın katılımının sağlanmasına ve bu arada da çevre bilincinin geliştirilmesine ağırlık verilmelidir.

1.1.3.4. Kültürel ve Sosyal Görevler

Büyükşehrin bütünlüğüne hizmet eden sosyal donatılar, bölge parkları, hayvanat bahçeleri, hayvan barınakları, kütüphane, müze, spor, dinlenme, eğlence ve benzeri yerleri yapmak, yaptırmak, işletmek veya işlettirmek (5216, md. 7/m).

Gerektiğinde amatör spor kulüplerine malzeme vermek ve gerekli desteği sağlamak, amatör takımlar arasında spor müsabakaları düzenlemek, yurt içi ve yurt dışı müsabakalarda üstün başarı gösteren veya derece alan sporculara belediye meclis kararıyla ödül vermek (5216, md. 7/n).

Kültür ve tabiat varlıkları ile tarihî dokunun ve kent tarihi bakımından önem taşıyan mekânların ve işlevlerinin korunmasını sağlamak, bu amaçla bakım ve onarımını yapmak, korunması mümkün olmayanları aslına uygun olarak yeniden inşa etmek (5216, md. 7/o).

Sağlık merkezleri, hastaneler, gezici sağlık üniteleri ile yetişkinler, yaşlılar, engelliler, kadınlar, gençler ve çocuklara yönelik her türlü sosyal ve kültürel hizmetleri yürütmek, geliştirmek ve bu amaçla sosyal tesisler kurmak, meslek ve beceri kazandırma kursları açmak, işletmek veya işlettirmek, bu hizmetleri yürütürken üniversiteler, yüksekokullar, meslek liseleri, kamu kuruluşları ve sivil toplum örgütleri ile işbirliği yapmak (5216, md. 7/v). Farklı kurum ve kuruluşların müşterek olarak yürütülebileceği bu durum yönetim ilkesinin gelişimi olarak değerlendirilebilir.

2. KALKINMA PLANLARINDA TEMSİL VE KATILIM

Ülkemizde 1960'lı yıllardan itibaren planlı kalkınma yaklaşımı süregelmektedir. Küreselleşmenin etkileri, ulusal ve uluslararası ekonomik gelişmeler ve değişen ekonomik yaklaşımlar, yeni yönetim anlayışları, AB uyum yasaları ve Avrupa Yerel Yönetimler Özerklik Şartı çerçevesinde dönemler itibariyle planlı kalkınma yaklaşımı değişime uğramıştır.

Türkiye Cumhuriyeti'nin kurulduğu 1923 yılından 1950'lere kadar uzanan dönem, halkın yerel karar alma/planlama süreçlerine katılması açısından herhangi bir deneyim içermemektedir. Bu dönemin amacı, uzun bağımsızlık savaşlarından sonra ülkenin hızla her alanda modernleşmesidir (Tekeli, 1998). Bu dönemi izleyen dönem, yani 1950'li yıllardan 1980'li yıllara kadar süren dönem, ülkemizde hızlı kentleşme dönemi olarak bilinmektedir. Devlet Planlama Teşkilatı'nın 1963 yılından itibaren hazırlamaya başladığı kalkınma planları katılımlı planlamanın önemini vurgulamaktadır. Ayrıca, bu planların hazırlanması için oluşturulan özel ihtisas komisyonlarının çalışma biçimi de katılımlı planlamaya örnek sayılabilir (Kentleşme Şurası, 2009: 15).

Merkezi yönetim teşkilatlarıyla birlikte yerel yönetimlerin geliştirilmesi için de görüş ve fikirlerin belirtildiği kalkınma planlarında, büyükşehir belediyesine giden süreç hakkında da bazı düzenlemelere yer verilmiştir. Büyükşehirlerle ilgili olarak hemen hemen tüm kalkınma planlarında düzenlemeler söz konusu olmuştur.

Birinci Beş Yıllık (1963-1967) Kalkınma Planı, milli tasarrufu artırmak, yatırımları toplum yararına, gerektirdiği önceliklerle yönetmek ve iktisadi, sosyal ve kültürel kalkınmayı demokratik yollarla gerçekleştirmek üzere hazırlanmıştır.

Türkiye gibi az gelişmiş bir toplumun ileri bir hayat standardına ulaşması ancak uzun süreli ve sistemli bir görüş çerçevesi içinde yürütülecek devamlı kalkınma çabalarıyla sağlanabilir. Bunu gerçekleştirmek için hedeflere ve bu hedeflere ulaşmayı sağlayacak kaynak ve araçlara uzun bir zaman perspektifi içinde bakmak ve kalkınma plânlarının hazırlanmasında bu perspektifi göz önünde bulundurmak gereklidir. Türkiye'nin Birinci Beş Yıllık Kalkınma Plânı on beş yıllık bir perspektif plânın ilk hamle safhasıdır. Temel hedef; sosyal adalet, istihdam ve dış ödeme dengesinin yüksek bir gelir seviyesinde gerçekleştirilmesidir (DPT, 1963: 34).

Birinci Beş Yıllık Plan'da (DPT, 1963: 101), temsil ve katılım bağlamında; halkın katılmasını sağlamak bakımından idare ile halk arasında işbirliğini kurmak için, bir yandan idare elemanlarının özel bir eğitimden geçmesine, öbür yandan halk önderlerinin yetiştirilmesine önem verilmesi planlanmıştır. Ayrıca, şehirleşme doğrudan doğruya ele alınmamış, şehirleşme ve nüfus sorunları ile büyükşehir sorunlarının çözümünde bölge planlamasının bir araç olarak kullanılacağı belirtilmiştir (Keleş, 1994: 377; DPT, 1963).

İkinci Beş yıllık kalkınma planında; şehirleşmeye öncelik verilmeden, sanayileşmenin şehirleşmenin itici gücü olarak ileri sürülmüştür. Türkiye'de başlayan hızlı şehirleşme hareketi ve gecekondü problemi, belediyelerin zaten sınırlı olan finansman kaynaklarını büsbütün yetersiz hale getirmiştir. Gelirlerin ihtiyaçlardan çok daha yavaş artması belediyeleri kendi görevlerini yapamaz duruma düşürmüştür. Daha çok büyükşehirlerin belediye hizmetleriyle ilgili eleştirilerin söz konusu olduğu bu planda teşkilatlanmanın hizmet üretme konusunda önemli bir etken olduğu belirtilmiştir. Bu yüzden 2. Kalkınma planında büyükşehirlerin yaşadığı sorunların çözümü konusunda teşkilatlanmaya etki eden faktörler üzerinde durularak bu sorunların giderilmesi gündeme gelmiştir (DPT, 1968: 610).

Üçüncü Beş yıllık kalkınma planında; İstanbul, Ankara ve İzmir gibi nüfusu 500 binden fazla olan büyükşehirlere doğru yoğun bir göç dalgası yaşandığı belirtilerek, yaşanan toplam göçün %60'dan fazlasının bu şehirlerde olduğu belirtilmiştir. Yoğun göç sonucu barınma sorunu ve arsa spekülasyonlarının artması gecekondulaşma faaliyetlerini arttırmıştır (DPT, 1973: 849-851). Bu planda büyükşehir ile küçük şehir ayırımının yapılması dikkat çekmektedir. Göç ve sanayileşmenin İstanbul, Ankara, İzmir gibi şehirlerde daha yoğun olarak görülmesi bu ayırımın yapılmasını sağlayarak, küçük şehirlerden farklı olarak buralarda etkin bir hizmet için yeniden düzenlenme ihtiyacı belirtilmiştir. Bu anlamda büyükşehir ile küçük şehirlerin farklı yönetim modeli ve mevzuat ile yönetilmesi fikri öne çıkmıştır. Bundan sonra kalkınma planlarındaki sınıflandırmalar büyükşehir ile küçük şehir farklı kategoriler içerisinde ifade edilmeye başlamıştır.

Planın ana görüşü ile çelişecek biçimde, ancak ilk kez bu planda, yerel yönetimlere önem verilmesi gerektiği fikri de savunulmuştur (TÜSİAD, 2008: 94).

1970'li yıllarda meslek odaları ve sosyal demokrat belediyeler, katılımın önemini gündeme getirmişlerdir (Özcan, 2000). 1970'li yıllarda gelişen bir katılımlı uygulama örneği, gecekondü güzelleştirme dernekleridir. Devletin ve belediyelerin

gecekondu bölgelerinin hizmetlerini karşılamakta yetersiz kalmaları sonucunda, gecekondu bölgelerinde yaşayanlar çok sayıda dernek kurarak yönetim üzerinde birer baskı kümesi olarak etkili olmaya çalışmışlardır. Ancak devletin ve siyasal partilerin bu yöreleri bir oy gizilgücü olarak görmelerinin ardından, bu katılım rolünü dernekler yerine siyasi partiler üstlenmeye başlamıştır (Keleş, 1991: 24).

Hızlı kentleşme döneminin ardından, 1980'lerden 1990'lara uzanan neo-liberal dönem gelmektedir. Yerel yönetimlerin yetkilerinin sınırlı da olsa genişletildiği bu dönemde, merkezi yönetim kentleşme ve planlama konusuyla ilgilenmeyi sürdürmüştür. 1979- 1983 dönemini kapsayan 4. Beş Yıllık Kalkınma Planı'nda halkın karar alma süreçlerine katılımıyla ilgili doğrudan bir ilke bulunmamaktadır. Ancak Plan, kurumlar arası işbirliğinin önemini altını çizmekte, 3. Beş Yıllık Plan'ın uygulamasında karşılaşılan darboğazların, genelde kamu kuruluşlarının yönetsel yapılarından, yetersiz ve katı yorumlanan örgüt yasalarından kaynaklandığı belirtilmektedir. 4. Plan, çeşitli sektörlerin gelişiminde gerek özel gerekse kamu kurumlarının işbirliklerine gireceklerini belirtmektedir (Kentleşme Şurası, 2009: 16).

3030 sayılı Büyükşehir Belediye Kanununun çıkarılmasından sonra oluşturulan 5. Beş Yıllık Kalkınma Planında Büyükşehir Belediyelerinin modern belediyeçiliğe göre; yerleşme planlarının oluşturulması, alt yapı hizmetlerine ağırlık verilmesi, yatırım programlarını oluşturmaları, yatırım finansmanlarını geliştirmeleri önerilmektedir (DPT, 1985: 203). Ülke genelinde büyükşehir belediyesi sayısı bu dönemde 8'e çıkmıştır.

1985-1989 yıllarını kapsayan 5. Beş Yıllık Kalkınma Planı'nda da halkın karar alma süreçlerine katılımından söz edilmemekte; ancak çeşitli sektörel konularda kurumlar arası işbirliği yapılacağına ilişkin ilke ve politikalar yer almaktadır.

Altıncı Beş Yıllık Kalkınma Planında (1990-1994), Büyükşehir Belediyesinin kurulmasından sonra köklü bir değişiklik anlamına gelecek şekilde ilçede bir yönetim birimi oluşturulması öngörülmüştür. Büyükşehir belediyelerinin güçlendirilmesi açısından önemli bir adım olarak görülen bu gelişme çağın gereklerine uygun bir modelin yerleştirilmesi çabasının bir gereği olarak değerlendirilmektedir. 6. Kalkınma planı döneminde belediye sayısı ve nüfusu hızlı bir artış göstermiştir.

1990'lı yıllardan bu yana Türkiye'de halk katılımı konusunda daha somut adımlar atılmaya başlanmıştır. Bunun iki nedeninden söz edilebilir: Birinci neden, Rio Konferansı'nın (1992) tüm dünyadaki etkisidir. İkinci neden ise, geçmiş planlama deneyimlerinde yerel halkın katılımı olmaksızın üretilen planların kentsel gelişimi düzenlemedeki başarısızlıklarıdır (Tekeli,1993). 1990'lı yıllarda merkezi yönetim yerel süreçlerle ilgilenmeye devam etse de, çeşitli yerleşimlerde "yönetişim" ilkesi uygulanmaya başlanmıştır.

1996-2000 yıllarını kapsayan Yedinci Plan'da önceki planlardan farklı bir anlayışı benimsenmiştir. Dünyada önemli gelişmelerin olduğu ve ülkemizde de ekonomik istikrarı sağlamada ciddi aşamaların gerçekleştirilmesi gereken bir ortamda yürürlüğe giren Yedinci Plan, gerçekleştirilecek yapısal değişim ve toplumsal dönüşümleri bir proje tutarlılığı çerçevesinde ortaya koymuştur. Planda yer alan 20 yapısal değişim projesi ile insan kaynaklarının geliştirilmesi, yerel yönetimlerin yeniden yapılandırılması, dünya ile bütünleşme, ekonomik etkinliğin artırılması, bölgesel dengelerin sağlanması ile çevrenin korunması ve geliştirilmesi amaçlanmıştır. Bu yapısal düzenlemeler sonucunda devletin düzenleyici ve gözetici işlevlerinin ağırlık kazanması hedef alınmıştır.

Kalkınma planlarında amaçlanan hedeflere ulaşılması için mali ve idari düzenlemeler yapılması gereken önemli sektörlerden biri de mahalli idarelerdir. Yedinci Beş Yıllık Plan ile büyükşehir modeli gözden geçirilerek mahalli idare meclisleri kamu çalışanları dâhil, geniş temsilin sağlandığı nitelikli, fonksiyonel ve aktif bir yapıya kavuşturulması ve halkın mahalli idarelerin kararlarına ve uygulama süreçlerine katılımını ve denetimini sağlayıcı düzenlemeler yapılması amaçlanmıştır.

Yedinci Beş Yıllık Kalkınma Planında, büyükşehir belediye modelinin yeniden değerlendirilmesi gerektiği belirtilerek; Türkiye İdare Sistemine alt kademe adıyla yerel yönetimlerde ilk uygulamanın başlatıldığı dönem olmuştur. Büyükşehir ve ilçe belediyeleri arasında görev, yetki, sorumluluk ve kaynak paylaşımına ilişkin olarak yerinden yönetim ilkesine ağırlık verecek ve yönetimler içi ve yönetimler arası ilişkilerde işbirliği ve koordinasyonu geliştirecek yapı oluşturulması gerektiği belirtilmiştir (DPT, 1996: 126).

Yedinci Plan'dan itibaren üretilen tüm beş yıllık kalkınma planları, sürdürülebilir kalkınma için halk katılımının önemini vurgulamaktadır (Gedikli, 2009). Yedinci Plan, kadının toplumsal yaşama katılımı, halk katılımı ve yerinden yönetime ilişkin aşağıdaki ilkeleri içermektedir:

- Kadınların, eşit statüde bireyler olarak toplumsal yaşamın her alanına katılımlarının sağlanması esastır,
- Halkın mahalli idarelerin kararlarına ve uygulama süreçlerine katılımını ve denetimini sağlayıcı düzenlemeler yapılacaktır,
- Kamu hizmetlerinde etkinliğin sağlanması, rasyonel kaynak kullanımı, demokratik ve katılımcı yerinden yönetim ilkesine uygun olarak merkezi idare ile mahalli idareler arasında görev, yetki, sorumluluk ve kaynak paylaşımının temel esaslarını belirleyen çerçeve kanunun çıkarılmasına yönelik çalışmalar plan döneminin ilk yılında tamamlanacaktır,
- Turizm hareketlerinin yoğunlaştığı bölgelerde yerel yönetimlerin ve halkın turizm ile ilgili kararlara katılması sağlanacaktır,
- Demokratikleşme sürecinin en belirgin uygulama alanı çevre konularına gösterilen ilgi ve katkıdır. Dolayısıyla çevre yönetimine ve karar alma süreçlerine halkın katılımının sağlanması gerekmektedir.
- Son yıllarda gönüllü kuruluşlar aracılığı ile yerel ölçekte baskı grubu oluşturma çabaları önem kazanmaktadır. Ancak bu katılımın her düzeyde etkili olabilmesi için örgün eğitim sistemi içine çevre dersleri konulmuş olmakla birlikte bu yeterli olmamaktadır. Toplumda her kesimin bu konuda eğitilmesi gerekmektedir (Kentleşme Şurası, 2009: 17).

Sekizinci Beş yıllık Kalkınma Planında, Büyükşehir Belediyeleri ve metropol alanlar içindeki ilçe belediyeleri, kentlerin fiziki olarak büyümesine karşın; kaynak yetersizliği, kaynakların etkili kullanılmaması, uzun dönemli hedeflerin belirlenememesi, yeterli nitelikli personel istihdam edilememesi ve eşgüdüm eksikliği nedenleriyle, altyapı hizmetlerini zamanında gerçekleştirememişlerdir. Metropol niteliği kazanmış yerleşme merkezlerinde yaşanan sağlıksız yapılaşma, enerji ve su yetersizlikleri, çevre kirliliği, ulaşım ve önemli boyuttaki işsizlik sorunları önemini korumaya devam etmektedir (DPT, 2001: 62).

Türkiye’de bölgesel kalkınmaları planlayan kurum olan Devlet Planlama Teşkilatının sekizinci kalkınma planında yerel yönetimlerde halkın demokratik katılımıyla da ilgili olarak yapılması gerekenler belirlenmiştir. Devlet Planlama Teşkilatının söz konusu raporunda yer alan yerel yönetimlerde demokratik katılımı ilgili olması gereken unsurlar şu şekilde sıralanmıştır (www.ekutup.dpt.gov.tr,2015):

- Danışma ve karar alma süreçlerinde halk katılımının yasal çerçevesinin oluşturulması,
- Yerel yönetimlerde halkı bilgilendirme süreçlerinin ve ortamının geliştirilmesi,
- Kamu belge ve bilgilerine özgürce erişilebilirliğin sağlanması,
- Danışma süreçlerinde tarafsızlığın sağlanması,
- Yerel projelerin halka tanıtılıp, görüşlerin oluşmasının sağlanması,
- Toplumun tüm kesimlerinin kentsel yerel yaşama katılımının sağlanması.

Sekizinci Plan'da "bölgesel gelişme politikalarının uygulanmasında; sürdürülebilirlik, bölgeler arası bütünleşme, sosyal ve ekonomik dengelerin sağlanması, yaşam kalitesinin iyileştirilmesi, fırsat eşitliği, kültürel gelişme ve katılımcılık" (Sekizinci Beş Yıllık Kalkınma Planı, 2000) vurgulanmaktadır. Planda bölgesel alt başlık küreselleşmenin getirdiği yeni bölgesel yapılanmanın, merkez-çevre ilişkilerinin altını çizmekte ve her bir bölgeyi/kenti kendi başına bir aktör olarak ele almak gerektiğine değinmektedir. Ayrıca, yerel idareler eşgüdümünde, kamu kurum ve kuruluşları ile sivil toplum örgütlerinin katılımını sağlamak amaç olarak alınmıştır. Nitekim bu dönem içerisinde çıkarılan yasalarla birlikte yerel yönetimlerin yetki ve sorumlulukları arttırılmıştır (TÜSİAD, 2008: 98).

2001-2005 dönemini kapsayan 8. Plan'ın katılıma ilişkin ilke ve politikaları ise şöyledir:

- Toplumun büyük kesimini ilgilendiren önemli projelerde, halkın proje oluşumuna katılımını sağlayacak katılım mekanizmaları geliştirilecektir,
- Bölgesel gelişme politikalarının uygulanmasında; sürdürülebilirlik, bölgelerarası bütünleşme, sosyal ve ekonomik dengelerin sağlanması, yaşam kalitesinin iyileştirilmesi, fırsat eşitliği, kültürel gelişme ve katılımcılık ilkeleri esas alınacaktır,
- Mahalli idareler koordinatörlüğünde, kamu kurum ve kuruluşları ile sivil toplum örgütlerinin katılımı da sağlanarak, potansiyeli olan geri kalmış yörelerde, gelir artırıcı ve uygulamaya yönelik, küçük ölçekli yöresel projeler oluşturulacak ve uygulamalar yaygınlaştırılacaktır,

- Bölge planlama; bölgelerin farklı imkânlarla, özelliklere ve sorunlara sahip olduğu gereğinden hareketle, kapsamlı ve katılımcı bir yaklaşımla ele alınacaktır,
- Kırsal alanda istihdamın artırılması, insan gücü, kaynaklarının geliştirilmesi, kırsal nüfusun gelirini artırıcı ekonomik faaliyetlerin desteklenmesi, yaşam kalitesinin iyileştirilmesi, etkili örgütlenme ve her düzeyde katılımcılık önem taşımaktadır. Sivil toplum örgütlerinin kalkınma sürecine katılımlarını artırıcı düzenlemeler yapılacaktır,
- Kadınların toplumsal konularının güçlendirilmesi, etkinlik alanlarının genişletilmesi ve eşit fırsat ve imkânlardan yararlanmalarının sağlanması için eğitim seviyesi yükseltilecek, kalkınma sürecine, iş hayatına ve karar alma mekanizmalarına daha fazla katılımları sağlanacaktır,
- Demokrasinin geliştirilmesi, ekonomik, sosyal ve kültürel kalkınma sürecine toplumun tüm kesimlerinin etkin katılımının sağlanması esastır.

2006 yılında, Devlet Planlama Teşkilatı Müsteşarlığı, katılımcı bir yaklaşımla Dokuzuncu Kalkınma Planını hazırlamış ve ülkemizin uzun vadeli ekonomik ve sosyal hedeflerinin ortaya konulmasında ve ortak bir vizyon geliştirilmesinde etkili bir rol oynamıştır. Bunun yanı sıra DPT Müsteşarlığı, AB'ye katılım sürecinden kamu yatırım programına, bölgesel kalkınma çalışmalarından kamu ve özel kesim arasında kurulan koordinasyon işlevine değin çok kapsamlı bir alanda faaliyetlerini başarıyla sürdürmektedir. Müsteşarlığın gerçekleştirdiği en önemli faaliyetler arasında Avrupa Birliği bütçe ve program dönemiyle uyumlu olarak Dokuzuncu Kalkınma Planı (2007-2013) hazırlanması yanında Kalkınma Ajanslarının yasalaşması ve iki bölgede kurulması olmuştur.

Dokuzuncu Plan, ulusal düzeyde, “ekonomik, sosyal ve kültürel alanlara bütüncül bir yaklaşımı”, “toplumsal diyalog ve katılımcılık güçlendirilerek, insan odaklı bir gelişme ve yönetim anlayışını” (Dokuzuncu Kalkınma Planı, 2006) rekabetçi bir piyasa içerisinde esas olarak görmektedir. Bölgesel düzeyde ise, bir önceki plandaki yaklaşımı benimsemekte, “küresel rekabet koşulları altında kendileri birer rekabet birimine dönüşen şehirler ve bölgelerin”, “dinamiklerini ve potansiyellerini değerlendiren uygun stratejiler çerçevesinde ve bütün kesimleri kalkınma sürecine katan iyi yönetim modelleri” (Dokuzuncu Kalkınma Planı,

2006) ile kalkınmasını öngörmektedir. Ancak, plan yerel paydaşların bu hamleleri gerçekleştirebilecek “kapasiteye” sahip olmadığı görüşündedir ve “kapasite geliştirmeyi” önkoşul olarak almaktadır. Aşağıdan yukarı kalkınma anlayışı içerisinde, Avrupa Birliği ülkelerinde de benzerleri görülen, Bölgesel Kalkınma Ajansları'nın kurulması ve bu yolla gerek kapasitenin geliştirilmesi gerekse de oluşturulacak bölgesel plan ve projelere yerel sahipler yaratılması hedeflenmektedir (TÜSİAD, 2008: 99).

9.Kalkınma Planında büyükşehir belediye özelinden çok, uluslararası gelişmelere bağlı olarak ekonomik ve sosyal eksenlerden bahsedilmektedir. Yerel yönetimlere büyük görev yükleyen bu plan, hizmetin vatandaşa en yakın birimlerle yapılması esasını ilke edinmiştir (Kösecik, 2007: 720-721).

Dokuzuncu Beş Yıllık Kalkınma Planı'nın (2007-2013) “Bölgesel Gelişiminin Sağlanması” başlığı altında da yönetime katılmanın önemini vurgulayan ve katılımın artırılmasını teşvik eden maddelere yer verilmiştir. Örneğin 671. madde de: “ kamu kurum ve kuruluşları, özel sektör ve STK'lar arasındaki işbirliği ve ortaklıklar desteklenecek, işbirliği ağlarının oluşturulması yoluyla bilgi alışverişi özendirilecektir.” (DPT, 2007: 93) , 673. madde de: “bölgesel gelişme ve yerel kalkınma uygulamalarında yerindelik esas alınacak, katılımcılık geliştirilecek, kalkınmaya ilişkin paydaşlar arasında ortak kültür oluşturularak uygulamaya yönelik sinerjinin, sahiplenmenin ve farkındalığın artırılması sağlanacaktır. Öncelikle az gelişmiş bölgelerden başlamak üzere sivil toplum kuruluşlarının yerel ve bölgesel kalkınma çabalarına katkı sağlamaları özendirilecektir.” (DPT, 2007: 93) denilmiştir. Bu maddelerde görüleceği gibi kalkınma planlarında yerel yönetimlere katılımı özendirme çalışmaları artmakta, bu yolda gerekli yasal düzenlemeler yapılmaktadır.

Bu açıklamalardan anlaşılacağı gibi yapılan son düzenlemelerle birlikte vatandaşın ve yerel idarecilerin alınan kararlara, yönetime daha fazla katılmaları sağlanmaya çalışılmıştır. Ancak yasal anlamda bu gelişmeler sağlanırken bu yasaların uygulanmasında aynı mesafe alınamamıştır. Çünkü halk kendi hak ve görevlerini tam olarak bilmemektedir.

Kalkınma planlarında, halkın ve örgütlü toplulukların kent yönetimine katılımı dile getirilmekle beraber, uygulamada sadece bazı belediye başkanlarının kişisel girişimiyle oluşan kısmi katılım girişimlerinin yaşandığı görülmektedir. Dolayısıyla, büyükşehir belediye yönetimlerinin, Türkiye'de gerçek anlamda demokratik ve katılımcı bir yönetim niteliği kazandığı söylenemez, Bunda, toplumda

siyasal ve toplumsal bilince bağı olarak örgütlenme kültürünün sığılığı yanında, mahalle yönetiminin de etkin bir yapıya kavuşturulamaması ve mahallenin demokratik bir belediyecilikte temel teşkil edeceğinin göz ardı edilmesi de rol oynamaktadır. Bununla beraber son zamanlarda meydana gelen ulusal ve uluslararası gelişmeler; farklı ve doğrudan katılım kanallarını geliştirmeyi, alt örgütlenmeleri yönetimin içine çekerek katılımlarını sağlamayı ve yönetimi, halka mümkün olduğunca yaklaştırmayı gerekli kılmaktadır (Bulut, 2000: 33).

Özetle, 1990'lerden bu yana katılımın yerleşmesi yönünde adımlar atılmıştır. Ülkemizde katılım yaklaşımının başarıyla uygulandığı örnekler olmakla beraber, henüz tam anlamıyla yerleşmiş bir katılım kültürünün olduğundan söz etmek olanaklı değildir. Bu konuda hala almamız gereken yol vardır.

Gerçekte Türk planlama sisteminin önemli eksikliklerinden birisi katılma boyutunun sınırlı olmasıdır. Bu nedenle, kalkınma plan ve programlarının hazırlanması aşamasında, uygulayıcıların ve öteki ilgililerin katılımının sağlanması, göz önünde tutulması gereken temel ilke olmalı; bu amaca yönelik önlemler her kuruluş açısından konuların özelliği de göz önünde tutularak alınmalıdır. Aynı biçimde, yürütme birimlerinin plan sürecine katılımının sağlanması yanında; kamu hizmetlerinin planlanması aşamasında, halkın da özellikle günlük yaşamı etkileyecek ve doğayı bozabilecek yatırımların söz konusu olduğu durumlarda, isteklerini ve görüşlerini belirtebilmesi için gerekli yöntemler bulunmalı ve kolaylıklar sağlanmalıdır (TODAİE, 1991: 19).

2014-2018 dönemini kapsayacak olan Onuncu Kalkınma Planı ile Türkiye'nin uluslararası değer zinciri hiyerarşisinde üst basamaklara çıkmış, yüksek gelir grubu ülkeler arasına girmiş ve mutlak yoksulluk sorununu çözmüş bir ülke haline gelmesi amaçlanmaktadır. Planın temel amaç ve ilkeleri arasında insan odaklılık, katılımcılık, kapsayıcılık, hesap verebilirlik ve şeffaflık ilkelerine vurgu yapılmıştır. Bu hedefler doğrultusunda ülkemizin büyüme performansının daha yüksek, istikrarlı ve sürdürülebilir bir yapıya kavuşturulması, rekabet gücünün ve toplumun refah seviyesinin artırılması öngörülmektedir (www.tcma.org.tr/images/file/10_%20kalkinma%20plani%20ozeti.pdf, 2015).

SETAV'a göre, Onuncu Kalkınma Planı yüksek, istikrarlı ve kapsayıcı ekonomik büyümenin yanı sıra hukukun üstünlüğü, bilgi toplumu, uluslararası rekabet gücü, insani gelişmişlik, çevrenin korunması ve kaynakların sürdürülebilir kullanımı gibi unsurları kapsayacak şekilde tasarlanmıştır. Plan, 2023 hedefleri

doğrultusunda ülke potansiyelini, bölgesel dinamikleri ve insan yeteneklerini harekete geçirerek kalkınma sürecinin hızlandırılması amacıyla hazırlanmıştır. Aynı zamanda yeniden şekillenen küresel ekonomilerde uluslararası işbölümü ve Türkiye'nin konumunu üst basamaklara çıkarmayı hedeflemektedir (www.setav.org.tr/onuncu-kalkinma-plani-2014-2018-degerlendirmesi/perspektif/, 2015).

Özgünlük açısından bakıldığında, Onuncu Kalkınma Planı'nın, Türkiye'nin önceliklerini yansıtan özgün bir strateji ve politika belgesi olduğunu söylemek mümkündür. Onuncu Kalkınma Planı'nın temel gelişme eksenleri olan nitelikli insan ve güçlü toplum; yenilikçi üretim, istikrarlı yüksek büyüme; yaşanabilir mekânlar, sürdürülebilir çevre ve kalkınma için uluslararası işbirliği alanlarının Türkiye'nin önümüzdeki dönemdeki ana meseleleri olduğunu söylenebilir. Özellikle güçlü toplum kısmında eğitime, istikrarlı büyümede orta teknolojiden ileri teknolojiye geçişe, yaşanabilir mekânlar kısmında kentsel dönüşüm sürecinin imalat sanayiinde yeni alanları tetiklemesine ağırlık verilmiş olması, "Türkiye'ye özgünlük" açısından olumlu olarak değerlendirilebilir (TEPAV, 2013: 5-10).

Planın ne kadar cesur bir plan olduğu ise farklı boyutlarda tartışılabilir. Esas olarak, geçmişteki eksikliklere ve hedeflerin neden tutturamadığına yönelik tespitlerin ise yeterince cesurca yapılmadığını düşünüyoruz. Önceki planlara kıyasla, Onuncu Planın mekânsal boyutlarının daha kuvvetli olduğu söylenebilir. Hem bölgesel gelişmişlik farklarının azaltılması, hem de kentlerdeki yaşam kalitesinin yükseltilmesine yönelik vurguların öncelikler arasında yer alması olumludur (TEPAV, 2013: 10-15).

2.1. Çeşitli Raporlarda Temsil Ve Katılım

Yerel yönetimlerde temsil ve katılımın geliştirilmesi gerekliliği kamu yönetiminin yeniden yapılanması fikrini ortaya çıkarmıştır.

Kamu yönetiminde yeniden yapılanma çalışmalarının son yıllarda hızlanmasına rağmen, ülkemizde kamu yönetiminde yeniden yapılanma çabaları uzun bir geçmişe sahiptir. Bu alanda yapılan çalışmalar şöyle özetlenebilir (Başbakanlık, 2003: 6):

- 1930'lu yıllarda yapılan çalışmalar,

- 1949 yılında hazırlanan “Devlet Dairelerinin ve Müesseselerinin Rasyonel Çalışması" konulu rapor,
- 1951 yılında Dünya Bankası'nın desteğiyle hazırlanan “Devlet Personeli Rejimi” konulu rapor,
- 1958 yılında TODAİE tarafından hazırlanan "Türkiye’de Devlet Personeli Hakkında Rapor",
- 1960 sonrası DPT, TODAİE ve Devlet Personel Başkanlığı öncülüğünde yapılan araştırmalar,
- DPT ve TODAİE tarafından 1962 yılında hazırlanan ve 1963 yılında Başbakanlığa sunulan, personel rejimi konusunda yoğunlaşan "Merkezi Hükümet Teşkilatı Araştırma Projesi" (MEHTAP),
- 1963 yılından bu yana bütün kalkınma planlarında kamuda yeniden yapılanma konusunda öneriler,
- 1972 yılında yapılan “İdarenin Yeniden Düzenlenmesi: İlkeler ve Öneriler“ adlı rapor ile 1980’li yılların başında gerçekleştirilen araştırma ve uygulamalar,
- 6. Plan hazırlıkları kapsamında, 1988 yılında TODAİE tarafından yürütülen ve 1991 yılında yayınlanan, ilk kez AB’ye uyumu ve vatandaş odaklı olmayı gündeme getiren “Kamu Yönetimi Araştırması” (KAYA) projesi,
- 8. Plan kapsamında 2001 yılında ülkemizde saydamlığın artırılması ve etkin yönetimin geliştirilmesi amacıyla bir “Yönlendirme Komitesi ve Çalışma Grubu” kurulması ve bu kapsamda hazırlanarak, Ocak 2002’de Bakanlar Kurulu’na sunulan Eylem Planı.

Geçmişteki tüm bu çabalara rağmen, kamu yönetiminde köklü bir yeniden yapılanma, günümüze kadar başarılı olamamış ve kamu yönetimindeki sorunlar giderek derinleşmiştir. Geçmişteki çabaların başarılı olamamasının önemli nedenlerinden biri, kamu yönetiminin yeniden yapılanmasının bütüncül bir yaklaşım gerektirmesidir. Ağırlıklı olarak yasal düzenlemeleri içeren ve birçok alanı kapsayan yeniden yapılanma çalışmalarının, genel olarak iki temele dayandığı görülmektedir. Bunlardan biri, merkezi idare reformu, diğeri de yerel yönetimler reformudur.

Kamu yönetimindeki yeniden yapılanma çalışmaları, kuşkusuz merkezi idareyle sınırlı değildir. Bu çerçevede, yerel yönetimlerdeki yeniden yapılanmanın,

kamu yönetimindeki reformun önemli bir alanını oluşturduğu söylenebilir. Yerel yönetimlerdeki yeniden yapılanma çalışmalarının da, ağırlıklı olarak yasal düzenlemeler içerdiği ve yerel yönetimlerle ilgili hemen hemen her yasa değişikliklerin öngörüldüğü tespit edilmektedir. Yerel yönetimlerde yeniden yapılanmayla amaçlanan, aşırı merkezileşmiş durumda olan kamu yönetiminin yerleştirilerek kamu hizmetlerinin vatandaşın ayağına götürülmesi ve halkın yönetime katılımının artırılarak kamunun hesap verebilir hale gelmesi için yerel yönetimlerin güçlendirilmesinin sağlanmasıdır (Başbakanlık, 2003: 68).

Bu amaçla yerel yönetimlerin; merkezi idarenin belirleyeceği ilke ve standartlara, ulusal ve bölgesel planlara uygun olarak mahalli müşterek ihtiyaçların karşılanması konularında kendi kararlarını alan, kaynaklarını oluşturan, uygulayan ve vatandaşların denetimine açık çağdaş idari birimler olarak yeniden yapılanmaları hedeflenmektedir. Ancak kamuoyunda, kamu yönetiminde yerelleşme (ademi-merkezileşme) lehinde güçlü bir tercihin olmadığı söylenebilir. Nitekim TÜSİAD'ın yaptığı araştırmanın sonuçları da bu yöndedir. Söz konusu araştırmaya göre, merkezi yönetimin bazı sorumluluklarının yerel yönetimlere devredilmesinin kamunun daha iyi işlemesine katkıda bulunacağı görüşü, pek destek görmemektedir. Buna karşılık, merkezi yönetimin belediyeleri bugünkünden daha sıkı biçimde denetlemesi gerektiği görüşüne, yüzde 68'i bulan bir çoğunluk tam destek vermektedir. Aslında bu durum, genel olarak belediyelere yönelik güven düzeyinin düşüklüğü ve belediyelere ilişkin "kirlilik" algılamasıyla tutarlıdır (TÜSİAD, 2002: 27).

Yönetime halkın güven ve desteğini vermesinde, katılımcı, saydam ve insanı merkez alan bir yönetim anlayışı temel alınmalıdır. Ayrıca yapılan çalışmaların hedefleri; halkın, yerel nitelikli hizmetlerin örgütlenmesine ve yürütülmesine katılımının sağlanması; bu yolla hizmetin etkililik ve verimliliğinin yükseltilmesi ve belirtilen amaçları gerçekleştirici bir şekilde olması gerekmektedir.

Yerel yönetimlerde reform çerçevesinde, yerel yönetimlerle ilgili birçok yasa değişikliği öngörülmüştür. Dolayısıyla, yerel yönetimlerdeki reform çalışmalarının temelini bu yasalardaki değişiklikler olduğu söylenebilir.

Yerel yönetimlerdeki yeniden yapılanma; etkinliğin, kalitenin, vatandaş memnuniyetinin artırılmasına, iyi yönetim anlayışına geçilmesine, güvensizliğin son bulmasına, daha çok katılım ile katılımı adaleti ve halkın her kesiminin temsilini sağlamaya yönelik bir adımdır. Dolayısıyla bu anlamda çalışmalar yapılarak raporlar hazırlanmıştır.

Kamu yönetimini geliştirme amaçlı olarak yapılan çalışmalar kısaca şöyle ifade edilebilir. 1962 ‘den başlayarak, TODAİE tarafından gerçekleştirilen MEHTAP Raporu, yine 1972 ‘de hazırlanan İdari Reform Danışma Kurulu Raporu, 1982 ‘de hazırlanan Kamu Yönetimini Geliştirme Raporu, 1991 yılında üç yıl süreli çalışmaların sonucu olarak KAYA Projesi Araştırma Raporu (Uluğ, 2004: 7).

2.1.1. MEHTAP Raporu

Birinci plan döneminde hazırlanan MEHTAP projesi günümüze değin yerel yönetimlere ilişkin kurumsal değişimlere öncülük edecek bir altyapı oluşturmuştur.

Planlı dönemde yapılan en kapsamlı araştırmalardan biri olan MEHTAP Projesi, TODAİE ve DPT tarafından bir yılda düzenlenmiş ve 24 Nisan 1963 tarihinde Başbakanlığa sunulmuştur. Mehtap Raporu; merkezi hükümet teşkilatının genel yapısı, ortak görevler, geleneksel görevler, mali ve iktisadi görevler, görevlerdeki eksiklik ve eksikliklerin nedenleri, tekliflere göre merkezi hükümet teşkilatının aldığı biçim, yapılması gereken başka araştırmalar, ana başlıklar altında merkezi hükümet örgütünün görevlerini irdelemiştir (Aykaç, 2003: 166).

Türk yönetim sistemine ilişkin önemli tespit ve önerilerin geliştirildiği MEHTAP projesinin amacı; planlı dönemde yönetim yapısında hızlı ekonomik gelişmeyi gerçekleştirmeye elverişli bir değişiklik yapmaktır. Bu araştırma sonucunda genel hatlarıyla; “merkezi kuruluşlar ile merkezi hükümet teşkilatının taşra birimleri ve mahalli idareler arasındaki görev dağılımı, mahalli idarelerin yetkileri, kaynakları, teşkilatlanması konularının önemi bir inceleme alanı teşkil etmesi” (Keleş, 1994: 378) önerisi ortaya konulmuştur.

Proje, genel olarak merkezi yönetim temelli bir yapıya sahiptir ve yerel yönetimlere sadece, merkezi yönetim ile olan ilişkiler ve yetki, görev ve kaynak paylaşımına ilişkin düzenleme ve önerilerde yer verilmiştir (TODAİE, 1966: 362-364).

MEHTAP projesiyle, “İdareyi ve İdari Metotları Yeniden Düzenleme Komisyonu” kurulmuş ve komisyon araştırmasındaki kararlara uygun olarak belediyelerin; büyük kentler, kentler ve kasabalar olarak örgütlenmesini öngörmüştür (Ökmen, 1999: 139). Bu teşkilatlanma yapısı içerisinde büyük kentler için “şehircilik ve bölge plancılığı” ilkesinin, kentler için “imar plancılığı”, kasabalar için ise “toplum kalkınması” yaklaşımının uygulanması önerilmiştir (Keleş, 2000: 414).

2.1.2. KAYA Raporu

1998 yılında Türkiye ve Ortadoğu Amme İdaresi Enstitüsü (TODAİE) Kamu Yönetimi Araştırma Projesi (KAYA Projesi) hazırlamıştır. Daha katılımcı yerel yönetimler oluşturma çalışmalarına katkı sağlayan araştırma gerekli düzenlemeler için önemli bir adım olmuştur (Çukurçayır, 2003: 56). Rapora göre; yerel yönetimlerde demokrasiyi, katılımı güçlendiren, halk tarafından denetim imkânı sağlanmış, yeterli öz kaynaklara ve imkânlara sahip yerel yönetimler ideal yerel yönetimlerdir (KAYA, 1991: 7-12).

Yerel yönetimlerin yaşadığı sorunların sıralandığı ve çözüm önerilerinin sunulduğu raporda büyükşehirlerle ilgili de öneriler yer almıştır. Öneriler, temel ilkelerden görev bölüşümüne, kuruluştan personele kadar geniş bir çerçevede sıralanmıştır (Urhan, 2008: 89). Büyükşehir tanımı, daha belirgin niteliklere göre yeniden yapılmalı, nüfus ve alan büyüklükleri ve bu alan içerisinde, bir çekirdek kent (anakent) ile ona bağlı küçük yerleşim yerleri (uydu kent) oluşumu, önemli öğeler olarak göz önünde bulundurulmalıdır.

Altıncı Beş Yıllık Kalkınma Planı döneminde çıkarılan Kaya Raporu'nda, yerel düzeydeki yönetim sistemi için önerilen modelin; yerel demokrasiyi güçlendirici, yerel toplulukça denetlenen, etkili katılımın sağlandığı, saydam, kaynaklar ve özellikle öz kaynaklar açısından güçlü, kendi yerel toplumu ile ilgili kararları kendi organları aracılığı ile alıp kendi birimleri aracılığı ile uygulayabilen, merkezi yönetimden destek ve nesnel koşullarda yardım alan, genel yönetim sistemi ile yönetimin birliği ilkesi ve planlama disiplini içerisinde bütünleşen, yönetsel etkililiği ve verimliliği gerçekleştiren, bir yerel yönetim kurumu niteliklerine sahip olması öngörülmektedir (TODAİE, 1991: 87).

Raporda 1950'li yıllardan itibaren sanayileşmeyle başlayan kentleşme artmış ve buna bağlı olarak "kent" kavramının yeni anlamlar kazanmaya başladığı belirtilmiştir. Özellikle nüfus ve büyüklükleri bakımından İstanbul, Ankara ve İzmir gibi kentler "Büyükşehir", "Büyük kent" ve "Anakent" gibi kavramlarla ifade edilmeye başlamış ve bu kentlerin yeniden yapılandırılması gerektiği belirtilmiştir (TODAİE, 1991: 197).

Raporda, büyükşehirle belediyeleri için kurumu güçlendirici, yönetsel etkinliği, verimliliği ve halk denetimi ile katılımı sağlayacak düzenlemelerin gerekliliğinden bahsedilmiştir (TODAİE, 1991:180). Rapor büyükşehir modelinin korunmasını ve geliştirilmesini benimsemiş görünmektedir (Ergun, 1991: 22).

Ayrıca raporda temsil ve katılım açısından bazı önerilerde de bulunulmuştur. Belde halkının belediye yönetimine katılımını artırmak ve yönetimle halk arasındaki iletişimi kolaylaştırmak bakımlarından, belediye meclisi üyeleri seçiminde seçim çevresi mahalle olmalıdır. Belediye meclisi ile halk arasındaki ilişki canlı ve sıcak tutulmalı, bu amaçla, meclis kararları ve görüşme tutanakları açık olmalı, isteyene verilmelidir. Meclisin gündemi, halka önceden duyurulmalı, karar özetleri yerine meclis kararları yayınlanmalıdır (KAYA, 1992: 92).

Yine raporda, yerel demokrasinin işlenmesi ile ilişkili sayılabilecek kimi önlemlere yer verilmiştir (KAYA, 1991: 184) :

1. Hemşehrilerin hemşehri olma sıfatı ile yerel yönetim birimlerinin kesinleşmiş kararlarına karşı idari yargıda iptal davası açma hakkının tanınması,
2. Yerel yönetim meclislerinin kimi konularda zorunlu olarak, kimi konularda da isteğe bağlı olarak, kamuoyuna başvurabilmesi,
3. Belediye meclisi seçimlerinde seçim çevresinin mahalle olması, mahalle örgütüne sosyal, kültürel alanda ve kimi kent hizmetleri açısından işlev verilerek canlı bir birim niteliği kazandırılması,
4. Köy derneğinin, köy yerleşme planını, 5 yıllık köy kalkınma planını, 5 yıllık köy imar programını, köy bütçesini, kesin hesabı, köy muhtarının yıllık çalışma raporunu görüşüp kabul etmesi,
5. Köy muhtarı ve yerel yürütme kurulu üyeliği için siyasal partilerin aday gösterebilmesi,
6. Belde halkının belde yerel yönetimine katılımını arttırmak ve yönetimle halk arasındaki iletişimi geliştirmek açısından belediye meclisi seçimlerinde seçim çevresinin mahalle olması
7. Belediye meclisi ve halk arasındaki ilişkilerin canlı ve sıcak tutulması için meclis kararlarının, görüşme tutanaklarının açık olması ve isteyene verilmesi,
8. Meclis gündeminin halka önceden duyurulması; karar özetleri yerine meclis kararlarının yayınlanması.

Bu tür önlemlerin gerekli olmakla birlikte, yeterli olamayacağı söylenebilir. Temsil ve katılma bağlamında bir demokrasi sorunu varsa, bu yalnızca yerel yönelimlere özgü değildir. Kapsamlı bir yaklaşımla, genel demokratikleşme çabası içinde yerel yönetimlere özgü temsil ve katılma sorularının tartışılması gerekli görülmektedir (Çitçi, 1996: 12).

2.1.3. TÜSİAD Raporları

TÜSİAD, “toplumsal barış ve uzlaşmanın sürdürüldüğü bir ortamda, ülkemizin ekonomik ve sosyal kalkınmasında bölgesel ve sektörel potansiyelleri en iyi şekilde değerlendirerek ulusal ekonomik politikaların oluşturulmasına katkıda bulunur. Türkiye'nin küresel rekabet düzeyinde tanıtımına katkıda bulunur, Avrupa Birliği (AB) üyeliği sürecini desteklemek üzere uluslararası siyasal, ekonomik, sosyal ve kültürel ilişki, iletişim, temsil ve işbirliği ağlarının geliştirilmesi için çalışmalar yapar. Uluslararası entegrasyonu ve etkileşimi, bölgesel ve yerel gelişmeyi hızlandırmak için araştırma yapar, görüş oluşturur, projeler geliştirir ve bu kapsamda etkinlikler düzenler” şeklinde tanımlanabilir (TÜSİAD, 2012: 3).

Yerel yönetimimiz, halkın katıldığı, etkili olduğu ve yön verdiği bir yönetime sahip olma özlem ve beklentisine cevap vermekten uzak bulunmaktadır. Bu raporda önerilen modelde sorunların çözümü için bazı gelişmeler öngörülmüştür (TÜSİAD, 1995: 31-70) :

1. Katılımı özendirecek ve etkili kılacak sivil toplum örgütleri yaygınlaştırılmalı,
2. Yerel yönetimlerin işlem, karar ve uygulamalarında açıklık ilkesi yerleştirilmeli,
3. Halkın bilgi edinme hakkına saygı duyulmalı,
4. Yerel topluluğun daha iyi temsil edilmesi ve gençlerin yönetime katılmasının sağlanması bakımından seçme ve seçilme yaşları aşağı çekilmeli,
5. Meclis toplantılarının gündemi açıkça halka duyurulmalı,
6. Hemşehrilerin örgütlü veya örgütsüz olarak yerel yönetimin kararları ile ilgili görüş, istek ya da yakınmalarını dile getirebilmeleri için girişimlerde bulunulmalı ve iş birliği yapılmalı,

7. Yerel yönetimlerin bölgesindeki STK'ların katkı, destek ve yardımı ile kent konseyleri kurularak etkili çalışmaları sağlanmalı,
8. Kimi projelerin başarıya ulaşması ve verimlilikle uygulanabilmesi için halk katılımı sağlanmalıdır.

Türkiye'de seçim sistemi ve siyasal partilerin işleyişi konularında görüş ve eğilimleri saptamak üzere Haziran – Ekim 2001 tarihleri arasında bir araştırma yürütülmüştür. Türk Sanayicileri ve İşadamları Derneği'nin "Seçim Sistemi ve Siyasi Partiler Araştırması" adlı bir anket çalışması hazırlamıştır. Buradaki değerlendirmeler ışında;

- Seçmen kitlesinin "her zaman" denebilecek sıklıkta gerçekleştirdiği tek siyasal katılım etkinliği seçimlerde oy kullanmak,
- Siyasi partilerin artık halkı temsil etmemesi,
- Seçim sisteminin temsilde adaleti sağlamaması gibi sonuçlara varılmıştır (TÜSİAD, 2001).

İstanbul, İzmir ve Ankara'da kentlerin çevresindeki yerleşim yerlerinin zamanla belediye statüsüne kavuşması, bu birimler arasında uyum, eşgüdüm ve tek elden kontrol etmeyi gerekli hale getirdiğine vurgu yapılmıştır (TÜSİAD, 1997: 53). Yapılan anket çalışmasında İstanbul, İzmir ve Ankara kentleri anketin %25'ini oluşturmuştur.

Bu araştırmaya göre, bugünkü seçim sistemi ve siyasi partiler ile ilgili sıkıntıların nedenleri arasında en önemli bulunan iki sorun siyasal partilerin yalnızca yakın çevrelerinin çıkarlarını savunması ve hükümetin oy kaygısıyla kıt kaynakları israf etmesidir. Bunları izleyen iki neden ise siyasal partilerin halkı temsil etmemesi ve sistemin istikrarlı hükümet çıkarmamasıdır. Anket sonuçlarına göre partilerin halkı temsil etmemesi seçmenlerin %86'sına göre önemli bir sorun olarak görülmektedir. Seçmenlerin yüzde 81'i milletvekillerini halkın değil, parti liderlerinin seçmesi sorununu Türkiye'nin bugünkü siyaset ve yönetim sıkıntılarının ortaya çıkmasında çok önemli ya da önemli olduğunu düşünmektedir. Temsil sorunları içinde en önemli görülenleri, Meclis'te işçi, memur gibi kesimlerin eksik temsili ve yeterince genç milletvekili olmamasıdır. Ayrıca seçim sisteminin temsilde adaleti sağlayamaması da söz konusudur (TÜSİAD, 2001: 33-54).

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

1. HATAY BÜYÜKŞEHİR BELEDİYE MECLİSİ'NDE TEMSİL VE KATILIMDA ADALET ÜZERİNE YAPILAN BİR ALAN ARAŞTIRMASINDAN ELDE EDİLEN VERİLERİN ANALİZİ

1.1. Araştırmanın Amacı ve Önemi, Kapsamı ve Sınırlılıkları, Yöntemi ve Araştırma Verilerinin Toplanması

Bu bölümde Hatay Büyükşehir Belediye Meclisi'nde, meclis üyelerine yapılan anketlerden elde edilen verilerin bir analizi yapılmaktadır.

1.1.1. Araştırmanın Amacı ve Önemi

Bu araştırmanın amacı; Hatay ölçeğinde Hatay büyükşehir belediye meclis profillerini, meclisin yapısını ve meclis üyelerini dikkate alarak, onların görüş ve yaklaşımları çerçevesinde büyükşehirde temsilin ve katılımın gerçekleşip gerçekleşmediğini, adaletli ve hakkaniyetli bir temsilin söz konusu olup olmadığını ortaya koymaktır. Araştırmanın, 6360 Sayılı yasa ile büyükşehir olan Hatay'ın, sosyal profilleri ve meclis yapıları dikkate alındığında, çok önemli olduğu görülmektedir. Büyükşehir Belediye sınırlarının il sınırına taşınması, Büyükşehir Belediye Meclis yapısının oluşma biçimi, az nüfuslu ve çok nüfuslu ilçelerin varlığı gibi birçok faktörün olması, temsilde adaletin ve katılımcı yönetimin bu ölçekte araştırılmasını gerekli kılmaktadır. Hatay ölçeğinde yapılan bu çalışmanın benzer çalışmalara da yol gösterici olması bakımından önemli olduğu düşünülmektedir.

Değişen belediyecilik anlayışıyla vatandaş odaklı olmak, katılımcılığı artırmak, katılımcı demokrasiden bahsetmek, daha yönetim, daha fazla toplam kaliteyi ön planda tutmak, belediye meclislerinde giderek eğitim düzeylerinin artması ve meclis profillerinin değişmesi gibi birçok faktör de aslında adaletin olması arzusundandır. Dolayısıyla bu çerçevede bu araştırma önemlidir. Çünkü yeni bir alan yönetimi ortaya çıkmıştır. Büyükşehir, ilin tamamını kapsamasından dolayı nüfus meclis profillerini değiştiren bir etkiye sahip olacaktır. Beklentilerin ve farklılaşmaların belki adalet ve hakkaniyet belki de tam tersi daha fazla adaletsizlik sağlayacak olması dolayısıyla bu konu araştırmaya değer bir öneme sahiptir.

1.1.2. Araştırmanın Kapsam ve Sınırlılıkları

Araştırma, Hatay Büyükşehir Belediyesi Meclis üyelerini kapsamaktadır. Hatay Büyükşehir Belediye meclis üyeleri ile birebir görüşülerek bir anket uygulaması yapılmıştır. Bazı üyeler anketleri cevaplamaktan kaçınmış, bazıları ise “biz doldurur sonra veririz” demesine rağmen geri dönüşü yapılmamıştır. Bazı meclis üyelerinin meclise uğramadığı ve görüşme imkânının yokluğu da söz konusu olmuştur. Bu anketin bilimsel bir çalışma olduğu anlatılmasına rağmen meclis üyelerince şüpheyle bakılarak bir kısmının ankete cevap vermekten çekinmesi, araştırmanın sınırlılıkları olarak karşılaşılmıştır. Bunlara rağmen 87 meclis üyesinden 61 tanesine anket uygulanmıştır. Ankete cevap verenlerin oranı %70.11’dir. Dolayısıyla bu araştırmayı yapacak yeterlilik düzeyine ulaşıldığı görüldüğünden değerlendirmeye geçilmiştir.

1.1.3. Araştırmanın Yöntemi ve Araştırma Verilerinin Toplanması

Araştırmada anket yöntemi kullanılmıştır. Ayrıca bir takım gözlemlerde bulunulmuş ve görüşmelerde bazı özel derinlemesine mülakat da yapılmıştır. Bu bağlamda, büyükşehir belediye meclis üyelerinin temsil ve katılıma ilişkin görüş ve yaklaşımları belirlenmek istenmiştir. Ayrıca yerel basın taraması, konu ile ilgili kitap ve dergi taramaları ve belediyenin kendi çalışmaları da araştırmaya kaynaklık etmiştir. Elde edilen veriler, SPSS (Statistical Package for the Social Sciences), versiyon 21.0’dan yararlanılarak analiz edilmiştir.

1.2. Ankete Katılan Meclis Üyelerinin Kişisel Özellikleri

Burada ankete katılan meclis üyelerinin yaş, cinsiyet, doğum yeri, öğrenim durumu ve meslek bilgileri yer almaktadır.

Tablo 1: Ankete Katılan Meclis Üyelerinin Yaş, Cinsiyet, Doğum Yeri, Öğrenim Durumu ve Mesleklerinin Belirlenmesi

DEĞİŞKEN	DEĞER ARALIĞI	KİŞİ	YÜZDE
Yaş	26-35	2	3,3
	36-45	10	16,4
	46-55	24	39,3
	56-65	18	29,5
	66-75	6	9,8
	Cevapsız	1	1,6
Toplam		61	100
Cinsiyet	Erkek	60	98,4
	Kadın	1	1,6
Toplam		61	100
Doğum Yeri	Hatay	56	91,8
	Diğer	2	3,3
	Cevapsız	3	4,9
Toplam		61	100
Öğrenim Durumu	İlkokul	7	11,5
	Ortaokul	8	13,1
	Lise	17	27,9
	Lisans	26	42,6
	Lisansüstü	3	4,9
Toplam		61	100
Meslek	Esnaf	5	8,2
	Emekli	13	21,3
	Serbest Meslek	39	63,9
	Diğer	4	6,6
Toplam		61	100

Yaş: Meclisin yaş durumuna bakıldığında, genellikle orta yaş grubunda birikme olmuştur. En yüksek yaş aralığı %39,3 ile 46-55 yaş aralığı olan orta yaşta birikme olmuştur. Daha sonraki çoğunluk olan % 29,5 ile 56-65 yaş aralığında olanlardır. Tabloda görüldüğü gibi, meclis üyeleri genellikle orta yaş ve üstü yaş grubunda yer almaktadır. Orta yaş üstündeki çoğunluktan az olan %16,4 ile 36-45 yaş aralığında olanlarda orta yaş grubuna eklenirse, meclis üyelerinin yaklaşık %56'sı orta yaş grubundadır denilebilir. 26-35 yaş arasında iki kişinin yer alması, yerel yönetimlerde genel olarak orta yaş ve üstü kimselerin seçildiğini göstermektedir. Bir başka deyişle, belli bir yaşın üstünde olan orta yaşlı kimseler yerelde temsilci olarak seçilmektedir. Buradan şunu da anlamak mümkündür; yerel yönetimlerde özellikle büyükşehir yerleşim alanlarında 35 yaş ve altı kimselere pek yer verilmemektedir. 26-35 yaş aralığında temsil oranı %3,3 iken, 35 yaş ve üstü oran %95'lere varmaktadır. Büyükşehir alanlarında orta yaş ve orta yaş üstü grubun büyük oranlarda temsil edilmesi büyükşehir belediye meclislerinin belli bir deneyim ve tecrübeye sahip olduğu izlenimi verse de, dinamik bir meclis yapısı için gençlerinde meclislerde yer alması gerektiği söylenebilir.

Cinsiyet: 87 meclis üyesinden, ankete cevap veren 61 kişinin, 60 tanesi erkek 1 tanesi kadındır. Meclisteki erkek üyeler %98,4 oranında ezici çoğunluğa sahiptir. 87 üyenin bulunduğu Büyükşehir Belediye Meclisinde, toplamda sadece 2 kadın üye bulunmaktadır. Bu da kadınların yerel meclislerde çok az temsil edildiğini göstermektedir. İki kadın üyeye de anket uygulanmış ancak sadece birinden geri dönüş alınmıştır. Onların da genelde çekingen olduğu ve bu konuda tam bir bilinç düzeyinin oluşmadığı söylenebilir.

Kadınların yerel meclislerde çok az temsil edildiğini gösteren farklı ölçeklerde yapılan araştırmalar da, bu çalışmayı desteklemektedir. Örneğin; Şanlıurfa üzerine yapılan çalışmada, Belediye Meclis üyelerinin sadece % 5,4'ü kadındır (Çelik ve Uluç, 2009: 228). Bingöl Belediye Meclisinde ise üyelerin sadece %12'si (3 kişi) kadındır (Baraç, 2005: 83). Erzincan ili üzerine yapılan çalışma da, belediye meclislerinde hiç kadın temsilcinin bulunmadığını göstermektedir (Bulut ve Tanıyıcı, 2008: 182). Kadınların temsil sorununa ilişkin bir çalışma da Isparta'da yapılmıştır. Isparta ili genelinde kadınların belediye meclis üyeleri arasındaki sayıları 12'dir, ancak bunlardan sadece 2'si Isparta belediye meclisi üyesidir (Türel ve Çağlar, 2010: 34). Bu çalışmalar Türkiye'de belediye meclislerinde kadın temsilcilerin hala

yok denecek kadar az olduğunu ve meclislerde erkek egemenliğinin ön planda olduğunu göstermektedir (Yıldırım, Öner vd., 2011:515).

Doğum Yeri: Meclis üyelerinin, %91,8'i Hatay doğumludur. İkinci oran ise %3,3 ile Hatay dışında doğan kişilerdir. Bu soruya cevap vermeyenlerin oranı da %4,9 ile 3 kişidir. Bu verilerden anlaşılacağı üzere, Hatay Büyükşehir Belediye Meclisi'ne temsilci olarak seçilenlerin büyük çoğunluğunu Hatay doğumlu olanlar oluşturmaktadır.

Öğrenim Durumu: Araştırmaya katılan meclis üyelerinin eğitim durumu ele alındığında ise görülmektedir ki en yüksek oran, %42,6 ile Lisans; ikinci olarak, %27,9 ile Lise gelmektedir. Ancak, %42,6 ile lisans ve %4,9 ile lisansüstü düzeylerindeki oranlar dikkate alındığında, Hatay Büyükşehir Belediye Meclisi'nde üyelerin eğitim düzeyinin yüksek olduğu sonucuna rahatlıkla varılabilir. Bu da temsil ve katılım için gerekli alt yapının var olduğunu gösterir.

Meslek: Meclis üyelerinin %63,9'u Serbest Meslekle uğraşmaktadır. Bu gruptaki meclis üyelerinin çoğunluğu sırasıyla mühendisler, çiftçiler, avukatlar, mali müşavirlik yapan kişiler, hekimler, eczacılar şeklinde ortaya çıkmaktadır. İkinci en yüksek oran, %21,3 ile emeklilerdir ki bunların da çoğunluğu öğretmenlerden oluşmaktadır. Üçüncü kriterdeki oran da %8,2 ile esnafları kapsamaktadır. Bu sonuçlardan da anlaşılacağı gibi meclisin çoğunluğu serbest meslek ile uğraşmaktadır. Sosyal statü, eğitim seviyesi ve ekonomik seçkinlik bakımından durumları iyi sayılabilecek meclis üyelerinin, halkın beklentilerini sağlayacak şekilde işlerin yönetilmesi ve uygulanması sürecine katkıları etkili olacaktır.

Mesleki yapı itibariyle belediye meclislerinin seçkin bir yapıya sahip olduğu farklı ölçekteki araştırmalarda da görülmüştür. Nitekim 2009 yılında Şanlıurfa'da belediye meclisinde temsilcilerin mesleklere göre dağılımına bakıldığında serbest meslek ve esnafların oranı %78,4'ü bulmaktadır (Çelik ve Uluç, 2009: 225). Aynı şekilde Baraç'ın Bingöl belediye meclisi üzerine yaptığı çalışmada da belediye meclis üyelerinin %74'ü serbest meslek ve esnaf grubundan oluştuğu görülmüştür (Baraç, 2005; 86). Erzincan ili üzerine yapılan çalışmada da meclis üyelerinin %65,2'sini serbest meslek mensuplarının ve esnafların oluşturduğu görülmektedir (Bulut ve Tanıyıcı, 2008: 183). Belediye Meclis üyelerinin çoğunluğunu serbest meslek ve esnafların oluşturması, illerin genel ekonomik faaliyetleri dikkate alındığında halkın temsiline tam olarak yansımada izlenimi ortaya çıkmaktadır (Yıldırım, Öner vd.,2011:515).

1.2.1. Meclis Üyelerinin STK Üyelikleri

Tablo 2: Ankete Katılanların STK Üyelikleri

Herhangi Bir Sivil Toplum Kuruluşuna Üye Misiniz?		
Değer	Sayı	Yüzde
Evet	39	63,9
Hayır	21	34,4
Henüz üyeliğim yok ama düşünmekteyim	1	1,6
Toplam	61	100

Tablo 2’de görüldüğü gibi, ankete katılan meclis üyelerinin %63,9’u bir sivil toplum kuruluşuna üye iken, %31,1’i hiçbir sivil toplum kuruluşuna üye değildir. %1,6 ise henüz üyeliği olmamasına rağmen bir sivil toplum kuruluşuna üye olmayı düşünmektedir. Dolayısıyla Büyükşehir Meclis Üyelerinin STK’lar ile yakın ilişkide olduğu söylenebilir.

1.2.2. Meclis Üyelerinin Mensup Oldukları Siyasi Partiler ve Meclis Üyeliği Dönemleri

Burada Büyükşehir Belediyesi Meclis Üyelerinin mecliste mensup olduğu siyasi partiler ve kaç dönemdir meclis üyeliği görevini üstlendikleri yer almaktadır.

Tablo 3: Ankete Katılanların Mensup Oldukları Siyasi Partiler

Mecliste Mensup Olduğunuz Siyasi Parti		
Değer	Sayı	Yüzde
AKP	32	52,5
CHP	18	29,5
MHP	9	14,8
DİĞER	2	3,3
Toplam	61	100

Tablo 3’te görüldüğü gibi, ankete katılanların %52,5’i AK Parti üyesi, %29,5’i CHP üyesi, %14,8’i ise MHP üyesidir. Görüldüğü gibi, Hatay Büyükşehir Belediye Meclisi’nde çoğunluk AK Parti grubundadır. Çoğunluğun AK Partili olmasına rağmen Büyükşehir Belediye Başkanı CHP’den aday olarak seçilmiştir.

Tablo 4: Meclis Üyeliği Dönemleri

Ne zamandan beri Meclis Üyeliği yapmaktasınız?		
Değer	Sayı	Yüzde
Bir Dönemdir	45	73,8
İki Dönemdir	6	9,8
Üç Dönemdir	5	8,2
Dört Dönemdir	2	3,3
Beş Dönemdir	3	4,9
Toplam	61	100

Ne zamandan beri meclis üyeliği yapmaktasınız diye sorulan soru tablo 4'te belirtilmiştir. 30 Mart 2014 seçimlerinden bu yana bir dönemdir meclis üyeliği yapanlar %73,8'dir. Buradan, bu üyelerin ilk defa yerel yönetim kademesinde yer aldığı anlaşılmaktadır. Bu durum yerel seçimlerde, belediye meclislerinin önemli olduğunu göstermektedir.

1.2.3. Meclis Üyeleri Ailelerinin Siyaset İle İlişkileri

Burada Büyükşehir Belediyesi Meclis üyeleri ile birlikte ailelerinin siyasetle uğraşıp uğraşmadıkları ve ailelerinin farklı bir siyasi grubu destekleyip desteklemedikleri durumu üzerinde durulmuştur.

Tablo 5: Meclis Üyeleri Ailelerinin Siyasetle İlişkileri

Ailenizde Siyaset ile Uğraşan Var Mı?		
Değer	Sayı	Yüzde
Evet	25	41
Hayır	33	54,1
Diğer	3	4,9
Toplam	61	100

Tablo 5'te görüldüğü gibi, ankete katılanların %54,1'nin ailelerinde siyasetle uğraşan yoktur. Ailelerinde siyasetle ilgilenenlerin toplam oranı ise %41'dir. %4,9 ise siyasete girmeyi düşünen var cevabını vermiştir. Buradan da anlaşılacağı üzere çoğu meclis üyelerinin ailelerinde meclis üyeleri haricinde siyasetle uğraşan yoktur.

Tablo 6: Meclis Üyeleri Ailelerinde Farklı Siyasi Grubun Desteklenmesi

Ailenizde Sizden Farklı Bir Siyasi Grubu Destekleyen Var MI?		
Değer	Sayı	Yüzde
Evet	8	13,1
Hayır	50	82,0
Fikrim Yok	3	4,9
Toplam	61	100

Ailenizde sizden farklı bir siyasi grubu destekleyen var mı diye sorulan soru tablo 6’da belirtilmiştir. Ankete katılanların %82’sinin ailelerin çoğu aynı siyasi partiyi desteklemekte ve aile içinde farklı siyasi görüşler bulunmamaktadır. Buna rağmen, meclis üyelerinin ailelerinde farklı siyasi partiyi destekleyenlerin oranı %13,1’dir. Aile içinde farklı siyasi partiyi destekleyen aile bireylerinin olup olmadığından haberi olmayan üyelerin oranı ise, %4,9’dur.

1.2.4. Meclisin Siyasi Yapısı ve İşlevselliği

Burada mevcut büyükşehir belediye meclisinin yapısı dikkate alınarak bu durumda meclis üyelerinin memnun olup olmadığı ve meclisin bu bağlamda işlevsel olup olmadığı üzerinde durulmaktadır.

Tablo 7: Mevcut Meclisin Siyasi Yapısındaki Memnuniyet Düzeyi

Şuan ki Meclisin Siyasi Yapısından Memnun Musunuz?		
Değer	Sayı	Yüzde
Evet	12	19,7
Hayır	45	73,7
Fikrim Yok	4	6,6
Toplam	61	100

Tablo 7’de görüldüğü gibi, meclis üyelerinin büyük çoğunluğu (%73,7) meclisin siyasi yapısından memnun değildir. %19,7 ile memnun olanlar ve %6,6 ile fikrim yok diyenler mevcuttur. Buradan anlaşılacağı gibi, ankete cevap veren meclis üyelerinin yarısından fazlası meclisin siyasi yapısından memnun değildir. Meclis üyelerinin memnun olmamasının sebepleri ise, Hatay ilinin tamamındaki 15 ilçeden 11’inin AK Parti tarafından kazanılmasına rağmen Büyükşehir Belediye Başkanının CHP’den olması, bunun getirdiği uyumsuz bir çalışma ortamı, anlaşmaya

varılamaması, meclis bünyesindeki çekişmeler, hizmetten ziyaden tartışma ve kavgaların mevcut olması ve üretkenlikten uzak bir meclis yapısının var olmadığıdır.

Ayrıca kadın üyelerin az oluşu, mevcut seçim sisteminin temsilde adaleti sağlamadığı fikri ve meclis üye dağılımının sağlıklı olmadığı görüşü ve bunun demokratik karar almaya uygun bulunmaması memnuniyetsizliğin diğer sebepleridir. Genel olarak verilen cevaplar değerlendirildiğinde ise en önemli sorun meclis çoğunluğu ile başkanın farklı partiden olması sebebiyle uyumun yokluğudur.

Bunlara rağmen meclisin yapısından memnun olanların verdikleri cevaplarda; başkanın çalışkan olması, demokratik ortamın olmayışından şikâyet edenlere rağmen her partiden temsilcinin bulunması sayesinde çok sesliliğin ve demokratikliğin olduğu görüşleri de vardır. Ayrıca çok az da olsa AK Partili bazı meclis üyeleri de çoğunluğun kendilerinde olmasından dolayı meclisin siyasi yapısından memnun olduklarını dile getirmişlerdir.

Tablo 8: Meclisin İşlevsel Olmamasının Nedenleri

Hatay Büyükşehir Belediye Meclisinin İşlevsel Olmaması		
Değer	Sayı	Yüzde
Mecliste Parti Rolünün Çok Etkili Olması	11	21,6
Başkan ve Meclis Üyelerinin Farklı Partiden Olması	31	60,8
Menfaat İlişkilerinin Fazla Olması	3	5,9
Diğer	6	11,8
Toplam	51	100

Hatay Büyükşehir Belediye Meclisinin işlevsel olup olmadığı, etkin çalışıp çalışmadığı sorusu sorusuna %70,5 oranında “hayır işlevsel değil” cevabı verilmiştir. %24,6 oranında işlevsel bulanlar ve %4,9 oranında fikrim yok diyenler bulunmaktadır.

Hatay Büyükşehir Belediye Meclisi'nin işlevsel olup olmadığı sorulan sorunun akabinde, cevabınız “Hayır” ise nedeni nedir diye sorulan soru Tablo 8’de belirtilmiştir. Bu soruya, anketin uygulandığı 61 meclis üyesinden 51’i cevap vermiştir. Meclisin işlevsel bulunmayışının en büyük sebebi; %60,8 ile Başkan ve Meclis Üyelerinin farklı partiden olması olarak gösterilmiştir. Bunun gerekçelerine de tablo 7’nin yorumlanmasında yani meclisin siyasi yapısındaki memnuniyetsizliğin sebeplerinde değinilmiştir. İkinci en yüksek oran %21,6 ile mecliste parti rolünün çok etkili olmasıdır. %5,9 ile menfaat ilişkilerinin fazla oluşu, meclisin neden

işlevsel bulunmadığı sorusunun üçüncül sebebi olarak görülmektedir. Dolayısıyla meclisin yapısı itibariyle başkanın yerel mecliste çoğunluğu elde tutması, başka bir ifade ile kararların alınmasında meclis-başkan uyumu, meclisi daha işlevsel yapabilmektedir.

Tablo 9: Model Özeti ve Katsayıları 1

Model	R	R Square	Adjusted R Square	Std. Error of the Estimate	
1	,355 ^a	,126	,111	,47063	
Model	Unstandardized Coefficients		Standardized Coefficients	T	Sig.
	B	Std. Error	Beta		
1 (Constant)	1,243	,223		5,577	,000
Sizce.hataybüyükşehir.meclisi.işlevsemi	,347	,119	,355	2,915	,005

a. Dependent Variable: Şuan ki meclis yapısından memnun olmak

b. Predictors: (Constant), Sizce Hatay Büyükşehir belediyesi işlevselliği

Tablo 9’da meclis yapısından memnun olma ile büyükşehir belediye meclisi işlevselliği değişkenleri arasında regresyon analizi yapılmıştır. Şuanki, meclis yapısı ile meclisin ne kadar işlevsel olduğu arasındaki ilişki değerlendirildiğinde, pozitif yönde ve anlamlı bir ilişki görülmektedir. Regresyon analizindeki %12,6’lık R Square değeri, mevcut meclis yapısından memnun olmanın belediyenin işlevselliğine etkisini açıklamakta, %87,4’ünü ise başka değişkenler açıklamaktadır. Dolayısıyla memnuniyet düzeyi yükseldikçe işlevsellik yükselmekte, memnuniyet düzeyi düştükçe işlevsellikte düşmektedir.

1.3. Katılıma İlişkin Değerlendirmeler

Büyükşehir Belediyesi Meclis Toplantılarında söz alarak, fikirlerinizi rahatça söyleyebilmekte misiniz sorusuna ankete katılan 61 meclis üyesinden, %78 ile 48 tanesi “evet” cevabını vermiştir. “Hayır” diyen 3 kişinin oranı % 4,9’dur. Geriye kalan 10 kişi ise %16,4 ile “Kısmen” cevabı vermiştir. Anlaşılacağı gibi, meclis toplantılarında büyük çoğunluk rahatlıkla söz alarak fikir beyan etmektedir.

Meclis Toplantılarına katılmadığınız oldu mu sorusuna ankete katılan 61 meclis üyesinin 48 tanesi %78,7 oranında her zaman katıldığını, 13 tanesi %21,3 ile çoğu zaman katıldığını belirtmiştir. Anketin uygulandığı meclis üyelerinden alınan cevaplar doğrultusunda, toplantılara nadiren katılan ya da hiç katılmayan meclis üyesi yoktur.

1.3.1. Bir Karar Organı Olarak Meclis

Burada, Büyükşehir Belediye Meclisinin gerçek bir karar organı olarak görülüp görülmediği ve gerçek bir karar organı için ne yapılması gerektiği konusu üzerinde durulmuştur.

Tablo 10: Meclisin Gerçek Bir Karar Organı Olması

Sizce Meclis Gerçek Bir Karar Organı Mı?		
Değer	Sayı	Yüzde
Evet	37	60,7
Hayır	7	11,5
Kısmen	17	27,9
Toplam	61	100

Tablo 10’da belirtildiği gibi, meclisi gerçek bir karar organı olarak görenlerin oranı %60,7 iken, meclisin gerçek bir karar organı olmadığını düşünen meclis üyelerinin oranı %11,5’tir. Meclisi kısmen gerçek bir karar organı görenlerin oranı ise, %27,9’dur. Anket uygulanan meclis üyelerinin yaklaşık %89’u meclisi gerçek bir karar organı olarak görmektedir.

Bu sorunun akabinde sorulan *Meclisin gerçek bir karar organı olması için ne yapılmalı sorusuna* ise meclis üyeleri çok çeşitli cevaplar vermiştir. Bazı üyeler oylamanın zaten yapılıyor olmasına rağmen oylama yapılmasının meclisi gerçek bir karar organı yapacağı görüşündedir. Verilen cevaplar arasında; eğitim ve uzmanlık seviyesinin yükseltilmesi, objektif olunması, daha etkin çalışma ortamının oluşturulması, yasal değişikliklerin gerekliliği, yetkilerin artırılması, mecliste temsil edilen partiler arasında geniş bir diyalog, saygı ve uzlaşımın olması gibi gerekliliklerin yanı sıra parti ya da kişiye özel kararlardan ziyade üyelerin bağımsız hareket etmelerinin önemi belirtilmiştir. Yine bu bağlamda alınacak kararların siyasi

olmasından ve parti isteklerinden ziyade halkın beklentileri karşısında halka hizmet için alınması gerekliliği vurgulanmıştır. Bazı üyeler ise meclisin daha aktif ve katılımcı olması için eğitim ve seminer isteklerinden bahsetmişlerdir. Tüm bu cevaplar sonucu, çoğunluğun hem fikir olduğu nokta; parti baskısının azaltılması, parti tüzüğüne göre değil halkın ihtiyaçlarını karşılayacak hizmetler için vicdana göre hareket edilmesi gerekliliği olmuştur.

Tablo 11: 6360 Sayılı Düzenlemenin Getirdiği Yenilik

6360 Sayılı Yeni Düzenleme BŞB Meclisi'ni Daha Katılımcı Hale Getirdi Mi?		
Değer	Sayı	Yüzde
Evet	20	32,8
Hayır	30	49,2
Kısmen	11	18,0
Toplam	61	100

6360 Sayılı yeni düzenleme ile Hatay Büyükşehir olmuştur. Bu düzenleme ile Hatay Büyükşehir belediye meclisi daha katılımcı hale geldi mi sorusu tablo 11'de belirtilmiştir. Ankete katılanların %49,2'si yeni düzenleme ile Hatay büyükşehir belediye meclisinin daha katılımcı hale gelmediği görüşündedir. Ancak buna rağmen %32,8 ile bu düzenlemenin meclisi daha katılımcı bir hale getirdiğini söyleyen 20 üye bulunmaktadır. %18 oranında ise meclisin kısmen katılımcı hale geldiği düşünülmektedir. Bunlar sonucunda, meclisin neredeyse yarısı bu düzenlemenin Hatay Meclisine katılımcılığın artması hususunda bir etkisinin olmadığı görüşündedir.

1.3.2. Halkın İlgisi Düzeyi

Bu bölümde halkın meclis toplantılarına ilgi düzeyinin yeterli bulunup bulunmaması ve halkın toplantılara gereken ilgiyi göstermesi halinde, bunun gerçek bir temsili sağlayıp sağlamadığı konusuna değinilmiştir.

Tablo 12: Halkın Meclis Toplantılarına İlgisi

Değişken	Değer	Sayı	Yüzde
Halkın Meclis Toplantılarına İlgisi Yeterli Düzeyde Mi?	Evet	9	14,8
	Hayır	35	57,3
	Kısmen	17	27,9
Halkın Meclis Toplantılarına İlgi Göstermesi Gerçek Bir Temsil Sağlar Mı?	Evet	18	29,5
	Hayır	15	24,6
	Kısmen	28	45,9
Toplam		61	100

Tablo 12 de belirtildiği gibi, halkın meclis toplantılarına ilgisini yeterli düzeyde bulmayanların oranı %57,3 halkın toplantılara ilgisini kısmen yeterli görenlerin oranı %27,9 ve bu ilgiyi yeterli bulanların oranı %14,8'dir. Başka bir deyişle, Hatay büyükşehir belediye meclis üyelerinin çoğu, halkın meclis toplantılarına ilgisini yeterli bulmamaktadır.

Yine tablo 12'de belirtildiği gibi, bu konuda ikinci yöneltilen soru; Halkın meclis toplantılarına ilgi göstermesinin gerçek bir temsili sağlayıp sağlamayacağıdır. Halkın ilgisinin gerçek bir temsil sağlayacağını düşünen meclis üyelerinin oranı %29,5 iken bunun gerçek bir temsil sağlamayacağını düşünen meclis üyelerinin oranı %24,6'dır. Buradaki en büyük oranı ise %45,9 ile bu ilginin kısmen gerçek bir temsil sağlayacağıdır. Buradan da anlaşılacağı gibi, ankete cevap veren meclis üyelerinin yarıya yakını halkın ilgisinin kısmen gerçek bir temsili sağlayacağını düşünmektedir.

Belediye meclisini Erzincan İli örneğinde inceleyen Bulut ve Tanıyıcı; Meclis üyeleri üzerinde uyguladığı anket çalışmasında Meclis üyelerinin yarıdan fazlasının halkın meclislerde temsil edilmediği kanaatine sahip olduğu ve temsilin işlevsel olabilmesi için meclis üyelerinin önceden halk tarafından tanınması ve seçildikten sonra da temsil yeteneğini kaybetmemesi gerektiğinin istendiği sonucuna varmaktadır. Bunda etkili olan faktörlerin bazılarını ise şu şekilde sıralamaktadır: mevcut seçim sisteminin adil temsili sağlayamaması, meclis üyeliği adaylarının belirlenmesinde ön seçim yapılmaması ve adayların seçim sürecinde kendini halka tanıtmaması.

1.3.3. STK ve Mahalle Yönetimlerinin İlgisi

Bu bölümde sivil toplum kuruluşları ve mahalle yönetimi temsilcilerinin meclis toplantılarına katılıp katılmadığı, Büyükşehir belediyesinin kent hizmetlerinin yapım sürecinde STK'ların dâhil edilip edilmediği ve görüşlerinin alınıp alınmadığı, görüş alma ve katılım sağlamada hangi faktörün öncelikli dikkate alınması gerektiği konularına değinilmiştir.

Tablo 13: STK ve Mahalle Yönetiminin Toplantılara İlgisi

STK ve Mahalle Yönetimleri Temsilci Olarak Meclis Toplantılarına Katılıyorlar Mı?		
Değer	Sayı	Oran
Evet	4	6,6
Hayır	46	75,4
Bilgim Yok	11	18,0
Toplam	61	100

Tablo 13'te belirtildiği gibi, meclis üyelerine sorulan soruya, %75,4 oranında STK ve mahalle yönetimleri temsilci olarak meclis toplantılarına katılmıyor cevabı alınmıştır. "Evet" cevabı %6,6 iken "Bilgim yok" cevabı verenlerin oranı %18,0'dır. Buradan da anlaşılacağı gibi, ankete cevap veren meclis üyelerinin dörtte üçü, STK ve Mahalle Yönetimlerinin meclis toplantılarına katılmadığını görüşündedir. Ancak temsil ve katılım bağlamında düşünüldüğünde bu oran oldukça üzücüdür. Çünkü halkın toplantılara katılımının yanı sıra toplantılara katılma ve görüş bildirme konusunda STK ve Mahalle yönetimlerine kanunda da açıkça yer verilmiştir ve daha önce yapılan bu tarz araştırmalarda da meclislerde STK ve mahalle yönetimlerinin temsil edilmesi kabul gören bir görüştür.

5393 sayılı kanununun 24. maddesinde, 5216 sayılı kanunda 15. maddesinde, gündemdeki konularla ilgili mahalle muhtarlarının ve sivil toplum örgütlerinin temsilcilerinin, oy hakkı olmaksızın kendi görev ve faaliyet alanlarına giren konuların görüşüldüğü İhtisas Komisyonu toplantılarına katılabilecekleri ve görüşlerini bildirecekleri belirtilmiştir. Yine aynı kanunda, Stratejik plan ve acil durum planlarının hazırlanması sürecine üniversitelerin ve yerel sivil toplum kuruluşlarının katılımının sağlanacağı belirtilmiştir.

Tablo 14: STK'ların Kent Hizmetleri Yapım Sürecine Dâhil Edilmesi

BŞB, STK'ları Kent Hizmetlerinin Yapım Sürecinde Görüşlerini Alıyor ve Dâhil Ediyor Mu?		
Değer	Sayı	Oran
Evet, görüşlerini alıyor ve dâhil ediyor	12	19,4
Hayır, görüşlerini almıyor ve dâhil etmiyor	21	34,4
Kısmen görüşlerini alıyor ve dâhil ediyor	15	24,6
Bilgim Yok	13	21,3
Toplam	61	100

Demokratikleşme düzeyinin "temsil olgusu"yla yakından ilişkisi vardır. Gerçekten yöneticiler, yönetilenleri ne kadar yüksek oranda temsil ederse o kadar onların istemlerine cevap verebilir, onlarla diyaloga girebilir, tarafsızlığı ve hizmet önceliklerini ön planda tutabilir (Bulut, 2000: 48). Burada yerel yöneticilerin, yerel toplulukları temsil edenlerin görüşlerini önemseyip önemsemedikleri araştırılmaya çalışılmıştır.

Büyükşehir belediyesi, sivil toplum örgütlerini kent hizmetlerinin yapım sürecinde görüşlerini alıyor ve dâhil ediyor mu diye sorulan soru tablo 14'te belirtilmiştir. Ankete cevap veren meclis üyeleri; %34,4 ile STK görüşlerinin alınmadığı ve kent için yapılacak hizmetlere STK'ların dâhil edilmediği, %19,4 ile STK'ların görüşlerinin alındığı ve dâhil edildiği görüşündedir. Bu cevaplar doğrultusunda görülmektedir ki meclis üyelerinin verdiği cevapların oranı birbirine çok uzak değildir. %34 oranında görüşlerin alınmadığının söylemesine karşın, yaklaşık %43 ise görüşlerin alındığı ya da kısmen alındığı fikrine sahiptir.

Yine meclis üyelerine; *genellikle sivil toplum örgütlerinin yönetime yakın olan görüşlerinin daha çok dikkate alındığı ifade edilmekte, bu görüşe katılıyor musunuz* sorusu sorulmuştur. 61 meclis üyesini, 31 tanesi evet cevabı verirken 30 tanesi hayır cevabını vermiştir. %50,8 ile evet %49,2 ile hayır cevabının alınmış olması da, STK'ların yönetime yakın olan görüşlerinin daha çok dikkate alındığı konusunda bir fikir birliğinin olmadığını göstermektedir.

Tablo 15: Görüş Alma ve Katılım Sağlamada Öncelikli Faktör

Görüşler	Sayı	Önem Sırası
Siyasi görüş yakınlığı	4	4
Farklı görüşlere sahip olsalar da ilgili STK görüşleri	20	3
Doğrudan halkın görüşleri	26	1
İlgili Uzman Kuruluşlarının görüşleri	21	2
Sadece meclis çoğunluğunun görüşleri	2	5

Tablo 15’te görüş alma ve katılım sağlamada hangi faktörün öncelikli dikkate alınması ile ilgili sorulan soru için her meclis üyesine birden fazla cevap hakkı tanınmıştır. Meclis üyelerinin verdiği cevaplara göre “doğrudan halkın görüşleri” fikrinin birinci derecede önemli olduğu ortaya çıkmaktadır. Kentle ilgili alınan kararların daha geniş kesimlerce temsil edilmesi gerekmektedir ki bu da katılımın artırılmasıyla sağlanabilir. Görüş alma ve katılım sağlama açısından birincil olarak halkın görüşlerinin alınması, yerel halkın ihtiyaçlarını karşılamada ve yerel katılımın artırılmasında önem arz etmektedir. Bu durum sıralamaya önemli bir etki etmiştir. Anket sonuçlarına göre “ ilgili uzman kuruluşlarının görüşleri” ikinci derecede önemli olarak görülmüştür. Meclis üyelerince görüşlerine başvurulması gereken ikinci önemli faktör uzman kuruluşların görüşleridir. Halka sunulacak bir hizmet ile ilgili olarak uzmanların tecrübe ve bilgilerinden yararlanmak hizmet kalitesini artmasını sağlayacaktır. Bunun akabinde “farklı görüşlere sahip olsalar da ilgili STK görüşleri” önemli görülmüştür. Büyükşehir yönetimleri sivil toplum kuruluşları ile işbirliği içinde olmalıdır. Sivil toplum kuruluşları kendi alanlarındaki toplumsal oluşumları temsil ettiklerinden dolayı, halkın yerel yönetime katılımının sağlanmasında önemli yardım sağlayabilecektir. Daha sonra “ siyasi görüş yakınlığı” önemli görülmektedir. Meclis üyelerinden sadece dört tanesi bu görüştedir. Son olarak “ sadece meclis çoğunluğunun görüşleri” sıralamada yer almıştır. Bu görüşte olan meclis üyelerinin sayısı ise ikidir.

1.3.4. Halkın Talep ve Beklentileri

Bu bölümde meclis üyelerine hangi konularda talep ve beklenti geldiğini ve bu talep ve beklentilerin kimler aracılığı ile iletildiğine değinilmiştir.

Büyükşehir Belediyesi meclis üyesi olarak sizlere daha çok hangi konularda talep ve beklentiler sunulmakta sorusuna meclis üyeleri çeşitli cevaplar vermiştir. Meclis üyelerinden alınan cevaplardan en çok talep edilen konuların başında; su sıkıntısı özellikle su kesintileri ve yüksek su fiyatları, köy ve mahalle yollarının yapımı, iş beklentisi ve işe alınma talepleri, kanalizasyon onarımı gibi alt yapı ile ilgili sıkıntılar ve çevre düzen ve temizliği gelmektedir. 5216 sayılı büyükşehir kanunu ile imar planlama alt yapı ve ulaşım konularında son karar merci olarak büyükşehir belediyesi olduğu belirtilmiştir (5216, md. 8,9). Yol, su ve işsizlik sıkıntılarındaki talepler kadar olmasa da imar konularında da talep ve beklentiler vardır. İlaveten turizmin geliştirilmesi, büyük yeşil alan gereksinimleri de dile getirilen konulardır. Görüldüğü üzere halkın yıllardır süre gelen su, yol ve işe girme konularındaki sıkıntıları devam etmekte, ayrıca beklentileri ve talepleri neredeyse sadece bu yönde seyretmeye devam etmektedir.

Tablo 16: Talep ve Beklentilerin İletilmesi

Görüşler	Sayı	Önem Sırası
Doğrudan kendileri geliyor	54	1
Tanıdıkları vasıtası ile	4	4
Diğer meclis üyeleri aracılığı ile	10	2
Parti temsilcileri ile	9	3
Diğer	2	5

Tablo 16’da görüldüğü gibi, *Büyükşehir Belediye Meclis Üyesi olarak sizlere bu talep ve beklentiler kimler aracılığı ile iletiliyor* diye sorulan soruda her meclis üyesine birden fazla cevap hakkı tanınmıştır. Ankete katılan meclis üyelerinin verdikleri cevaplara göre “doğrudan kendileri geliyor” seçeneği birinci derecede tercih edilmiştir. İkinci olarak en yüksek seçilen “diğer meclis üyeleri aracılığı ile” seçeneğidir. “parti temsilcileri ile” talep ve beklentilerin iletilmesi üçüncü sıradayken, “tanıdıkları vasıtası ile” seçeneği dördüncü sırada yer almaktadır. Sadece iki meclis üyesi diğer seçeneğini işaretlemiş ancak hangi yolla, kimin aracılığı ile iletildiğini belirtmemiştir. Buradan da anlaşılacağı gibi, halk talep ve beklentilerini çoğunlukla doğrudan kendisi dile getirmektedir.

1.3.5. Meclis Kararlarının Etkilenmesi

Bu bölümde karar alma sürecinde daha çok kimlerin görüşlerinin etkili olduğu ve yapılacak bir hizmet konusunda karar alırken kimlerin görüşlerine başvurulduğu belirtilmiştir.

Tablo 17: Yapılacak Hizmet Konusunda Başvurulan Görüşler

Görüşler	Sayı	Önem Sırası
Yapılacak iş ile ilgili tüm ildeki uzmanların görüşlerine	31	1
Sadece belediye'deki uzmanların görüşlerine	14	3
Sivil Toplum Örgütlerinin görüşlerine	12	4
Hizmetin yapılacağı yerdeki meclis üyelerinin görüşlerine	17	2
Diğer	4	5

Tablo 17’de yapılacak bir hizmet konusunda karar alırken kimlerin görüşlerine başvurulduğu ile ilgili sorulan soru için her meclis üyesine birden fazla cevap hakkı tanınmıştır. Anket sonuçlarına göre, “yapılacak iş ile ilgili tüm ildeki uzmanların görüşlerine” başvurma fikri birinci derecede önemli görülmektedir. Halka hizmetin kaliteli ve tam verimli olması için tüm il genelindeki uzmanların görüşlerine başvurmak gerekliliği meclis üyelerinin çoğunluğunca kabul görmektedir. Belli bir bölgeyi kapsayacak dahi olsa ilin tamamındaki uzmanların ortak görüşü doğrultusunda yapılacak hizmetler ileriye yönelik daha sağlam, hataların en aza indirildiği ve daha verimli hizmetler olacaktır.

Meclis üyelerinin verdikleri cevaplara göre “hizmetin yapılacağı yerdeki meclis üyelerinin görüşlerine” başvurmak ikinci derecede önemli görülmektedir. Bu da o bölgeden seçilen meclis üyelerinin bölge ihtiyaçları konusunda daha bilgili olduğu anlayışından kaynaklanmaktadır. Bunun akabinde “sadece belediye'deki uzmanların görüşlerine” başvurmak üçüncü derecede önemli olarak görülmektedir. Daha sonra “Sivil toplum örgütlerinin görüşlerine” başvurmak önemli görülmüştür.

Kent mekânında gerek STK'ların gerekse mahalle muhtarlarının yönetimle ilişkilerine bağlı olarak ortaya çıkan bazı katılım uygulamaları da vardır. Ancak bunların kent hizmetlerine katkısı belli çevre ve kişilerle sınırlı olduğu belirtilmelidir. Bu uygulamalar, genellikle dolaylı bir katkı sağlama veya tepki gösterme şeklinde ortaya çıkmaktadır. Gerçekten de yerel alt örgütlenmelerin kendi aralarındaki faaliyetlerinin dolaylı da olsa kentsel bir yarar sağladığı ve kentsel sorunların

giderilmesinde belediye yönetimine yardımcı olduğu söylenebilir (Bulut, 2000: 41). Ancak burada önemli olan STK'ların kendi menfaatlerinden ziyade halkın menfaatlerini düşünmesi gerekliliğidir.

Tablo 18: Karar Alma Sürecine Etki Eden Görüşler

Görüşler	Sayı	Önem Sırası
İktidar Partisi Üyelerinin	30	1
Muhalefet Partisi Üyelerinin	5	4
Büyükşehir Belediye Başkanının	23	2
Diğer	7	3

Karar alma sürecinde daha çok kimlerin görüşlerinin etkili olduğu sorusu için her meclis üyesine birden fazla cevap hakkı tanınmıştır. Meclis üyelerinin verdikleri cevaplara göre “İktidar partisi üyelerinin” görüşleri birinci derecede önemli görülmüştür. Buradan anlaşılacağı gibi yerel meclislerde, merkezin etkilerinin öncelikli olarak etkisi söz konusudur. Geçmişten beri devam eden merkezin yerele etkisi günümüzde de görülmektedir.

Tanzimat döneminde yerel yönetimler sistematik biçimde ele alınmıştır. Bununla birlikte, Osmanlı belediye kurumları otoriter bir merkeziyetçiliğin geliştiği bir dönemde doğması nedeniyle, merkezi yönetimin bir parçası olarak algılanmıştır. Bu anlayışın etkisiyle vilayet ve kaza meclisleri bir çeşit yerel yönetim meclisleri olmalarına karşın merkezi hükümetin etkisinde kalmışlar ve danışma meclisi olarak çalışmışlardır (Yerel yön., Katılımcılık ve Kentsel Yön. Kom. Raporu, 2009: 31).

Günümüzde yerel yönetim meclisi olan büyükşehir belediye meclisleri, merkezi hükümetin etkisinde kalmaktadır. Meclis çoğunluğunun iktidar partisi üyelerinde olması da bunda oldukça etkilidir. Bu durum sıralamaya önemli bir etki etmiştir.

Anket sonuçlarına göre “büyükşehir belediye başkanının” görüşleri ikinci derece önemli görülmüştür. 5 yıllığına seçilen büyükşehir belediye başkanının kararlarda en etkili olması meclislerin temsil işlevini olumsuz etkileyeceği görüşü yaygındır. Ancak büyükşehir idaresinin başı olan büyükşehir belediye başkanının karar alma sürecinde görüşlerinin etkili olması hizmet bütünlüğünü sağlama açısından gerekli olduğu düşünülebilir.

Karar alma sürecinde daha çok kimlerin görüşlerinin etkili olduğu sorusunda “diğer” şikkı üçüncü derece önemli görülmüş anca buna cevap veren meclis üyeleri herhangi bir açıklama yapmamıştır.

Son olarak “muhaletet partisi üyelerinin” görüşleri sıralamada yer almıştır. Bu da mecliste alınan kararlara etki etmede muhaletet partisi üyelerinin etkisinin yok denecek kadar az olduğunu göstermektedir.

1.3.6. Kent Konseyi

Bu bölümde meclis üyelerine, Hatay Büyükşehir Belediyesi’nin Kent konseyi olup olmadığı ve varsa kent konseyinden gelen görüşlerin dikkate alınıp alınmadığı sorulmuştur.

5393 sayılı Belediye Kanununun 76. maddesinde düzenlenen Kent Konseyi, kent yaşamında; kent vizyonunun ve hemşerilik bilincinin geliştirilmesi, kentin hak ve hukukunun korunması, sürdürülebilir kalkınma, çevreye duyarlılık, sosyal yardımlaşma ve dayanışma, saydamlık, hesap sorma ve hesap verme, katılım ve yerinden yönetim ilkelerini hayata geçirmeye çalışmasını amaçlamaktadır. Böylece kamu kurumu niteliğindeki meslek kuruluşlarının, belediyeler, sendikaların, noterlerin, varsa üniversitelerin, ilgili sivil toplum kuruluşlarının, siyasi partilerin, kamu kurum ve kuruluşlarının ve mahalle muhtarlarının temsilcileri ile diğer ilgililerin katılımıyla oluşan kent konseyinin faaliyetlerinin etkili ve verimli yürütülmesi konusunda yardım ve destek sağlayacaktır (www.tbmm.gov.tr, 2015).

Tablo 19: Hatay Büyükşehir Belediyesi Kent Konseyi

Hatay Büyükşehir Belediyesi Kent Konseyi Var Mı?		
Değer	Sayı	Oran
Evet	31	50,8
Hayır	10	16,4
Bilgim Yok	20	32,8
Toplam	61	100

Tablo 19’da görüldüğü gibi, Hatay Büyükşehir Belediyesi Kent Konseyi’nin olduğundan haberdar olan meclis üyelerinin oranı %50,8’dir. Kent konseyinin olmadığını söyleyenlerin oranı %16,4 ve bu konuda bilgi sahibi olmayanların oranı ise %32,8’dir. Yani anket uygulanan meclis üyelerinin yarısı kent konseyi hakkında

bilgiye sahiptir. Bu soruya evet cevabı verilen meclis üyelerine; “kent konseyinden gelen görüşler dikkate alınıyor mu?” diye bir soru da sorulmuştur. Ancak evet cevabı veren 31 kişiden sadece %26’sı kent konseyinden gelen görüşlerin dikkate alındığını belirtirken, %18’i dikkate alınmadığını belirtmiştir. En vahimi ise, evet cevabı veren meclis üyelerinin %56’sının kent konseyinden gelen görüşlerin dikkate alınıp alınmadığından habersiz olmasıdır. Yani sonuç olarak, ankete cevap veren meclis üyelerinin yarısı kent konseyinin var olduğunu bilmekte ve bilenlerinde yarıdan fazlası kent konseyinin faaliyetlerinden habersizdir. Kent konseyi ne kadar aktif olmaya çalışırsa çalışsın daha meclis üyelerinin yarısının kent konseyinin varlığını bile bilmemesi büyük bir sorun teşkil edecektir.

1.4. Temsile İlişkin Değerlendirmeler

Sizce temsilde adalet olması için nasıl bir meclis yapısı olmalı sorusuna ankete katılan 61 meclis üyesi çok çeşitli cevaplar vermiştir. Üyelerin verdikleri cevapların ortak noktaları ise; meclisin, hizmet üretme amacıyla birleşmesi, sosyal belediyeçilik anlayışının yerleşmesi, tarafsızlık, seçim yasası ve seçim sisteminin değişmesi, yerel meclislerde siyasetin ve siyasi görüşün son plana alınması ve en çok her kesimden temsilcinin mecliste bulunması gerekliliğidir. İl sorunlarına vakıf; Meslek kuruluşları, STK, işçi, memur, halk, köylü temsilcilerinden oluşan ilin tamamındaki kesimin temsilcilerinin olması görüşü çoğunluktadır. Ancak Hatay ili nüfus yapısı bakımından olduğu kadar etnik yapıda da çok çeşitli olduğundan ayrıştırmanın, ayrımın olmadığı bir temsiliyetin gerekliliği söz konusudur. Ancak üyelerin bazıları bu ayrımlar dolayısıyla temsilde adaletin mümkün olmadığını söylemiştir.

Bunlar dışında daha azınlık olarak verilen cevaplar ise, belediye başkanının meclis üyelerince seçilmesi, iktidar ve muhalefet üyelerinin sayılarının eşit olması, meclis çoğunluğu hangi partide ise belediye başkanının da o partiden olması gerekliliğidir. Bazı meclis üyeleri de adaletsizliğin tepeden geldiğini, merkezde giderilmedikçe yerel de de giderilemeyeceğini söylemektedir. Tüm bu yorumlar dışında sadece 3 meclis üyesi temsilde adaletin zaten var olduğu görüşündedir.

1.4.1. İlçe ve İlçe Nüfuslarının Temsili

Bu bölümde tüm ilçelerin mecliste temsil edilip edilmediği, ilçe nüfusları dikkate alındığında mecliste adaletli bir temsilin olup olmadığı, bugünkü seçim sistemiyle şehir halkının gereği gibi temsil edilip edilmediği görüşlerine yer verilmiştir.

Tablo 20: Merkez İlçe Dâhil Tüm Hatay'ın Temsili

Sizce Antakya Merkez İlçe Dâhil Tüm Hatay Mecliste Temsil Ediliyor Mu?		
Değer	Sayı	Yüzde
Evet, temsil ediliyor	38	62,3
Hayır, tüm nüfus dikkate alınmıyor	9	14,8
Kısmi olarak temsil ediliyor	11	18,0
Fikrim Yok	3	4,9
Toplam	61	100

Antakya merkez ilçe dâhil tüm Hatay'ın mecliste temsil edilip edilmediği tablo 20'de belirtilmiştir. Mecliste merkez ilçe dâhil tüm Hatay'ın temsil edildiğini düşünen meclis üyeleri %62,3, tüm nüfusun dikkate alınmadığından temsil edilmediğini düşünenler %14,8, kısmi olarak temsil edildiğini düşünenler %18,0 iken bu konuda fikri olmadığını belirten meclis üyeleri %4,9'dur. Tam bir temsilin ya da kısmi olsa da bir temsilin olduğunu düşünenler yaklaşık olarak %80'dir. Başka bir deyişle, meclis üyelerine göre, Hatay'ın mecliste temsiline var olduğu kanaatinin güçlü olduğudur.

Tablo 21: Model Özeti ve Katsayıları 2

Model	R	R Square	Adjusted R Square	Std. Error of the Estimate	
1	,474 ^a	,225	,212	,47556	
Model	Unstandardized Coefficients		Standardized Coefficients	T	Sig.
	B	Std. Error	Beta		
2 (Constant)	,929	,156	,474	5,940	,000
İlçe.nüfusları.dikkate alındığında.sizce.BŞB	,353	,085		4,137	,000

a. Dependent Variable: Bugünkü seçim sistemi ile halkın mecliste adaletli temsili

b. Predictors: (Constant), Mecliste ilçelerin adaletli temsili

Bugünkü seçim sistemi ile halkın belediye meclislerinde gereği gibi temsil edildiğine inanılması ile ilçe nüfusları dikkate alındığında ilçelerin adaletli bir şekilde temsil edildiğinin söylenmesi değişkenleri arasında regresyon analizi tablo 21’de belirtilmiştir. Şehir halkının büyükşehir belediye meclisinde temsil edildiği inancı ile ilçe nüfuslarının adaletli bir şekilde temsil edildiğinin söylenmesi arasında pozitif bir ilişki vardır. Analizdeki R Square değeri olan 22,5’lik kısım bu iki bağımlı değişken arasındaki ilişkinin oranını vermektedir. Halkın temsiline inanılmasının artışı, adaletli bir temsil olduğunun söylenmesini %22,5 oranında açıklamasına rağmen %77,5’ini başka değişkenler açıklamaktadır. Bir başka deyişle, halkın meclislerde temsil edildiği inancı hiç bir şey yapılmasa bile 0,929’dur. Ayrıca halkın temsilinin inancının bir birim artışı yaklaşık olarak 0,353 oranında ilçe nüfuslarının dikkate alınarak temsil edildiğinin söylenmesini arttırdığı söylenebilir. Bu açıdan anlamlı pozitif doğrusal bir şekilde etki söz konusudur.

Buradan da anlaşılacağı gibi, seçim sisteminin iyileştirilmesi ile halkın ve ilçelerin mecliste adaletli temsilinin artması söz konusu olacaktır. Ayrıca, kent halkının kentin yönetiminde söz sahibi olamaması ve yerel meclislerde toplumun tüm kesimlerinin yeterince temsil edilememesi söz konusudur. Halkın temsilinin sağlanabilmesi için katılım mekanizmalarının artırılması gerekmektedir.

Tablo 22: Model Özeti ve Katsayıları 3

Model	R	R Square	Adjusted R Square	Std. Error of the Estimate	
1	,516 ^a	,266	,254	,69072	
Model	Unstandardized Coefficients		Standardized Coefficients	T	Sig.
	B	Std. Error	Beta		
3 (Constant)	,815	,238	,516	3,427	,001
İlin genelini düşündüğün üzde.adaletli.bir.temsil.	,537	,116		4,627	,000

a. Dependent Variable: BŞB Meclisinin temsilde adaleti sağlaması

b. Predictors (Constant): İlin genelinde adaletli bir temsilin olması

Büyükşehir belediye meclisinin temsilde adaleti sağlaması ile ilin geneli düşünüldüğünde adaletli bir temsilin olduğunun söylemesi değişkenleri arasında yapılan regresyon analizi tablo 22’de belirtilmiştir. Yerel meclisin temsilde adaleti sağlaması ile ilin genelinde adaletli bir temsilin olduğunun söylenmesi arasında pozitif bir ilişki vardır. Başka bir ifade ile bu iki değişken arasında regresyon analizi yapılabilir çünkü birbirlerine bağlıdır. Bu iki değişken arasında anlamlı ve doğrusal bir ilişki söz konusudur. Büyükşehir belediye meclisinin temsilde adaleti sağlamanın artması, tüm ilin temsilde adaletli olduğunu %26,6 oranında açıklamasına rağmen %73,4’ ünü başka değişkenler açıklamaktadır. Bu iki değişken arasında anlamlı ve pozitif bir ilişki olmasına rağmen, meclisteki temsil adaletinin il genelindeki temsil adaletine etkisinin çok az olduğu görülmüştür.

Bu analizden de anlaşılacağı gibi, büyükşehir belediye meclisinin temsilde adaleti sağlaması gerçekleştikçe ilin genelinde adaletli bir temsil olduğu inancı da gerçekleşecektir.

1.4.2. Büyükşehir Belediyesinin Kararlarına Etki Edenler

Bu bölümde Büyükşehir Belediyesi meclis üyelerinin daha çok kimleri temsil ettikleri, büyükşehir belediyesinin kararlarını en çok kimlerin etkilediği ve Hatay’ın büyükşehir olmasının temsilden ziyade rant alanlarını genişletip genişletmediği üzerinde durulmuştur.

Tablo 23:Meclis Üyeleri Kimleri Temsil Ediyor?

Görüşler	Sayı	Önem Sırası
Kendi siyasi görüşünde olanları	16	3
İl sınırında olanların tamamını	20	2
Seçildiği ilçe halkını	30	1
Diğer	2	4

Tablo 23'te büyükşehir belediye meclis üyelerinin daha çok kimleri temsil ettiği ile ilgili sorulan soruda her meclis üyesine birden fazla cevap hakkı tanınmıştır. Verilen cevaplar doğrultusunda, meclis üyelerinin “seçildiği ilçe halkını” daha çok temsil etmesinin birinci derece önemli olduğu ortaya çıkmaktadır. Meclis üyesi seçildiği yeri daha çok temsil etmekte ve genelin temsiliyle daha az ilgili olmaktadır. Bu durumda il sınırının tamamının temsiline sınırlı olmasını sağlamaktadır. Anket sonuçlarına göre meclis üyelerinin daha çok “il sınırında olanların tamamını” temsil ettiği görüşü ikinci derecede önemli olarak görülmüştür. Toplumun tüm kesimlerinin ve il sınırında bulunanların tamamının temsili yerel meclislerde ikinci sırada yer almıştır. Daha sonra, meclis üyelerinin “kendi siyasi görüşünde olanları” daha çok temsil etmesi önemli görülmüştür. Bu durumun sıralamanın sonlarında yer alması, meclisteki temsiline çıkarılardan ya da siyasi yakınlıktan uzak olması, yönetimde halkında söz hakkının olması açısından önemlidir. Sıralamada son olarak yer alan “diğer” seçeneğidir. Ancak meclis üyeleri daha çok temsil ettikleri bu diğer seçeneğinin kimler olduğunu belirtmemiştir.

Tablo 24: Temsilden Ziyade Rant

Hatay'ın Büyükşehir Olmasının Temsilden Ziyade Rant Alanlarını Genişlettiği Görüşüne Katılıyor Musunuz?		
Değer	Sayı	Oran
Katılıyorum	17	27,9
Katılmıyorum	27	44,3
Kısmen katılıyorum	9	14,8
Fikrim yok	8	13,1
Toplam	61	100

Hatay'ın büyükşehir olması temsilden ziyade rant alanlarını genişlettiği söylenmekte, bu görüşe katılıyor musunuz diye sorulan soru tablo 24'te belirtilmiştir.

Ankete katılan meclis üyelerinin %44,3'ü Hatay'ın büyükşehir olmasının temsilden ziyade rant alanlarını genişlettiği görüşüne katılmamaktadır. 61 meclis üyesi arasında bu görüşe katılmayanlar 27 kişi ile çoğunluğu oluşturmaktadır. Yine ankete katılan meclis üyelerinin %27,9'u bu görüşe katıldığını belirtirken, %14,8'i kısmen katıldığını belirtmektedir. Bu görüşe kısmen katılan meclis üyeleri ve tamamen katılan meclis üyelerinin oranı yaklaşık olarak %43'tür. Ankete katılan 61 meclis üyesinden 26'sı kısmen ya da tamamen katıldığını dile getirmiştir. Buradan da anlaşılacağı gibi, rant alanlarının genişlediğini düşünenlerin oranı ile bu görüşte olmayanların oranı hemen hemen aynıdır. Az bir farkla rant alanlarının genişlemediği fikri ön plana çıksa bile azımsanamayacak bir kısımda bunun var olduğu fikrindedir. Son olarak "Fikrim yok" diyenlerin oranı ise %13,1'dir.

Tablo 25: Büyükşehir Belediyesinin Kararlarını En Çok Etkileyenler

Görüşler	Sayı	Önem Sırası
Esnafklar	10	5
Ekonomik seçkinler	16	3
Halk	21	2
Siyasi parti temsilcileri	47	1
Sivil toplum kuruluşları	9	6
Mahalle muhtarları	14	4
Mafya grupları	1	7

2005 sonrası yürürlüğe giren kanunlarla il özel idareleri ve belediyeler idari özerklik anlamında geçmişe oranla güçlenmiş, bağımsız karar alma kabiliyetleri artmıştır. Bu olumlu gelişmeye rağmen eski düzenlemelerin getirdiği bazı sorunlar halen devam etmektedir. Bu sorunlardan biri yerel yönetimlerin siyasi sorumlulukları ve hizmet sundukları kitleye karşı hizmetin kalitesine ilişkin sorumluluklarının tam olarak örtüşmemesidir. Belediye, vatandaşın yerel ihtiyaçları temelinde karar alan ve vatandaş adına ilgili yerel yönetimin uygulamalarını izleyen ve denetleyen bir mekanizmadır. Ancak yerel yönetim ile vatandaş arasında demokratik bir ilişkinin olmaması temsili demokrasimizin yeterince temsili olmamasıdır.

Tablo 25'te Büyükşehir belediyesinin kararlarını en çok kimler etkiliyor sorusu için anket uygulanan meclis üyelerine birden fazla cevap hakkı verilmiştir. Verilen cevaplardan "siyasi parti temsilcileri" görüşü birinci sırada yer almaktadır.

Buradan da anlaşılacağı gibi, siyasi parti temsilcilerinin yerel meclisteki varlığının sayıca çok olması ve siyasetin tüm kararlara etki etmesi söz konusudur. Buna rağmen, belediyenin kararlarını en çok etkileyen ikinci önemli görüş “halk” olmuştur. Ancak kararların etkilenmesi üzerinde halkın iki katından daha fazla siyasi parti temsilcilerinin etkisi söz konusudur. Belediyenin kararlarını etkileyenler halktan ziyade öncelikle siyasi parti temsilcileridir. Daha sonra “ekonomik seçkinler” görüşü üçüncü derecede önemli görülmüştür.

5393 sayılı belediye Kanununun 9. Maddesinde; “Belediyelere kararlarında mahallelinin/hemşerilerin ortak isteklerini göz önünde bulundurma ve hizmetlerin mahallenin ihtiyaçlarına uygun biçimde yürütülmesini sağlamaya çalışma görevi verilmektedir. Bu çerçevede mahalle muhtarlarına önemli görevler düşmektedir. Kanuna göre muhtar, “ mahalle sakinlerinin gönüllü katılımıyla ortak ihtiyaçları belirlemek, mahallenin yaşam kalitesini geliştirmek,...mahalle ile ilgili konularda görüş bildirmek(le)...yükümlüdür” ifadesi yer almaktadır. Ayrıca Kent Konseyi faaliyetlerinin etkili ve verimli yürütülmesini sağlamaya destek verecek ve ihtisas komisyonu toplantılarına katılıp görüş bildirme hakkına sahip olan “mahalle muhtarları” ise dördüncü derece önemli görülmüştür. Daha sonra ise önem sıralamasında beşinci derecede önemli bulunan görüş “esnafın” kararları etkilediğidir. Sivil toplum örgütlerinin sıralamanın sonlarında yer alması ise temsil ve katılım anlamında yerel halkın yöneticilere etkisinin azlığını işaret etmektedir. Son olarak da “mafya grupları” görüşü önemli görülmüştür.

Yerel yönetimlerde temsil üzerine yapılan çalışmalar, temsil temelli demokratik yerel yönetimler inancına gölge düşürecek sonuçlara ulaşmaktadır. Temsil konusunda dile getirilen eleştirilerin başında, yerel yönetim meclislerinin yerel siyasal seçkinlerden oluştuğu, temsil ettikleri kişilerden büyük ölçüde farklılaştığı değerlendirilmesi gelmektedir (Hill, 1974: 140.).

1.4.3. İlin Sorunlarından Haberdar Olma Yolları

Tablo 26: İl Sorunlarını Öğrenme Yolları

Yeni Büyükşehir Yasası ile İlin Tamamındaki Sorunlardan Nasıl Haberdar Oluyorsunuz?		
Değerler	Sayı	Önem Sırası
Meclis toplantıları ile	37	1
Parti grubu aracılığı ile	24	2
Kitle iletişim araçları ile	14	3
Yerinde gezerek ve görerek	10	5
Çevredekilerin şikâyetleri ile	12	4
Diğer	2	6

Ankete katılan Hatay büyükşehir belediyesi meclis üyelerine sorulan il sorunlarından haberdar olma yolları hakkındaki soru tablo 26’da belirtilmiştir. Verilen cevaplar doğrultusunda, “meclis toplantıları ile” sorunlardan haberdar olma görüşü birinci derecede önemli görülmüştür. Başka bir deyişle, meclis üyelerinin il genelindeki sorunları öncelikli olarak meclis toplantıları aracılığıyla öğrendikleri açıktır. “Parti grubu aracılığı ile” sorunlardan haberdar olma görüşü ikinci derece önemli görülmektedir. Daha sonra ise “kitle iletişim araçları ile” öğrenme üçüncü derecede, “çevredekilerin şikâyetleri ile” öğrenme dördüncü derecede önemli görülmüştür. “Yerinde gezerek ve görerek” son sıralarda yer almasına rağmen bazı ilgili meclis üyelerinin bu yol ile ilin tamamındaki sorunlardan haberdar oldukları görülmüştür.

Son olarak, “*Bu konuda eklemek istediğiniz başka görüş ve düşünceleriniz var mı?*” sorusuna ankete katılan 14 meclis üyesinden yanıt gelmiştir. Çoğunlukla verilen cevaplar;

- Yeni yasanın ilçe sorunlarını çözmediği gibi arttırdığı ve yeni yasanın meclisi daha katılımcı hale getirmediği,
- 6360 sayılı kanun ile büyükşehir belediye başkanına verilen yetkilerin azaltılması gerektiği,
- Büyükşehir belediye başkanının mutlak karar organı olmaması ve
- Hatay’ın büyükşehir olması erkendir ve büyükşehir yasası ile değişen hizmet sınırları tekrar eskisi gibi olmalı ve özel idarelerin devam etmesi istenen görüşler arasındadır.

Bunlara ek olarak meclis üyelerine göre;

- Belediye kanunu yeniden düzenlenerek hizmetlerin tamamen yerelleştirilmesi sağlanmalı,
- Ekonomik ve siyasi aktörlerin yerel halkın hayatını kolaylaştırmak için objektif ve birlikte hareket etmeli,
- Büyükşehir belediye başkanı her meclis üyesine eşit davranarak görüşlerini almalı,
- Meclis çoğunluğu ile büyükşehir belediye başkanı aynı partiden olmalı ki etkin ve daha uyumlu hizmet sağlanabilsin,
- Siyasi partiler kanunu değiştirilmeli ve mecliste alınan kararların Hatay yararına olarak siyasi görüş ve menfaatlerden uzak olmalı,
- Büyükşehir yatırım programlarında zamanında yapılmayan işlerin hesabını soracak, yaptırım gücü yüksek olan etkin bir kontrol mekanizması olmalı,
- Tüm ilçelerin nüfusuna ve gelişmişlik durumuna göre adil bir şekilde hizmet ve bütçe ayrılmalı, bunun için etkili bir ekip kurulmalı ve bürokrasi azaltılmalıdır.

SONUÇ VE ÖNERİLER

Günümüzde artık yönetime katılım demokrasinin vazgeçilmez bir unsuru olarak değerlendirilmektedir. Sadece belli zaman aralıklarıyla oy vermek yönetime katılım olarak kabul edilmemektedir. Bu durum devlet yönetiminde geçerli olduğu gibi yerel yönetimler için de geçerlidir. Özellikle yerel yönetimlerde alınan kararlara halkın katılımının sağlanması bir zorunluluk haline gelmiştir.

Ancak Türkiye’de yerel yönetimlerde etkin bir temsil ve katılım zaman alacak gibi görünmektedir. Çünkü yerel idareciler ve halk tarafından katılımın artırılması öncelikli bir konu olarak değerlendirilmemektedir. Diğer bir yaklaşımla, yerel yönetimler, katılımlı yönetimin önemini anlamamaktadırlar. Bununla beraber, son yıllarda yapılan yasal değişiklikler, vatandaşların daha da bilinçlenmesi bu tarz bir yönetime verilen değeri arttırmıştır. Artık yerel yönetimler ve özellikle de belediyeler, aldıkları kararları vatandaşa duyurmaya, karar mekanizmalarında vatandaşa daha çok yer vermeye başlamışlardır. Özellikle iletişim alanındaki gelişmeler, vatandaşların kent sorunlarına karşı daha duyarlı hale gelmesini sağlayarak buna etki etmiştir. Artık vatandaşlar, yerel yönetimlerden aldıkları bir kararın sebebini sormakta, kararlardan memnunu değilse ilgili mekanizmaları harekete geçirmekten çekinmemektedirler.

Yapılan araştırmalar, yerel yönetimler ile demokrasi arasında bir ilişkinin var olduğunu ortaya koymaktadır. Farklı gelişim seyri izlese de bizim toplumumuzda da demokrasi, katılım, temsil gibi kavramların yerel yönetimlerde anıldığı görülmüştür. Nitekim Osmanlı Devleti’nde kısmi de olsa temsil ve katılım olgusu belediye meclisleriyle gündeme gelmiştir.

Türkiye’de Klasik Osmanlı Dönemi’nde katılım kültürünün oluşumunu ve gelişimini sağlayacak pek çok kurum ve kurumsal uygulama mevcut olmakla birlikte; gerçek anlamda yerel yönetim birimlerini ve buralarda oluşacak olan katılım kültürü anlayışının oluşmaya başlamasını Tanzimat’a kadar götürmek mümkündür. Ancak toplumsal kültürde meydana gelen olumlu gelişmelerin, ağır merkeziyetçi ve bürokratik işleyiş nedeniyle yönetsel kültüre ve dolayısıyla, katılım kültürüne yansımadağı söylenebilir.

Yerel yönetimlere halkın katılımının yetersizliği Cumhuriyet Dönemi’nde de devam etmiştir. Bununla birlikte çok partili hayatla beraber, özellikle 1950 sonrası meydana gelen ve bugün de devam eden sosyo-ekonomik değişimler, hızlı bir nüfus

artışının olması, nüfusun belli kentlerde yoğunlaşması, kentsel mekânların iş sahası haline gelmesi ve bu alanlarda yeni örgütlenmelerin ortaya çıkması bu değerleri daha da anlamlı hale getirmiştir. 1970 sonrası, özellikle 1982 anayasası ve yeni yasal düzenlemelerle hayat bulan büyükşehir belediye yönetimlerinde temsil ve katılım hep tartışılmıştır. Diğer bir yaklaşımla, 1980-2003 döneminde katılım kültürü açısından olumlu gelişmelerin olduğu söylenemez. Ekonomik ve toplumsal anlamda görülen değişiklikler, katılım kültürü üzerinde yeteri kadar olumlu değişiklikler meydana getirmemiştir. Ancak yerel yönetimler alanında yapılan reformlar özellikle büyükşehir belediyelerine ilişkin değişim hem yapısal hem de içerik olarak katılım ve temsili daha etkin bir şekilde hayata geçirme çabası olarak görülebilir. Nitekim yerel yönetimler mevzuatında çok aktörlü, katılımcı bir yönetimi ifade edebilecek önemli hükümlere yer verilmektedir.

Çalışmanın teorik bilgileri de dikkate alınarak değerlendirildiğinde, yapılan alan araştırmasında, Hatay ölçeğinde büyükşehir belediye meclislerinde temsil ve katılımı adalet açısından önemli sonuçlara varıldığı söylenebilir. Bu çerçevede;

- Hatay Büyükşehir Belediye Meclisi'nde kadınların siyasal temsiline yok denecek kadar az olduğu görülmüştür. Ayrıca meclisin seçkin bir yapıya sahip olduğu ve halkın genelini temsil etmediği söylenebilir.
- Meclisin mevcut yapısının temsil ve katılımcılıktan ziyade çatışma ve tartışmalara neden olduğu ve temsilde adaletin ve katılımın belirginleşmediği söylenebilir.
- Başkanın meclis yapısından kaynaklanan durumu nedeniyle, kendi politik gücünü etkin hale getiremediği söylenebilir.
- Büyükşehir belediyesinin kararlarını en çok etkileyenler, siyasi partiler olarak görülmektedir. Diğer bir ifade ile belediyenin kararlarını etkileyenler halktan ziyade öncelikle siyasi parti temsilcileridir. Temsil konusunda dile getirilen eleştirilerin başında, yerel yönetim meclislerinin yerel siyasal seçkinlerden oluştuğu, temsil ettikleri kişilerden büyük ölçüde farklılaştığıdır.
- Yerel yönetimler reformlarıyla katılımcı yönetim ve temsilde adalet amaçlanmış olmakla beraber büyükşehir belediyelerine ilişkin 6360 Sayılı yeni düzenleme ile Hatay'ın Büyükşehir olması ile büyükşehir belediye meclisinin daha katılımcı hale gelmediği ve etkin bir temsiline sağlanmadığı görülmekle beraber, ankete katılanların %63'ü tüm Hatay'ın

mecliste temsil edildiği görüşündedir. Ancak ilçe nüfusları dikkate alındığında ilçelerin adaletli temsil edildiğini söyleyenlerin oranı %46, kısmen temsil edildiğini düşünenlerin oranı %15'tir. Anlaşılacağı üzere, meclis üyelerinin yarısından fazlası Hatay ilinde halkın temsilinin varlığına ve temsilin adaletli olduğuna inanmaktadır.

- Hatay büyükşehir belediye meclisinin gerçek bir karar organı olduğu kabul görmektedir. Bunun daha etkin olabilmesi için meclisin, eğitim ve uzmanlık seviyesinin yükseltilmesi, etkin çalışma ortamının oluşturulması, yasal değişikliklerin gerekliliği, mecliste temsil edilen partiler arasında geniş bir diyalog, saygı ve uzlaşımın olması gibi gerekliliklerin yanı sıra parti ya da kişiye özel kararlardan ziyade üyelerin bağımsız hareket etmeleri önemlidir. Özellikle parti baskısının azaltılması, parti tüzüğüne göre değil halkın ihtiyaçlarını karşılayacak hizmetler için vicdana göre hareket edilmesi gereği vurgulanmaktadır.
- Halkın meclis toplantılarına ilgisi yeterli düzeyde bulunmamaktadır. Ankete cevap veren meclis üyelerinin yarıya yakını halkın ilgisinin kısmen gerçek bir temsili sağlayacağını düşünmektedir. Temsilin işlevsel olabilmesi için meclis üyelerinin önceden halk tarafından tanınması ve seçildikten sonra da temsil yeteneğini kaybetmemesi gereklidir. Bunun için mevcut seçim sistemi adil temsili sağlaması, meclis üyeliği adaylarının belirlenmesinde ön seçim yapılması ve adaylar seçim sürecinde kendini halka tanıtmaları gereği belirtilmiştir.
- Belediye hizmetlerinde, STK'ların görüşlerinin alınmadığı ve kent hizmetlerinin yapım sürecine dâhil edilmediği görülmektedir.
- Katılımcı bir yönetim açısından önem taşıyan kent konseylerinin, Hatay'da yeterince bilinmediği ve etkin hale getirilemediği görülmektedir.

Genel bir değerlendirme yapıldığında, Hatay Büyükşehir Belediye Meclisinde adaletli bir temsil ve etkin bir katılım açısından sorunlar yaşandığı görülmektedir. Mevzuatla kaynaklanan sorunların daha az olduğu, sorunun daha çok uygulamada kendini gösterdiği söylenebilir. Bu bağlamda görülmektedir ki, büyükşehir belediye meclis üyelerinin temsilde adaleti ve katılımcılığı hayata geçirmede daha etkin roller üstlenmesi gerekmektedir.

KAYNAKÇA

- Adıgüzel, Şenol (2003). “Yerel Düzeyde Yönetime Katılım ve Yerel Yönetimler Sürecinde İşlevleri Açısından ’Yerel Gündem 21 ve Malatya Belediyesi Yerel Gündem 21 Örneği ”, *Çağdaş Yerel Yönetimler Dergisi*, Cilt:12, Sayı: 1, ss.45-63.
- Altaban, Özcan (1990). "1960- 1973 Dönemi Belediyeciliğine Genel Bir Bakış Türk Belediyeciliğinde 60 Yıl", *Uluslararası Sempozyum, Bildiri ve Tartışmalar*, 23-24 Kasım, Ankara BŞB. Metropol imar A.Ş. IULA EMME. s. 320-324.
- Akçay, Mehmet (2013). “*Belediyeler ve İyi Yönetişim*”, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, Ankara.
- Akdağ, M. (1974). “*Türkiye’nin İktisadi ve İçtimai Tarihi*”, C.II., 1453-1559, İstanbul, Cem Yayınevi, s. 113.
- Akdoğan, Y. (2008). “Yerel Siyaset – Kavramlar”, *Yerel Siyaset Dergisi*, Sayı:24, ss.41-44.
- Ak Parti (2012). *Soru ve Cevaplarla Yeni Büyükşehir Belediye Yasası*, Ak Parti Genel Merkezi Yerel Yönetimler Başkanlığı, Ankara. www.akparti.org.tr.
- Aktan, Coşkun Can, (1999), 21.Yüzyıl ve Anayasal Demokrasi, *Yeni Türkiye Dergisi*, Eylül-Ekim.
- Akyılmaz, Bahtiyar (1999), “Osmanlı Devletinde Merkezden Yönetimin Taşra İdaresi”, *Selçuk Üniversitesi SBE Dergisi*, Sayı: 4, s.127-156.
- Alada, Adalet Bayramoğlu (1994). *Yerel Yönetim ve Ahlak*, İstanbul: IULA EMME.
- Alada, Adalet Bayramoğlu (1995). *Türkiye’de Büyükşehir Belediye Yönetimi Üzerine*. İstanbul, Sümer Kitabevi Yayınları.
- Alıcı, Orhan Veli (2007). “Türkiye’de Belediye Reformu ve Yaşanan Değişiklikler”. *Çağdaş Yerel Yönetimler Dergisi*, Cilt. 16. S. 4. s. 7-19.
- Arblaster, Anthony (1999). *Demokrasi*. Nilüfer Yılmaz (çev.). Ankara: Doruk Yayınları, s.121.
- Arıkboğa, Erbay (2007). “Büyükşehirlerde Kararları Kim Alıyor? Büyükşehir Belediye Meclislerinde Temsil Sorunu ve Çözüm Önerileri”. *Çağdaş Yerel Yönetimler Dergisi*, Cilt. 16. s. 31-54.
- Arıkboğa, Erbay (2008). *Yerel Yönetimler ve Organları: Organlar Arası İlişkilerin Üç Boyutlu Analizi*, Recep Bozlağan ve Yüksel Demirkaya (Ed.). *Türkiye’de Belediyeler*. Ankara: Nobel Yayınları.

- Arıkboğa, Erbay (2010). “Yerel Yönetimlerde Katılım ve Meclislerin Rolü”, *Yerel Yönetim Anlayışında Yeni Yaklaşımlar Sempozyumu*, s. 193-209, Okan Üniversitesi Yayınları, Yayın No: 16, İstanbul.
- Avrupa Yerel Yönetimler Özerklik Şartı (1992). T.C. RG. 21364, 3 Ekim.
- Avşar, B. Zakir (2007). *Ombudsman İyi Yönetilen Türkiye İçin Kamu Hakemi*, 1. Baskı, Asil Yayın Dağıtım, Ankara
- Aydın, A. H. (2007). *Türk Kamu Yönetimi*. Ankara: Seçkin Yayıncılık.
- Aydın, Yakup (2011). Türkiye’de Yerel Yönetimlerin Gelişim Süreci. Ankara: *Dış Denetim Dergisi*, Nisan-Haziran.
- Aydın, Mustafa, (2006), *Siyasetin Sosyolojisi*, Açılım Kitap, İstanbul.
- Aykaç, Burhan, Yayman, Hüseyin, Özer, Mehmet Akif (2003). “ Türkiye ‘de İdari Reform Hareketinin Eleştirel Bir Tahlili”, *Gazi Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, sayı 2.
- Azıklı, Sedat ve Özgür Hüseyin (2005). “Belediye Organları ve Organlar Arası İlişkiler: Başkan, Meclis ve Encümen”. *Yerel Yönetimler Üzerine Güncel Yazıları I*, (Ed: Hüseyin Özgür, Muhammet Kösecik), Ankara: Nobel Yayın Dağıtım. s. 297-320.
- Baraç, O. (2005). “*Belediyelerde Temsil Sorunu: Bingöl Belediye Meclisi Örneği*”, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Bolu: Abant İzzet Baysal Üni. SBE.
- Barber, Benjamin R. (1995), *Güçlü Demokrasi*, Çev. Mehmet Beşikçi, 1. Basım, Ayrıntı Yayınları, İstanbul, s.195.
- Başaran, İ. (2008). *Kent ve Yerel Yönetim*, İstanbul: Okutan Yayıncılık.
- Bayındırlık ve İskân Bakanlığı (2009). “*Yerel Yönetimler, Katılımcılık ve Kentsel Yönetim Komisyonu Raporu*”, Sayı.10, Nisan, s.31.
- Benello, C.G., Roussopullus, D. (1971). (eds.): “*The Case for Participatory Democracy, Some Prospects for a Radical Society*”, New York, Grossman Publishers.
- Berzeg, Kazım, (1997), *Hakları Liberal Demokrasilerde İnsan Algılaması ve Uygulama, Uluslararası Demokrasi, Hukuk ve İnsan Konferansı*, Diyarbakır Büyükşehir Belediyesi Yayını.
- Bilgiç, Veysel K. (2005). Türkiye’de Merkezi Yönetim-Yerel Yönetim İlişkileri Üzerine Bir Değerlendirme, Ed.:Hüseyin Özgür-Muhammet Kösecik, *Yerel Yönetimler Üzerine Güncel Yazılar-1*, Ankara, Nobel Yayın Dağıtım.

- Birch, A.H. (1964), *Representative and Responsible Government*, George Allen-Unwin, London.
- Birch, A.H. (1971), *Representation*, Pall Mall Press, London.
- Blair, George, S. (1986). *Government at the Grass Roots*, Pacific Palisades, Palisades Publishers, California.
- Bulut, Yakup (1995). “*Belediyelerin Yapısı ve Yeniden Düzenlenmesi*”, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Kamu Hukuku Bölümü. İstanbul.
- Bulut, Yakup (2000). “Gaziantep Büyük Şehir Yönetimine Kentsel Alt Örgütlenmelerin Katılımına İlişkin Bir Analiz”, *Çağdaş Yerel Yönetimler Dergisi*, C:9, Sayı:2, s.30-61.
- Bulut, Yakup ve Tanıyıcı, Şaban (2008). “Türkiye’de Belediye Meclis Üyelerinin Temsil Ediciliği: Erzincan Örneği”, *Dumlupınar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, Sayı:21, ss.171-194.
- Buran, Hasan (1995). “Yönetim Yurttaş İlişkileri ve Katılımlı Yönetim”, *Kamu Yönetimi Sempozyumu Bildirileri*, TODAİE Yay., C.1, Ankara, s.210.
- Büyükşehir Belediyeleri Kanunu Tasarısı ile İçişleri, Avrupa Birliği Uyum ve Plan ve Bütçe Komisyonları Raporları. (1/768). (2004).
- Cunningham, Frank (2002), *Theories of Democracy: A Critical Introduction*, Routledge, New York.
- Çelik, A. ve Uluç, A. V. (2009). “Yerel Siyasette Temsil Üzerine Bir Çalışma: Şanlıurfa Örneği”, *İstanbul Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi Dergisi*, Sayı:41, s.215-231.
- Çelikyay, Hicran (2014). “*Değişen Kent Yönetimi ve 6360 Sayılı Büyükşehir Yasası*”, SETA, Siyaset, Ekonomi ve Toplum Araştırmaları Vakfı, Sayı:101, s.11.
- Çevikbaş, R. (2008). “Yerel Yönetimlerde Siyasal Katılım”, *Türk İdare Dergisi*, Sayı:461, ss.71-95.
- Çitçi, Oya (1989), *Yerel Yönetimlerde Temsil –Belediye Örneği-*, TODAİE, Ankara.
- Çitçi, Oya (1996). “Temsil, Katılma ve Yerel Demokrasi”, *Çağdaş Yerel Yönetimler Dergisi*, Cilt.5, Kasım, s.5-14.
- Çukurçayır, Mehmet Akif (2003). *Yurttaş Odaklı Yerel Yönetim*, Konya, Çizgi Kitabevi.
- Dahl, Robert (1993), *Demokrasi ve Eleştirileri*, Çev. Levent Köker, Yetkin Basımevi, Ankara.

- Dahl, Robert A. (2001). *Demokrasi Üstüne*, Çev. Betül Kadioğlu, Phoenix Yayınevi, Ankara, s.40.
- Dedeoğlu, Erdoğan (2008). “5393 Sayılı Belediye Kanununa Göre Belediye Encümeni”, *Dergiden Mevzuat Takip Sistemi*, Sayı. 26. s. 51-54.
- Demir, Ö. ve Acar, M. (2002). *Sosyal Bilimler Sözlüğü*, Vadi Yayınları, Ankara.
- DPT (1963). *Birinci Beş Yıllık Kalkınma Planı 1963-1967*.
- DPT (1968). *İkinci Beş Yıllık Kalkınma Planı 1968-1972*.
- DPT (1973). *Üçüncü Beş Yıllık Kalkınma Planı 1973-1977*.
- DPT (1979). *Dördüncü Beş Yıllık Kalkınma Planı 1978-1983*.
- DPT (1985). *Beşinci Beş Yıllık Kalkınma Planı 1985-1989*.
- DPT (1990). *Altıncı Beş Yıllık Kalkınma Planı 1990-1994*
- DPT (1996). *Yedinci Beş Yıllık Kalkınma Planı 1996-2000*.
- DPT (2001). *Sekizinci Beş Yıllık Kalkınma Planı 2001-2005*
- DPT (2006). *Dokuzuncu Beş Yıllık Kalkınma Planı 2007-2013*.
- DPT (1994). *Mahalli İdareler ve Büyükşehir Yönetimi*, VII. BYKP ÖİK Raporu, DPT Yayını, Ankara.
- Eke, Ali Erkan (1982). *Anakent Yönetimi ve Yönetimler arası İlişkiler*, Ankara Üniversitesi SBF Yayınları, No: 505, Ankara.
- Emrealp, Sadun (1994). “*Yerel Yönetimlerde Yeni Bir Yapılanmaya Doğru*”. *Yerel Yönetimler ve Demokrasi*, SO Yayınları. Birinci Basım, Ankara, s: 39-40,
- Erder, Sema ve Nihal İncioğlu (2008). *Türkiye’de Yerel Politikanın Yükselişi: İBB Örneği, 1984-2004*. İstanbul: Bilgi Üniversitesi Yayını.
- Erençin, Arif (2007). “Türkiye’de Belediye Başkanlığının Gelişimi ve Artan Önemi”. (Ed: Hüseyin Özgür, Muhammet Kösecik). *Yerel Yönetimler Üzerine Güncel Yazıları II içinde*, Ankara: Nobel Yayın Dağıtım, s.334-353.
- Eroğlu, T. (2006). “Yönetime Katılma Biçimleri Ve Yerel Yönetimlerde Demokratik Mekanizmalar”, *Selçuk Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Sosyal ve Ekonomik Araştırmalar Dergisi*, Cilt: 6, Sayı: 11, ss.191-206.
- Ertan, Birol (2004), “*Demokrasi ve Yerel Yönetimler*” Yerel Yönetimler Kongresi Bildiriler Kitabı, Çanakkale, s. 313-320.
- Eryılmaz, Bilal (2007). *Kamu Yönetimi: Düşünceler, Yapılar, Fonksiyonlar*, Erkam Matbaası, İstanbul.
- Eryılmaz, Bilal (2011). *Kamu Yönetimi Düşünceler/ Yapılar/ Fonksiyonlar/ Politikalar*, Güncellenmiş ve İlaveli 4. Baskı Okutman Yayıncılık, Ankara.

- Eryılmaz, Bilal (2011). *Kamu Yönetimi*, Ankara: Seçkin Yayıncılık.
- Feyzioğlu, Hamiyet Sezer (2010). *Tanzimat Döneminde Kadılık Kurumu ve Şer'i Mahkemelerde Düzenlemeler*, Kitabevi Yayınları, İstanbul.
- Frey, F.W. (1965). "The Turkish Political Elite", (The M.I.T. Press) Chambridge-Mass, s. 181.
- Gedikli, B. (2009). "The Role of Leadership in the Success of Participatory Planning Processes: An Experience from Turkey". *European Journal of Urban and Regional Studies*. Vol.16. Issue 2. Baskı.
- Geray, Cevat (1995), "Yerel Demokrasi, Özerklik ve Halk Katılımı", *Yeni Türkiye Dergisi*, Yıl 1, Sayı 4, Mayıs-Haziran, s. 72-75
- Giddens, Anthony, (2002), *Sağ ve Solun Ötesinde*, Çev. Müge Sözen, Sabir Yücesoy, Metis Yayınları, İstanbul.
- Gökçe, G. (1999). "Yerel Yönetim Demokrasi İlişkisi", *Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, Sayı:5, ss.53-77.
- Görmez, Kemal (1989). *Yerel Demokrasi ve Türk Belediyeciliği*, Hizmet-İş, Ankara.
- Görmez, Kemal (1997). *Yerel Demokrasi ve Türkiye*. Vadi Yayınları, Ankara.
- Görmez, Kemal (1997), *Yerel Demokrasi ve Türkiye*,2.Baskı,Vadi Yayınları, Ankara.
- Gözübüyük, Ş. ve Kili, S. (1957). "Türk Anayasa Metinleri", A.Ü. Siyasal Bilgiler Fakültesi İdari İlimler Enstitüsü Yayın, Ankara.
- Green, Philip (1993), "Retrieving Democracy", *Democracy: Key Concepts in Critical Theory*, Editör: GREEN P., Humanities Press, New Jersey, s. 257-268.
- Hamamcı, Can (1981). "Merkezi Yönetim-Yerel Yönetim Ekseninde Belediyelerimizin Yapısı Ve Demokratikleşme Eğilimi", Yayınlanmamış Doktora Tezi, Ankara.
- Held, David (1997). *Models of Democracy*, Second Edition, Polity Press, Cambridge, s.265.
- Heywood, Andrew (1999). "Demokrasi", Çev. Bican Şahin, Sosyal ve Siyasal Teori, Seçme Yazılar, Der. YAYLA A., Siyasal Kitabevi, Ankara, s. 67-84.
- Heywood, Andrew (2007). *Siyaset*. Bekir Berat Özipek ve diğerleri (çev.). Ankara: Adres Yayınları, s.324.
- Hunnus, G., Garson, G.D., Case, J. (1973). (eds), "Workers' Control: A Reader on Labor and Social Change", New York, Vintage Books.

- İnalcık, H. (1973). (İng. çevirenler: N Itzkowitz/ C. Imber) *The Ottoman Empire: The Classical Age 1300-1600*, London, Weidenfeld and Nicolson, s. 155.
- Kahraman, H. B., E. F. Keyman ve A. Y. Sarıbay (1999), *Katılımcı Demokrasi, Kamusal Alan ve Yerel Yönetim*, 1. Basım, Demokrasi Kitaplığı - WALD Yayını, İstanbul.
- Kalaycıoğlu, Ersin, Sarıbay, Ali Yaşar (1986), “*Tanzimat: Modernleşme Arayışı ve Siyasal Değişme*” Türk Siyasal Hayatının Gelişimi, Beta Yayınları, 1. Basım, İstanbul.
- Kalkan, Semra, Çetiz Sinan ve Akay Zekai (2004). “*İstanbul Metropolitan Alanı ve Bu Alanda Değişen Yapısal Değişim*”. Değişen Dönüşen Kent ve Bölge konulu Dünya Şehircilik 28. Koloksyumu.
- Kapani, M. (1978). *Politika Bilimine Giriş*, A.Ü. Hukuk Fakültesi Yayını, Ankara, 2. Basım.
- Karakaya, Sedat (2012). “*Büyükşehir Belediyesinin Yapısı ve Yeniden Düzenlenmesi*”, Mustafa Kemal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, Hatay.
- Kavruk, Hikmet (2003). Türkiye’de Anakentleşme, Anakent Belediyeciliği ve Yapay Anakent, (Ed.Burhan Aykaç-Hikmet Kavruk), *Kamu Yönetimi Seçme Yazıları*, Ankara. Gazi Üniversitesi İİBF Vakfı s.5-20.
- Kaya, Erol, Şentürk Hulusi, Danış Osman ve Şimşek Sami (2008). *Modern Kent Yönetimi I*. (2. Baskı). Ankara: Okutman Yayıncılık.
- Kayhan, Mehmet (2005). “Yeni Büyükşehir Kanunu’nun Getirdikleri” , *Beklenen Mahalli İdareler Dergisi*, Ankara, Sayı.127, s.1-6.
- Kazancı, Metin (1982). *1973 Sonrası Belediyeler Ve Belediyelere İlişkin Sorunlar Yeni Bir Belediyeciliğe Doğru*, Ed.: Ergun Türkcan, Ankara, Türk İdareciler Derneği Yayını, 3. Kitap.
- Kazıcı, Ziya (2006). “*Osmanlıda Yerel Yönetim (İhtisab Müessesesi)*”, Bilge Yayıncılık, İstanbul.
- Keleş, Ruşen (1985). “Türkiye’de Anakent Yönetimi”. *Amme İdaresi Dergisi*, Cilt: 18, Sayı. 2. s. 69-82.
- Keleş, Ruşen (1991). “*Kentsel Katılım*”, Şevket Evliyagil’e Armağan, Ankara AÜBYYO.
- Keleş, Ruşen (1992). *Yerinden Yönetim ve Siyaset*, Cem Yayınevi, İstanbul.

- Keleş, Ruşen (1994). *Yerinden Yönetim ve Siyaset* (Genişletilmiş 2. Baskı) Cem Yayınevi, İstanbul.
- Keleş, Ruşen (2000). *Yerinden Yönetim ve Siyaset*, 4. Basım, Cem yayınevi, İstanbul.
- Keleş, Ruşen (2004). *Kentleşme Politikası*, İmge Kitabevi, Ankara.
- Keleş, Ruşen (2009). *Yerinden Yönetim ve Siyaset*, Cem Yayınevi, 6.Baskı, İstanbul.
- Keyman, E. Fuat (1996). “*Nasıl Bir Liberal Demokrasi*”, Diyalog, Sayı:1, No. 1, s. 93-109.
- Kocaoğlu, Mustafa (2011). “*Yerel Yönetimlerde Katılım Kültürü (Konya Büyükşehir Belediyesi Örneği)*”, Sakarya Üniversitesi SBE, Doktora tezi.
- Koçak, Süleyman Yaman ve Ekşi, Ali (2010). “Katılımcılık ve Demokrasi Perspektifinden Türkiye’de Yerel Yönetimler”. *SDÜ Fen Edebiyat Fakültesi Sosyal Bilimler Dergisi*, Sayı, 21. s. 295-307
- Kozan, M. (2002). *Türkiye’nin Merkezîyetçi Yapısının Siyasal Demokrasi Üzerindeki Olumsuz Etkileri*, Süleyman Demirel Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Isparta.
- Köker, Levent (1996), “*Radikal Demokrasi*”, Diyalog, Sayı:1, No.1, s. 110-118.
- Kösecik, Muhammed (2007), “Avrupa Birliğine Uyum Sürecinin Türkiye’nin Yerel Yönetim Yapısına Etkileri”, (Ed: Hüseyin Özgür, Muhammet Kösecik), *Yerel Yönetimler Üzerine Güncel Yazıları II içinde*, Ankara: Nobel Yayın Dağıtım. s. 690-737.
- Köseoğlu, Ö. (2006). “Yeni Belediye Kanununda Yerel Demokrasiye İlişkin Gelişmeler”, *Yerel Siyaset Dergisi*, <http://www.yerelsiyaset.com/v4/sayfalar.php?goster=ayrinti&id=861> (Erişim Tarihi: 01.09.2015).
- Lewis, B. (1966). “*The Emergence of Modern Turkey*”, London, Oxford University Press, 3.bası, s. 106.
- Lipson, Leslie (1984), *Demokratik Uygarlık*, Çev. Haldun Gülalp ve Türker Alkan, Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, Ankara.
- Mailer, N. (1969). “*Why are We in New York?*” (Cook, T.E./ Morgan, P.M. (eds.): *Participatory Democracy*, San Francisco, Canfield Press, 1971), s. 213-217.
- Mumcuoğlu, M. (1979). “*Sendikacılık, Siyasal İktidar İlişkileri*”, Doruk Yayınevi, Ankara, s. 147-148.
- Mumcuoğlu M. (1982). “*Çağdaş Demokrasi Kuramlarında Katılma ve Türkiye’de Katılımın Gelişimi*”, Doçentlik Tezi, A.Ü. Hukuk Fakültesi, Ankara.

- Odabaşı, Cumali (2013). “*AB Yerel Özerklik Şartnamesi Bağlamında Diyarbakır Büyükşehir Belediyesi Katılımcılık Modeli*”, Bahçeşehir Üniversitesi, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul.
- Okandan, R.G. (1977). “*Amme Hukukumuzun Anahatları, Kitap I*”, İ.Ü. Hukuk Fakültesi Yayını, İstanbul, s.70-71.
- Oktay, Tarkan (2013). *Yerel Siyaset Bağlamında Belediye Meclis Komisyonları*, İstanbul: MBB Yayını.
- Ortaylı, İlber (1974). *Tanzimat’tan Sonra Mahalli İdareler 1840-1878*, Türkiye Orta Doğu Amme İdaresi Yayın, Ankara, s. 279.
- Ortaylı, İlber (1976). “Osmanlı Kadı’sının Taşra Yönetimindeki Rolü Üzerine”, *Amme İdaresi Dergisi*, Cilt:9, Sayı:1, s.95-107.
- Ortaylı, İlber (1979). *Türkiye İdare Tarihi*, Ankara: TODAİE.
- Ortaylı, İlber (1985). *Tanzimat’tan Cumhuriyete Yerel Yönetim Geleneği*, Hill Yayınları, İstanbul.
- Ortaylı, İlber (1998). “Yerel yönetim geleneği ve geleneğin etkinliği”, *Sivil Toplum için Kent, Yerel Siyaset ve Demokrasi Seminerleri*, İstanbul: WALD yayını, ss: 105-113.
- Ökmen, Mustafa (1999). “Yerel Yönetimlerde Yeniden Düzenleme Girişimleri ve Son Reform Tasarısı Üzerine Bazı Düşünceler”, *Türk İdare Dergisi*, Sayı:422.
- Öner, Şerif (2000). “*Belediye Yönetim Kararlarında Sivil Toplum Kuruluşlarının Etkinliği*”, Yayınlanmamış Doktora Tezi, İzmir: Dokuz Eylül Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Öner, Şerif (2005). “Katılımcı Demokrasi Açısından Belediye Kanunu”, *Yerel Yönetimler Üzerine Güncel Yazılar-1*, Editörler: ÖZGÜR, H. ve M. Kösecik, 1. Basım, Nobel Yayın Dağıtım, Ankara, s. 57-87
- Öner, Şerif (2006). *Yeni Mevzuat Çerçevesinde Türkiye’de Belediye Yönetimi*. Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.
- Örs, Birsen (1997). “Siyasal Temsil ve Demokrasi”, *İktisat Der.*, Sayı 374, s. 24–34.
- Örs, Birsen (2006). Siyasal Temsil, *İstanbul Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi Dergisi*, No:35, Ekim.
- Özbudun, E. (1979). *Siyasal Partiler*, A. Ü. Hukuk Fakültesi Yayını, Ankara.

- Özcan, G.B. (2000). "Local Economic Development, Decentralization and Consensus Building in Turkey" in D. Diamond and B.H. Massam (eds) *Progress in Planning*, No. 54. Amsterdam: Elsevier.
- Özgür, Hüseyin, Yavuzçehere, Pınar S. ve Ciğeroğlu, Mısra (2007). "Türkiye'de Orta Ölçekli ve Metropolitan Kentsel Alanların Yönetimi", (Ed: Bilal Eryılmaz, Musa Eken, Mustafa Lütfi Şen), *Kamu Yönetimi Yazıları*, Nobel Yayın Dağıtım, Ankara, s.475-513.
- Öztekin, Ali (2003). *Siyaset Bilimine Giriş*, Siyasal Kitabevi, 4. Baskı, Ankara.
- Pitkin, Hanna Fenichel (1972). *The Concept of Representation Berkeley*, L.A.: University of California Pres.
- RG (1993). *Yedi İlde Büyükşehir Belediyesi Kurulması Hakkında Kanun Hükmünde Kararname* (504 no'lu KHK). Sayı. 21693.
- Sakal, Mustafa (2000). Türkiye'de yerel yönetimlerde yeniden yapılanma sorunu: Tarihsel Perspektiften Bir Değerlendirme. Isparta, *Süleyman Demirel Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi* C.5. S.1.
- Sartori, Giovanni (1996). *Demokrasi Teorisine Geri Dönüş*, Çev. Tuncer Karamustafaoğlu-Mehmet Turhan, Yetkin Yayınları, Ankara.
- Sharpe, Laurence J. (1971). "Theories and Values of Local Government", *Style in Administration*, Editörler: CHAPMAN Richard A. ve A. Dunsire, First Published, George Allen & Unwin Ltd., Oxford, s. 228-253.
- Sitembölükbaşı, Şaban (2005), "Liberal Demokrasinin Çıkmazlarına Çözüm Olarak Müzakereci Demokrasi", *Akdeniz Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, Sayı 10, s. 139-162.
- Stourzh, G., Lerner, R., Harlan, H.C. (eds) (1966). "*Readings in American Democracy*", 2. Bası, New York ,Oxford University Press, s.3
- Şengül, Ramazan (2010). *Yerel Yönetimler*. Kocaeli: Umuttepe Kitabevi.
- Tanilli, Server (1996). "*Devlet ve Demokrasi*", İstanbul, Çağdaş Yayıncılık, 1996(1981), s.247
- TBB Bülten (2014). Ekim- Kasım, Sayı: 774-775.
- T.C. Başbakanlık, (2003); *Değişimin Yönetimi İçin Yönetimde Değişim, Kamu Yönetiminde Yeniden Yapılanma: 1*, Ankara, Ekim 2003.
- Tekel, Ayşe (2002). "*Metropolitan Planlamanın Önemi ve Gerekliliği*", *Çağdaş Yerel Yönetimler*, s. 44.

- Tekeli, İlhan (1978). Cumhuriyet Döneminde (1923-1973), *Türkiye'de Belediyeciliğin Evrimi*, Ed.: Ergun Türkcan, Ankara.
- Tekeli, İlhan (1983), "Yerel Yönetimlerde Demokrasi ve Türkiye'de Belediyelerin Gelişimi", *Amme İdaresi Dergisi*, C:16, Sayı:2, s.3-22.
- Tekeli, İlhan (1985). "Yerel Yönetimlerde Demokrasi", Yeni Gündem ek 6.
- Tekeli, İlhan (1993). "Kent Planlaması Ve Katılım Üzerine Düşünceler". Planlamaya Katılım. İstanbul: Mimar Sinan Üniversitesi Rektörlük Matbaası
- Tekeli, İlhan (1999). "Yerel Siyaset ve Demokrasi, Çoğulculuk ve Sivil Toplum", *Sivil Toplum İçin Kent, Yerel Siyaset ve Demokrasi Semineri*, İstanbul: WALD Yayını.
- TEPAV (2013). "Onuncu Kalkınma Planı Hakkında Bir Değerlendirme: Plan, 2023 Hedeflerinin Yol Haritası Olabilir Ancak Sahiplenilmesi Şart", Ed. Esen Çağlar, Ozan Acar, Türkiye Ekonomi Politikaları Araştırma Vakfı.
- Thompson, D.F. (1970). "The Democratic Citizen", London.Cambridge UniverPress.
- Tunaya, T.Z. (1952). *Türkiye'de Siyasi Partiler: 1859-1952*, İstanbul, s. 717.
- TÜSİAD (1995). "Yerel Yönetimler, Sorunlar, Çözümler", TÜSİAD Yayını, Yayın No. TÜSİAD-T/95-9/184.
- TÜSİAD (1997). "Yerel Yönetimler Yasa Taslağı", TÜSİAD Yayını, Yayın No. TÜSİAD- T/97 – 207.
- TÜSİAD (2001). "Seçim Sistemi ve Siyasi Partiler", TÜSİAD Yayını, Yayın No. TÜSİAD-T/2001-11/312
- TÜSİAD (2002). "Kamu Reformu Araştırması", TÜSİAD Yayını, Yayın No: TÜSİAD-T/2002-12/335, Aralık.
- TÜSİAD (2008). "Türkiye'de Bölgesel Farklar ve Politikalar" TÜSİAD Yayını, Yayın No. TÜSİAD-T/2008-09/471.
- TÜSİAD (2012). "2050'ye Doğru Nüfusbilim ve Yönetimi: İşgücü Piyasasına Bakış", Yayın No: TÜSİAD-T/2012-11/536, Kasım 2012.
- TODAİE, (1991). *Kamu Yönetimi Araştırması (Kaya): Genel Rapor*, Ankara, TODAİE Yayınları.
- Toprak, Zerrin (2011). "Yerel Yönetimlerde Yönetişimin Etik Kodları". *Kent ve Toplum Dergisi*, Mayıs-Haziran, s. 5.
- Torlak, S. Evinç ve Sezer, Yasin (2005). "Büyükşehir Belediye Reformu Üzerine Bir Değerlendirme", *Yerel Yönetimler Üzerine Güncel Yazılar I*. (Ed: Hüseyin Özgür, Muhammet Kösecik) içinde. Ankara:Nobel Yayın Dağıtım. s.89-108.

- Tortop, Nuri (1991) *Mahalli İdareler*, TODAİE Yayını, 4. Basım, Ankara.
- Tortop, Nuri, Burhan Aykaç, Hüseyin Yayman, M. Akif Özer (2008). *Mahalli İdareler*, Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.
- Tosun, E.K. (2007). Avrupa Birliğine Üyelik Sürecinde Türkiye’de Yerel Yönetimler ve Sivil Toplum Kuruluşları, *Paradoks. Ekonomi, Sosyoloji ve Politika Dergisi*, Temmuz.
- Türel, N. ve Çağlar N. (2010). “Yerel Yönetimde Kadın Temsili - Isparta İli Örneği”, *Süleyman Demirel Üniversitesi Vizyoner Dergisi*, C.2,S.1. s.16-40.
- Uluğ, Feyzi (2004), “Yönetimde Yeniden Yapılanma ve Kamu Yönetimi Temel Kanunu Tasarısı Üzerine Eleştirel Bir Bakış”, *Amme İdaresi Dergisi*, cilt 37, sayı:1.
- Ulusoy, Ahmet ve Akdemir Tekin (2001). *Mahalli İdareler*, Seçkin Yay., Ankara.
- Ulusoy, Ahmet, Akdemir, Tekin (2004). *Mahalli İdareler Maliyesi*, Seçkin yayınları, Ankara, s: 150.
- Ulusoy, Ahmet ve Akdemir, Tekin (2010). *Mahalli İdareler: Teori-Uygulama-Maliye*, Seçkin Yayıncılık, Ankara.
- Urhan, Vahide Feyza (2008). “Türkiye’de Yerel Yönetimlerin Yeniden Yapılandırılması”, *Sayıştay Dergisi*, Sayı. 70. s. 85-102.
- Unsal, Nefise Tülay (2007). *Büyükşehir Belediyesi*. Yayımlanmamış Yüksel Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Kamu Hukuku Anabilimi Dalı İdare Hukuku Bilim Dalı, Ankara.
- Verba, S., Nie, N.H. (1972). “*Participation in America, Political Democracy and Social Equality*”, New York, Harper and Row.
- Yıldırım, Selahattin (1994). *Türkiye’de Yerel Yönetim Sistemimizin Geliştirilmesi*, 2.Baskı, İstanbul: IULA.
- Yıldırım, Uğur (1997). “Türkiye ve Fransa Yerel Yönetimlerinin Mali ve İdari Politikalarının Karşılaştırılması”, *Türk İdare Dergisi*, Sayı. 414. s. 179-202.
- Yıldırım, Uğur, Öner, Şerif, Aksu, Hüseyin ve Tatlı, S. Melike (2011). “Yerel Temsil ve Katılım Bağlamında Belediye Meclisleri: Kahramanmaraş ve Sivas Örnekleri”, *Mustafa Kemal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, Cilt.8, Sayı.15, s.507-530.
- Yılmaz, AYTEKİN (2001). *Çağdaş Siyasal Akımlar: Modern Demokraside Yeni Arayışlar*, 1. Basım, Vadi Yayınları, Ankara

Yörükoğlu, Fuat (2009). Türk Belediyeciliğinin Gelişim Süreci. *Mevzuat Dergisi*, Y. 12, Sayı 135, s. 11.

Yücekök, A. (1972). *Türkiye'de Dernek Gelişimleri*, Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi Yayını, Ankara, s.1-10.

Kanunlar

Anayasa (07.11.1982, Sayı:2709), Resmi Gazete, 09.11.1982, Sayı: 17863.

Mahalli İdareler ile Mahalle Muhtarlıkları ve Heyetleri Seçimi Hakkında Kanunu (18.01.1984, Sayı: 2972), Resmi Gazete, 18.01.1984, Sayı:18285. 31. Md. ve Geçici 8. Md.

5216 Sayılı Büyükşehir Belediye Kanunu (10.7.2004, Sayı: 25531). Resmi Gazete, 23.7.2004, Tertip:5, Cilt:43.

5393 Sayılı Belediye Kanunu (3.7.2005, Sayı: 25874). Resmi Gazete, 13.7.2005, Tertip:5, Cilt:44.

3030 Sayılı Büyük Şehir Belediyelerinin Yönetimi Hakkında Kanun (12.12.1984, Sayı: 18603). Resmi Gazete.

6360 sayılı On Dört İlde Büyükşehir Belediyesi ve Yirmi Yedi İlçe Kurulması ile Bazı Kanun ve Kanun Hükmünde Kararnamelerde Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun (12.11.2012, Sayı: 28489). Resmi Gazete, 6.12.2012, Tertip:5, Cilt: 53.

6525 sayılı Bazı Kanun ve Kanun Hükmünde Kararnamelerde Değişiklik Yapılması Hakkında Kanun (27.02.2014, Sayı:28926), Resmi Gazete.

İnternet

<http://www.tbmm.gov.tr> (Erişim Tarihi: 09.08.2015)

www.mevzuatdergisi.com/2009/03a/02.htm (Erişim Tarihi: 03.09.2013).

http://www.tbb.gov.tr/storage/userfiles/rehber_ve_bilgi_notlari/6360_torba_personel_rehber.pdf (Erişim Tarihi: 23.06.2014)

www.ekutup.dpt.gov.tr (Erişim Tarihi: 05.10.2015)

http://www.tcma.org.tr/images/file/10_%20kalkinma%20plani%20ozeti.pdf (Erişim Tarihi: 10.10.2015)

<http://www.setav.org.tr/onuncu-kalkinma-plani-2014-2018-degerlendirmesi/perspektif/684> (Erişim Tarihi: 10.10.2015)

EK: 1. ANKET FORMU**ANKET UYGULANAN KİŞİYE İLİŞKİN BİLGİLER****1- Adı ve Soyadı (belirtmeyebilirsiniz):****2- Doğum Yeri ve Yılı:****3- Cinsiyeti:****4- Öğrenim Durumu:****5- Mesleği:****6- Herhangi bir Sivil Toplum Kuruluşuna üye misiniz?** Evet Hayır Henüz üyeliğim yok ama düşünmekteyim**7- Mecliste mensup olduğunuz siyasi parti:** AKP CHP MHP Diğer**8- Ne zamandan beri meclis üyeliği yapmaktasınız? (Lütfen belirtiniz)**

.....

9- Ailenizde siyaset ile uğraşan var mı? Evet Hayır Siyasete girmeyi düşünen var**10- Ailenizde sizden farklı bir siyasi grubu destekleyen var mı?** Evet Hayır Fikrim yok**11- Şuan ki meclis yapısından memnun musunuz?** Evet Hayır Fikrim yok**12- Cevabınız,**

“Evet” çünkü.....

“Hayır” çünkü.....

13- Sizce Hatay Büyükşehir Belediye Meclisi işlevsel mi? Etkin çalışabiliyor mu?

- Evet
 Hayır
 Fikrim yok

14- Cevabınız “hayır” ise nedeni nedir?

- Mecliste parti rolünün çok olması
 Başkan ve meclis üyelerinin farklı partiden olması
 Menfaat ilişkilerinin fazla olması
 Diğer (belirtiniz)

KATILIMA İLİŞKİN SORULAR

1- Sizce meclis gerçek bir karar organı mı?

- Evet
 Hayır
 Fikrim Yok

2- Sizce meclisin gerçek bir karar organı olması için ne yapılmalı?

.....

3- Meclis toplantılarına katılmadığınız oldu mu?

- Her zaman katıldım
 Çoğu zaman katıldım
 Nadiren katıldım
 Hiçbir zaman katılmadım

4- Büyükşehir Belediyesi meclis toplantılarında söz alarak fikirlerinizi rahatça söyleyebilmekte misiniz?

- Evet
 Hayır
 Kısmen

5- 6360 sayılı yeni düzenleme ile Hatay büyükşehir oldu. Sizce bu düzenleme ile Hatay Büyükşehir Belediye Meclisi daha katılımcı hale geldi mi?

- Evet
 Hayır
 Kısmen

6- Halkın toplantılara ilgisi yeterli düzeyde mi?

- Evet
 Hayır
 Kısmen

7- Halkın toplantılara ilgi göstermesi gerçek bir temsil sağlar mı?

- Evet
 Hayır
 Kısmen
 Fikrim yok

8- STK ve Mahalle yönetimleri temsilci olarak meclis toplantılarına katılıyorlar mı?

- Evet
 Hayır
 Bilgim yok

9- Sizce büyükşehir belediyesi kent hizmetlerinin yapım sürecinde sivil toplum örgütlerinin görüşlerini alıyor ve bu sürece dâhil ediyor mu?

- Evet, görüşlerini alıyor ve dâhil ediyor
 Hayır, görüşlerini almıyor ve dâhil etmiyor
 Kısmen görüşlerini alıyor ve dâhil ediyor
 Bilgim yok
 Diğer

10- Genellikle sivil toplum örgütlerinin yönetime yakın olan görüşlerinin daha çok dikkate alındığı ifade edilmekte, bu görüşe katılıyor musunuz?

- Evet
 Hayır

11- Sizce görüş alma ve katılım sağlamada hangi faktör öncelikli dikkate alınmalıdır? (Birden fazla şık işaretlenebilir)

- Siyasi görüş yakınlığı
 Farklı görüşlere sahip olsalar da ilgili STK görüşleri
 Doğrudan halkın görüşleri
 İlgili uzman kuruluşlarının görüşleri
 Sadece meclis çoğunluğunun görüşleri

12- Büyükşehir meclis üyesi olarak sizlere daha çok hangi konularda talep ve beklentiler sunulmakta?

.....

13- Bu talep ve beklentiler sizlere kimler aracılığı ile iletiliyor? (Birden fazla şık işaretlenebilir)

- Doğrudan kendileri geliyor
- Tanındıkları vasıtası ile
- Diğer meclis üyeleri aracılığı ile
- Parti temsilcileri ile
- Diğer

14- Yapılacak bir hizmet konusunda karar alırken kimlerin görüşlerine başvurursunuz? (Birden fazla şık işaretlenebilir)

- Yapılacak iş ile ilgili tüm ildeki uzmanların görüşlerine
- Sadece belediye'deki uzmanların görüşlerine
- Sivil toplum örgütlerinin görüşlerine
- Hizmetin yapılacağı yerdeki meclis üyelerinin görüşlerine
- Diğer

15- Karar alma sürecinde daha çok kimlerin görüşleri etkilidir? (Birden fazla şık işaretlenebilir)

- İktidar partisi üyelerinin
- Muhalefet partisi üyelerinin
- Büyükşehir Belediye Başkanının
- Diğer

16- Hatay Büyükşehir Belediyesi Kent Konseyi var mı?

- Evet
- Hayır
- Bilgim yok

17- Cevabınız “evet” ise, kent konseyinden gelen görüşler dikkate alınıyor mu?

- Evet
- Hayır
- Bilgim yok

TEMSİLE İLİŞKİN SORULAR

- 1- Sizce temsilde adalet olması için nasıl bir meclis yapısı olmalı?**

- 2- Sizce Antakya merkez ilçe dâhil tüm Hatay mecliste temsil ediliyor mu?**
- Evet, temsil ediliyor
- Hayır, tüm nüfus dikkate alınmıyor
- Kısmi olarak temsil ediliyor
- Fikrim yok
- 3- İlçe nüfusları dikkate alındığında, sizce Büyükşehir Belediye Meclisinde ilçelerin adaletli bir şekilde temsil edildiğini söyleyebilir misiniz?**
- Evet
- Hayır
- Kısmen
- Fikrim yok
- 4- Sizce Büyükşehir Belediye Meclis üyeleri daha çok kimleri temsil etmektedir? (Birden fazla şık işaretlenebilir)**
- Kendi siyasi görüşünde olanları
- Belli çıkar ve baskı gruplarını
- İl sınırında olanların tamamını
- Seçildiği ilçe halkını
- Diğer
- 5- Sizce büyükşehir belediye meclisi temsilde adaleti sağlamakta mıdır?**
- Evet
- Hayır
- Kısmen
- 6- Bugünkü seçim sistemiyle şehriniz halkının belediye meclislerinde gereği gibi temsil edildiğine inanıyor musunuz?**
- Evet
- Hayır
- Fikrim yok

7- Hatay'ın Büyükşehir olması temsilden ziyade rant alanlarını genişlettiği söylenmekte, bu görüşe katılıyor musunuz?

- Katılıyorum
- Katılmıyorum
- Kısmen katılıyorum
- Fikrim yok

8- Sizce kentinizde Büyükşehir Belediyesinin kararlarını en çok kimler etkiliyor? (Birden fazla şık işaretlenebilir)

- Esnaflar
- Ekonomik seçkinler
- Halk
- Siyasi parti temsilcileri
- Sivil toplum kuruluşları
- Mahalle muhtarları
- Mafya grupları

9- Yeni büyükşehir yasası ile ilin tamamındaki sorunlardan nasıl haberdar oluyorsunuz?

- Meclis toplantıları ile
- Parti grubu aracılığı ile
- Kitle iletişim araçları ile
- Yerinde gezerek ve görerek
- Çevredekilerin şikâyetleri ile
- Diğer

10- Sizce ilin genelini düşündüğünüzde adaletli bir temsilin olduğunu söyleyebilir misiniz?

- Evet
- Hayır
- Kısmen
- Fikrim yok

GÖRÜŞ BİLDİRMEYE İLİŞKİN

1- Bu konu hakkında eklemek istediğiniz başka görüşleriniz ve düşünceleriniz var mı?

.....

